

श्रोत: गोरखापत्र, २०७४/१२/०३

तनहुँ जलविद्युत् आयोजना ठेक्का तयारी अन्तिम चरणमा

लक्ष्मीप्रसाद उपाध्याय

काठमाडौं, चैत ३ गते । तनहुँ जलविद्युत् आयोजनाले बाँध, जलविद्युत् गृह, सुरुङलगायतका निर्माण कार्यका लागि ठेक्का सम्झौता गर्ने अन्तिम तयारी गरिरहेको छ । आगामी पाँच वर्षभित्र निर्माण सम्पन्न गर्ने लक्ष्य राखिएको १४० मेगावाट उत्पादन क्षमताको आयोजना नेपालका सबैभन्दा अग्लो बाँध भएको जलाशययुक्त आयोजना हो ।

तनहुँ जिल्लामा निर्माण हुने आयोजनाको पहिलो प्याकेजको बाँध निर्माणको कार्यको प्राविधिक प्रस्तावको मूल्याङ्कन सम्पन्न भएर आयोजनाका ऋण सहयोग गर्ने एसियाली विकास बैङ्क (एडीबी) र युरोपियन इन्भेस्टमेन्ट बैङ्क (ईआईबी) मा सहमतिका लागि पठाइएको आयोजना प्रमुख प्रदीप थिकेले बताउनुभयो । उहाँका अनुसार आर्थिक प्रस्ताव मूल्याङ्कनको चरणमा रहेको छ । आर्थिक तथा प्राविधिक प्रस्तावको मूल्याङ्कनपछि यही मे महिनाभित्रै मूल्याङ्कनमा छनोट भएको निर्माण ठेकेदार कम्पनीसँग ठेक्का सम्झौता गरिनेभएको छ । त्यसैगरी दोस्रो प्याकेजमा निर्माण गरिने विद्युत् गृह, सुरुङ निर्माण तथा हाइड्रो मेकानिकल र इलेक्ट्रोनिकल कार्यका लागि प्राविधिक तथा आर्थिक दुवै प्रस्तावको मूल्याङ्कन भएर जापानी सहयोग नियोग (जाइका) मा सहमतिका लागि पठाइसकिएको छ । दोस्रो प्याकेजका कार्यका लागि जाइकाले आयोजनालाई ऋण सहयोग प्रदान गरेको छ । यो कार्यका लागि पनि यही मेको पहिलो हप्ताभित्रै निर्माण कम्पनीसँग ठेक्का सम्झौता गर्ने तयारी भइरहेको आयोजनाका प्रमुख थिकेले जानकारी दिनुभयो ।

त्यसैगरी आयोजनाबाट उत्पादित बिजुलीलाई राष्ट्रिय प्रसारण लाइनमा जोड्न तनहुँको दमौलीदेखि भरतपुरसम्मको ३५ किलोमिटरसम्मको प्रसारण लाइन तेस्रो प्याकेजमा निर्माण हुँदैछ । डबल सर्किटको सो प्रसारण लाइन निर्माण गर्न बोलपत्र आहवानको तयारी भइरहेको र केही दिनभित्रै सूचना प्रकाशित गरिनेभएको छ । प्रमुख थिकेका अनुसार प्रसारण लाइन, विद्युत् गृह, सुरुङ, हाइड्रो मेकानिकल र इलेक्ट्रोनिकल कार्यका लागि जाइकाले र बाँध निर्माणका लागि एडीबी र ईआईबीले ऋण लगानी गर्ने भएका छन् । कुल लागत ५० अर्ब ५० करोड रुपियाँको अनुमानित लागत रहेको आयोजनाको जलाशयले डुबानमा पर्ने जग्गालाई अधिग्रहण गरिसकिएको छ ।

जलाशयको डुबानमा पर्ने एक हजार दुई रोपनी र प्रवेश मार्ग, क्याम्प तथा कच्चा पदार्थको भण्डारका लागि चाहिने १५० रोपनी जग्गा अधिग्रहण गरिसकिएको छ । त्यसैगरी थप ५० रोपनी जग्गा अधिग्रहणको आवश्यक प्रक्रिया सुरु भइसकेको आयोजना प्रमुख थिकेले जानकारी दिनुभयो ।

आयोजनाले हालसम्म पाँच किलो मिटरभन्दा बढी पहुँच मार्ग निर्माण सम्पन्न गरिसकेको छ भने सेती नदीमा एउटा पक्की पुल निर्माण गरिएको छ । आयोजना निर्माणका लागि चाहिने विद्युत् प्रवाह गर्न दमौलीमा ३३:११ केभीको सव-स्टेशन निर्माण भइसकेको छ ।

नेपाल विद्युत् प्राधिकरणको सहायक कम्पनी तनहुँ हाइड्रो लिमिटेड स्थापना गरी निर्माण भइरहेको आयोजनाले प्राधिकरणसँग विद्युत् खरिद सम्झौता गर्ने अन्तिम तयारी गरिरहेको छ । जलाशययुक्त आयोजनासँग प्राधिकरणले पहिलोपटक खरिद सम्झौता गर्न लागेकाले सरोकारवाला सबैसँग गहन छलफल चलिरहेको प्राधिकरणले जनाएको छ ।

जलाशययुक्त आयोजनाका लागि सुख्खा याममा १२ रुपियाँ ४० पैसा र वर्षामा छ रुपियाँ १२ पैसा प्रतियुनिटका दरले विद्युत् खरिद सम्झौता गर्ने प्राधिकरणले तयारी गरेको छ । १४० मिटर उचाइ बाँध हुने यो आयोजनाको बाँधको सबैभन्दा माथिल्लो भागेको लम्बाइ (क्रेस्ट लेन्थ) २१५ मिटर हुने डिजाइन गरिएको छ । हालसम्मकै यही उँचो बाँध भएको आयोजना यो नै पहिलो हो । विद्युत्को अधिक माग भएका बेला छ घण्टा पूर्ण क्षमतामा १४० मेगावाट उत्पादन गर्न सकिने गरी आयोजनाको डिजाइन गरिएको छ ।

श्रोत: नयाँ पत्रिका, २०७४/१२/०३

तनहुँ जलविद्युत् आयोजनाद्वारा प्रभावितलाई तालिम

१ सय ४० मेगावाटको तनहुँ जलविद्युत् आयोजनाले प्रभावित स्थानीयलाई निःशुल्क सीपमूलक तालिम दिएको छ ।

आयोजनाको प्रवर्द्धक कम्पनी तनहुँ हाइड्रोपावरले कात्तिकबाट पहिलो चरणमा ६० जना आयोजना प्रभावितलाई इलेक्ट्रिसियन (हाउस वायरिङ) र प्लम्बिङको तालिम दिन सुरु गरेको थियो । तनहुँ प्राविधिक शिक्षालय भिमादमा सञ्चालन भएको तालिममा इलेक्ट्रिसियनमा दुई समूह र प्लम्बिङमा एक समूह थिए । शुक्रबार शिक्षालयमा गरिएको कार्यक्रममा तनहुँका निमित्त प्रमुख जिल्ला अधिकारी तुलसीराम पौडेल र कम्पनीका प्रबन्ध सञ्चालक प्रदीपकुमार थिकेले तालिममा सहभागीहरूलाई प्रमाणपत्र वितरण गरे । प्रबन्ध सञ्चालक थिकेले आयोजना निर्माणका लागि मुख्य ठेकेदार परिचालन भएपछि कम्पनीको आवश्यकताका आधारमा रोजगारीमा प्राथमिकताका लागि पहल गरिने बताए ।

उनले प्रभावित क्षेत्रका महिलालाई लक्षित गरी छिट्टै ब्युटिसियन र सिलाइकटाइ तालिम समेत सञ्चालन गर्न लागिएको जानकारी दिए ।

व्यास नगरपालिका वडा नम्बर ५ का भिमाद नगरपालिका वडा नम्बर ५ तथा ६, म्याग्दे गाउँपालिका १ देखि ५ वडाका र रिसिङ गाउँपालिका वडा नम्बर १, ६, ७ र ८ वडाका प्रभावितहरू तालिममा सहभागी थिए ।

आयोजना निर्माणका लागि ठेकेदार कम्पनी छनोट प्रक्रियामा छ । आयोजनाको निर्माण सन् २०२२ भित्र सकने लक्ष्य राखिएको छ ।

श्रोत: कारोबार, २०७४/१२/०४

बिपिसीको एफपिओ असफलताका कारण

नेपालको पुँजी बजारमा मागभन्दा धेरै गुणा आवेदन पर्ने गरेबाट पछिल्लो दशकमा सर्वसाधारणमा प्रारम्भिक तथा थप सार्वजनिक निष्काशन (एफपिओ) प्रति विशेष अभिरुचि रहँदै आएको थियो । यसै सन्दर्भमा बुटवल पावर लिमिटेड (बिपिसी) ले २०७४ माघ १५ बाट चालीस लाख एकासी हजार कित्ता सेयरमा प्रतिकित्ता ४०९ रुपैयाँ प्रिमियम थप गरी ५०९ रुपैयाँमा बिक्री आव्हान गरेको थियो । तर, विगतको ट्रेन्डमा सामान्यतया चार दिनभित्रै मागभन्दा बढी आवेदन पर्ने गरेकोमा यसपटक बिपिसीको हकमा भने विपरीत परिस्थिति देखा पर्यो । ढिलोमा निष्काशन बन्द हुने मिति (३०) दिन भित्र सम्ममा पनि बिपिसीले निष्काशन गरेको २ अर्ब ४ करोड रुपैयाँ बराबरको ४० लाख ८९ हजार कित्ता सेयर पूरै बिक्री हुन नसकी करिब तीस प्रतिशत प्रत्याभूतिकर्ता (अन्डरराइटर्) ले नै खरिद गर्नु परेको छ । यसबाट बिपिसीको एफपिओले लगानीकर्तालाई किन आकर्षित गर्न सकेन भन्ने प्रश्न पुँजी बजारका सरोकारवालाबिच उत्पन्न भएको छ ।

कम्पनीको वित्तीय क्षमता, कार्य सम्पादन स्तर तथा प्रतिफल वितरण सन्तोषजनक रहँदारहँदै पनि एफपिओ बिक्री नहुनुको प्रमुख कारण सेयरको अधिमूल्यनलाई मान्न सकिन्छ । एफपिओ निष्काशनको मूल्य दोस्रो बजारमा कारोबार भइरहेकै मूल्यको हाराहारीमा हुनुले आवेदनका लागि सर्वसाधारणलाई निष्काशनले आकर्षित गर्न सकेन । यसर्थ सम्बन्धित निकायले एफपिओको त्रुटिपूर्ण मूल्य निर्धारण पद्धतिमाथि नै पुनर्विचार गर्नुपर्ने अवस्था देखिएको छ । बिपिसीको सन्दर्भमा यस अघिका निष्काशनहरू झैं औसत समयमा (चार कार्यदिन) माग भए बमोजिमको रकम संकलन नभएपश्चात् सञ्चार माध्यमहरूमा सो सम्बन्धी समाचार सम्प्रेषण हुन गयो । यसले कम्पनीका बारेमा सर्वसाधारणमा नकारात्मक सन्देश प्रवाह गर्यो । देशले ऊर्जा सङ्कट बेहोरिरहेको वर्तमान अवस्थामा कार्य सम्पादन स्तर सन्तोषजनक रहेको ऊर्जा कम्पनीमा सर्वसाधारणले पर्याप्त लगानी गर्ने उत्साह नदेखाउनुले निश्चित रूपमा राम्रो सन्देश जान सकेको छैन ।

बिपिसीको थप सार्वजनिक निष्काशन किन सफल हुन सकेन र प्रत्याभूतिकर्ताले खरिद गर्नुपर्ने स्थिति आयो भन्ने सम्बन्धमा वर्तमान बाँडफाँट पद्धतिलाई विश्लेषण गर्नु सान्दर्भिक हुन आउँछ । धितोपत्र निष्काशन निर्देशिका २०६५, धितोपत्र बाँडफाँट सम्बन्धी निर्देशिका २०६८ र बोनस सेयर निष्काशन निर्देशिका २०६७ लाई प्रतिस्थापन गरी तीनै वटा निर्देशिकालाई समेटेर २०७४ जेठ महिनाबाट धितोपत्र निष्काशन तथा बाँडफाँट निर्देशिका २०७४ लागु भएको छ । धितोपत्र निष्काशन तथा बाँडफाँट सम्बन्धमा निर्देशिकाको निर्देशन ३० ले सर्वप्रथम दश कित्ताका दरले बाँडफाँड गर्नुपर्ने, सो पश्चात् बाँकी रहेको निष्काशित धितोपत्र बीस वा सो भन्दा बढी कित्ता आवेदन गर्ने आवेदकहरूलाई पुनः दश कित्ताका दरले बाँडफाँट गर्नुपर्ने र तत्पश्चात् धितोपत्र बाँकी भएमा सोही प्रक्रिया अपनाई बाँडफाँट गर्नुपर्ने पछिल्लो परिमार्जित व्यवस्था रहेको छ ।

यसअघि धितोपत्र बाँडफाँट गर्दा ५० हजार रुपैयाँसम्म लगानी गर्नेलाई साना लगानीकर्ता र सोभन्दा बढी लगानी गर्नेलाई ठूला लगानीकर्ता भनेर वर्गीकरण गरिन्थ्यो । यसरी वर्गीकरण गरिसकेपछि साना लगानीकर्तालाई ४० र ठूलालाई ६० प्रतिशत सेयर पर्ने गरी बाँडफाँट गर्नुपर्ने व्यवस्था थियो । साना लगानीकर्ताले नभरेको सेयर स्वतः ठूला लगानीकर्ताले भर्न पाउँथे । त्यसैले कुनै कम्पनीको सेयर बिक्री नहोला भन्नु पर्थन । यसरी हेर्दा अघिल्लो बाँडफाँट गर्ने व्यवस्था पछिल्लोभन्दा प्रगतिशील रहेको देखिन्छ । पछिल्लो बाँडफाँट व्यवस्थाले सकेसम्म सबैलाई कम्तीमा १० कित्ता सेयर दिने भनिए तापनि यसका आफ्नै नकारात्मक पक्ष रहेका छन् । सेयर धेरै लगानीकर्तामा छरिने

भएकाले सञ्चालकको चुनाव गर्न गाह्रो हुने, साधारण सभाका लागि कम्पनीले बढी खर्च गर्नुपर्ने, घर ठेगाना सूचना पाउन नसकेको भनी सेयरधनीले गुनासो गर्ने जस्ता समस्या देखिएका छन् ।

बिपिसीको पछिल्लो थप सार्वजनिक निष्काशनको दृष्टान्तको आधारमा हेर्ने हो भने हाम्रा नियमहरू समय सान्दर्भिक भएनन् कि भन्नेतर्फ सोच्नु पर्ने भएको छ । साना लगानीकर्तालाई प्रोत्साहित गर्ने वर्तमान व्यवस्था राम्रो हुँदाहुँदै पनि क्षमता हुनेले पनि बढी कित्ता आवेदन नगर्ने अवस्था सृजना भएको छ । सबै आवेदकलाई दश कित्ताका दरले बाँडफाँट गर्नुपर्ने वर्तमान व्यवस्थाले न्यून कित्तामा बढी भन्दा बढी संख्यामा आवेदन गर्न प्रोत्साहित गरेको देखिन्छ । बिपिसीको हकमा पनि अधिकांशले निर्देशिकाले सुनिश्चित गरेको न्यूनतम कित्ता नै आवेदन गरे भने थोरै लगानीकर्ताले मात्र २० कित्ता वा सो भन्दा बढी आवेदन गरेको अवस्था रहयो । यस्तो अवस्थामा कम सेयर कित्ता प्राप्त गर्न बढी संख्यामा आवेदन गर्नु स्वाभाविक रूपमा बुद्धिमानी मान्न सकिन्न । ज्ञान भएका लगानीकर्ताले कति कित्ता आवेदन गर्ने भन्ने हिसाब गर्दा कुल निष्काशित कित्तालाई अनुमानित आवेदन संख्याले विभाजन (भाग) गरी निकाल्ने गर्छन् जुन ५० कित्ताको हाराहारी हुन आउँछ । बिपिसीको हकमा चार कार्य दिन सम्ममा एक परिवारका सबै सदस्यले न्यूनतम कित्ताका दरले आवेदन दिइसकेको अवस्थामा पाँचौं दिनमा जारी सम्पूर्ण कित्ता बिक्री हुन नसकी निष्काशन अवधि लम्बियो भन्ने जानकारी प्राप्त हुन आए तापनि एक पटक आवेदन दिइसके पश्चात् थप सेयर कित्ताका लागि पुनः आवेदन दिने छुट वर्तमान व्यवस्थामा छैन । न्यूनतम दश कित्ता सबैलाई वितरण गर्ने व्यवस्था राम्रो देखिए तापनि व्यावहारिक रूपमा उपयुक्त छैन भन्ने पछिल्लो दृष्टान्त बिपिसीको एफपिओ भएको छ । यस सन्दर्भमा विकसित पूँजी बजार सञ्चालन गरी रहेका अन्य देशहरूको अभ्यास हेर्ने हो भने अनिवार्य दश कित्ता सबै आवेदकलाई वितरण गर्ने व्यवस्था कार्यान्वयन भएको पाइँदैन ।

साथै, अन्य मुलुकहरूमा प्रचलनमा रहेको बुक बिल्डिङ पद्धति समेत बिस्तारै विस्थापन हुँदै गएको छ भने प्रतिस्थापनमा सार्वजनिक निष्काशन गर्नुपर्ने बराबर कित्ता सिधै स्टक एक्सचेन्जमा सूचीकरण गरी बिक्री गर्ने अभ्यास विश्वका विभिन्न देशहरूले सुरु गरिसकेका छन् । यसले प्राथमिक बजारको अवधारणा नै उन्मूलन गरेको छ । हामीकहाँ वास्तविक क्षेत्रका कम्पनीहरू न्यून मात्रामा नेप्सेमा सूचीकृत छन्, अन्य कतिपय राम्रा कम्पनीहरूलाई बजारमा ल्याउन सकिरहेका छैनौं । यदि ती कम्पनीहरूको सार्वजनिक निष्काशनलाई सिधै स्टक एक्सचेन्जमा सूचीकरण गरी सर्वसाधारणमा बिक्री गर्ने हो भने कम्पनीलाई आवश्यक पर्ने रकम उचित बजार मूल्यमा सङ्कलन हुन सक्दछ र हाम्रो पूँजी बजारमा वास्तविक क्षेत्रका कम्पनीहरू पर्याप्त मात्रामा प्रवेश गर्न सक्छन् । यसले लगानीकर्तालाई थप लगानीको अवसर प्राप्त हुनुका साथै लगानी विविधीकरणमा सघाउ पुग्नु सक्दछ । अनिवार्य दश कित्ता सबैलाई भन्ने अवधारणाले क्षमता हुनेले लगानी गर्न नसक्ने र न्यूनतम कित्ताका आवेदनहरूवाट कम्पनीको निष्काशन सफल हुन नसक्ने तितो यथार्थ हामीकहाँ प्रस्तुत भइसकेको छ । यसबाट पूँजीको यथोचित सम्मान हुन सकेको छैन । साथै न्यूनतम कित्ताका संख्यात्मक रूपमा बढी आवेदन गर्न पनि प्रोत्साहित गरिरहेको छ जसले फर्जी आवेदन पर्न सक्ने संभावनालाई पूरै नकार्न सकिन्न । यसतर्फ नियमन निकायको ध्यान जान जरुरी छ ।

संख्यात्मक आवेदन वृद्धि हुँदा कम पूँजीका साना कम्पनीको निष्काशित रकमको तुलनामा निष्काशन लागत अनुपात बढी भइरहेको छ । आवेदन रकम फिर्ता गर्दादेखि लाभांश सम्बन्धित सेयरधनीको खातामा जम्मा गर्दासम्म हुने खर्च आइपिएस चार्ज वृद्धि भइरहेको छ भने सेयर लगत कायम गर्नेदेखि साधारण सभा सम्पन्न गर्न लाग्ने खर्च अस्वाभाविक रूपमा वृद्धि भइरहेको छ । कम्पनी ऐनको व्यवस्थाका कारण साधारण सभा प्रयोजनको लागि सबै सेयरधनीलाई अनिवार्य पठाउनु पर्ने विवरण पठाउँदाको लागत वृद्धि भइरहेको छ । यसरी पब्लिक

लिमिटेड कम्पनीका लागि धितोपत्र बोर्डका नीतिगत प्रावधानहरू कठिन र अव्यावहारिक बन्दै गएका छन् । बिपिसीको एफपिओ बिक्री नभएको उल्लिखित सन्दर्भलाई हेरेर पुँजी बजार सम्बन्धी नीति नियम तर्जुमा गर्दा थप सावधानी अपनाउनुपर्ने भएको छ । पर्याप्त गृहकार्यका अतिरिक्त यस सन्दर्भमा रहेका अन्तर्राष्ट्रिय अभ्यासको पनि अध्ययन गर्नुपर्ने देखिन्छ । घरेलु बजार, लगानीकर्ताको व्यवहार र मनोविज्ञानलाई पनि उपेक्षा गर्न सकिँदैन । कुनै पनि नीतिनियमको सम्भावित असर के हुन सक्छ ? यसतर्फ पर्याप्त ध्यान दिनु पर्दछ । बजारको तेजी वा मन्दी दुवै अवस्थामा काम गर्ने नीति नियम निर्माण गर्नुपर्छ । अहिलेको सन्दर्भमा तेजीमा बनाइएको नीति नियमले मन्दीमा काम नगरेको हो कि जस्तो देखिन्छ ।

हाम्रो नियामक निकायले डिस्कलोजर बेस्ड रेगुलेसन गर्दै आएको दाबी गर्छ । डिस्कलोजर बेस्ड रेगुलेसनको अर्थ बजार सञ्चालक तथा सहभागीलाई उनीहरूले भनेका कुरा गर्न लगाउने हो । नियमन दायराभित्र रहेका बजार सञ्चालक तथा सहभागीहरूलाई यसो गर, उसो गर, यत्ति गर, उत्ति गर भनेर सूक्ष्म व्यवस्थापन गर्ने गरी नियम बनाउने वा निर्देशन दिने शैली डिस्कलोजर बेस्ड रेगुलेसनको सिद्धान्त विपरीत हो । एफपिओको सन्दर्भमा नियामक निकायले दिएको प्रिमियम मूल्य तोक्ने र बाँडफाँड गर्ने सूत्रलाई बिपिसीको निस्काशनले अव्यावहारिक साबित गरेको छ । पुँजी बजारको लगानीकर्ता भनेका बालिग नागरिक हुन् । यिनीहरूलाई सधैं नर्सरीका बच्चाजस्तै स्याहार गर्नुपर्छ भन्ने होइन । खुल्ला प्रतिस्पर्धी बजारमा बालिग लगानीकर्ताको विवेकलाई खेल्ने मौका दिने हो भने विकास निस्कन सक्छ ।

श्रोत: कारोबार, २०७४/१२/०४

सार्कमा सन् २०४० भित्र ७५० गिगावाट विद्युत्को आवश्यक

भीम गौतम

सन् २०४० सम्ममा दक्षिण एसियाका ८ मुलुकमा ७ सय ५० गिगावाट विद्युत् आवश्यक रहेको एक अध्ययनले देखाएको छ । सार्क उद्योग वाणिज्य संघले काठमाडौंमा आयोजना गरेको छैटौं सार्क बिजनेस लिडर्स कनक्लेभ २०१८ का अवसरमा अमेरिकी सहयोग नियोग (यूएसएआईडी) को साउथ एसिया इन्सिएटिभ-इनर्जी (सारी-ई)ले शनिबार सार्वजनिक गरेको प्रतिवेदनमा यस्तो तथ्य सार्वजनिक गरिएको हो । सन् २०४० सम्ममा दक्षिण एसियाका ८ मुलुकमा ७ सय ५० गिगावाट विद्युत् आवश्यक रहेको एक अध्ययनले देखाएको छ । सार्क उद्योग वाणिज्य संघले काठमाडौंमा आयोजना गरेको छैटौं सार्क बिजनेस लिडर्स कनक्लेभ २०१८ का अवसरमा अमेरिकी सहयोग नियोग (यूएसएआईडी) को साउथ एसिया इन्सिएटिभ-इनर्जी (सारी-ई)ले शनिबार सार्वजनिक गरेको प्रतिवेदनमा यस्तो तथ्य सार्वजनिक गरिएको हो । दक्षिण एसियाको विद्युत् व्यापार तथा ऊर्जा क्षेत्रमा लगानी प्रवर्द्धनका लागि तयार पारिएको लगानीको मार्गचित्र र निर्देशिकासम्बन्धी प्रतिवेदनमा विश्वमै दक्षिण एसियामा तीब्र गतिको आर्थिक वृद्धि भएको उल्लेख छ । दक्षिण एसियामा ३ सय ५० गिगावाट विद्युत् जलविद्युत् क्षमतामात्र रहेको उल्लेख गर्दै यसका लागि १ हजार ३ सय ९० अर्ब डलर लगानी आवश्यक रहेको अध्ययनले देखिएको सारीका निर्देशक विजय कारबन्दाले जानकारी दिए । एसियाली विकास बैंक (एडीबी) को प्रतिवेदनलाई उद्धृत गर्दै उल्लेख भएअनुसार दक्षिण एसियामा १ लाख ९ हजार मिलियन टन कोलमार्फत, ५ हजार ९ सय मिलियन ब्यारेल आयलमार्फत, ९५ टीसीएफ प्राकृतिक स्रोतमार्फत र २ सय २३ मिलियन टर्नस् बायोग्याँसमार्फत उत्पादनको क्षमता रहेको उल्लेख छ । विश्व बैंकको सन् २०१६ को प्रतिवेदन अनुसार हालसम्म ३ सय ३६ गिगावाट मात्र विद्युत् उत्पादन भएको छ । प्रतिवेदन अनुसार दक्षिण एसियाभित्र अन्तरदेशीय विद्युत् व्यापारको सम्भावना उच्च भएपनि हालसम्म २ हजार ३ सय मेगावाट मात्र हुँदै आएको उल्लेख छ । हाल भारतबाट नेपाल र वंगलादेश तथा भुटानबाट भारतले मात्र विद्युत् व्यापार गरिरहेको उल्लेख गर्दै प्रतिवेदनमा सार्कभित्र द्विपक्षीय र बहुपक्षीय व्यापारको आवश्यकता औल्याइएको छ । प्रतिवेदनमा सार्क राष्ट्रभित्र व्यापार प्रवर्द्धनका लागि द्विपक्षीय तथा बहुपक्षीय सम्झौता, प्रतिस्पर्धात्मक बजार मूल्य, व्यापारिक व्यवस्थापन, लगानी व्यवस्थापन, विवाद समाधान तथा समन्वयात्मक योजना र कार्यान्वयनमा जोड दिइएको छ । प्रतिवेदनले सार्कभित्र राजनीतिक, नीति र नियमन, आयोजना विकास र व्यापारिक जोखिमता रहेको उल्लेख गर्दै सार्कभित्र वैदेशिक लगानी (एफडीआई)मा जोड दिएको छ । यूएसएआईडीका निर्देशक माइकल साटिनले दक्षिण एसियामा विद्युत् व्यापारको उच्च सम्भावना र अवसर रहेको बताउँदै सार्कभित्र सरकारी र निजी क्षेत्रको सामुहिक सहकार्य र समन्वय आवश्यक रहेको बताए । विद्युत् व्यापारका लागि सार्कभित्र एउटै पुलदक्षिण एसियाभित्रका राष्ट्रहरूबीच विद्युत् व्यापार आदानप्रदानका लागि एउटै पुल बनाउनुपर्नेमा जोड दिएका छन् । सार्क चेम्बरले आयोजना गरेको छैटौं सार्क बिजनेस लिडर्स कनक्लेभ २०१८ को अवसरमा समन्वयमार्फत ऊर्जामा सहकार्य र क्षेत्रीय समन्वयबारेको छलफलमा उनीहरूले सार्कभित्र उच्च व्यापारको सम्भावना रहेको उल्लेख गर्दै सार्कभित्र यसका लागि एउटै पुल बनाउनुपर्ने बताएका थिए । सार्क क्षेत्रभित्रका विज्ञ तथा ऊर्जामा सहयोग गरिरहेका देशका प्रतिनिधिहरूले दक्षिण एसियाको उच्च विकास हासिल गर्नका लागि ऊर्जामा लगानी आवश्यक रहेको बताए । नेपालका लागि अमेरिकी राजदूत एलाइना बी. टेप्लिजले सार्कभित्र र बाहिर विद्युत् व्यापारका लागि सामुहिक सहकार्य र समन्वय आवश्यक रहेको बताइन् । पीटीसी भारतका अध्यक्ष दीपक अमिभले

दक्षिण एसियाभित्र व्यापारका लागि भारतले कनेक्टिभीलाई जोड दिइरहेको बताउँदै पूर्वाधारसँग उत्पादन बढाउनका लगानी आवश्यक रहेको बताए । वंगलादेश युनिभर्सिटी अफ इन्जिनियरिङ एण्ड टेक्नोलोजीका प्राध्यापक डा. मोहम्मद तमिमले दक्षिण एसियामा विद्युत् व्यापारका लागि केही अवरोधहरू रहेकोले ती अवरोधहरू हटाउनका लागि सामूहिक पहलको आवश्यकता रहेको बताए ।

श्रोत: कारोबार, २०७४/१२/०४

मायाखोला हाइड्रो निर्माण सुरु

संखुवासभामा १४.९ मेगावाट क्षमताको माया खोला जलविद्युत् आयोजनाको निर्माणकार्य सुरु भएको छ । प्रदेश १ का मुख्यमन्त्री शेरधनराईले केही समयअघि शिलान्यास गरिएको धर्मदेवी नगरपालिका-३, ४ र ५ मा पर्ने माया खोलाबाट विद्युत् निकाल्न २ हजार २०० मिटरको चट्टानी सुडङ्ग खन्ने काम भइरहेको आयोजनाले जनाएको छ । विद्युत्को शिलान्यास गर्दै मुख्यमन्त्री शेरधन राईले यो आयोजनाबाट संखुवासभामात्र नभई सिंगो प्रदेश नम्बर १ नै लाभान्वित हुने बताए । प्रदेश नम्बर एक जलविद्युत् क्षेत्रमा अत्यन्तै सम्भावना बोकेको जिल्ला भएकाले जलविद्युत्बाट आर्थिक समृद्धि हासिल गर्न सकिने मुख्यमन्त्री राईको भनाइ छ । ।

माया खोलाबाट निकालिने विद्युत् 'ट्रिपल पी' मोडेलमा निर्माण गरिन लागेको कार्यकारी अध्यक्ष विजयमान शेरचनले जानकारी दिए । सन २०१९ डिसेम्बर महिनामा सम्पन्न हुने भनिएको आयोजना पशुपति इनर्जी डेभलपमेन्ट प्रालिले निर्माण गर्न लागेको हो । विद्युत् आयोजनाको २ अर्ब ५० करोड लागतमध्ये विद्युत् विकास कम्पनी पशुपति इनर्जी डेभलपमेन्ट प्रालिको ५१ प्रतिशत र बाँकी ४९ प्रतिशत मायाखोला कम्पनी लिमिटेड र स्थानीयको सेयरमार्फत सम्पन्न गरिने छ ।

रन अफ रिभर बेसमा निर्माण हुन लागेको उक्त आयोजनाको टनेल निर्माणका लागि धर्मदेवी ३ मा रहेको नागेश्वरीदेखि धर्मदेवी ४ स्थित हुर्पाको सल्ले सम्म २ हजार २०० सय मिटर लम्बाइको सुरुङ्ग मार्ग निर्माणकार्य धमाधम भइरहेको प्रमुख इन्जिनियर जितेन्द्र गुरुडले जनाए ।

संखुवासभा विभिन्न खेलाबाट अहिलेसम्म ११.८५ मेगावाट विद्युत् उत्पादन भई सञ्चालनमा छन् ।

संखुवासभामा सभाखोलाबाट ४.४ मेगावाट, हेवा खोलाबाट ३.२ मेगावाट, पिलुवा-१ बाट ३ मेगावाट र लोअर पिलुवाबाट १ मेगावाट विद्युत् उत्पादन हुदै आएको छ । त्यस्तै, निगुरे पावर हाउसबाट २५० किलोवाट क्षमताको विद्युत् उत्पादन भइरहेको छ । तर हिउँदको समयमा भने आधाभन्दा धेरै उत्पादन घट्ने गरेको विद्युत् प्राधिकरण संखुवासभा वितरण केन्द्रका प्रमुख ध्रुव अधिकारीले जानकारी दिए । जिल्लामा १० भन्दा बढी साना खोलाबाट 'माइक्रो हाइड्रो' सञ्चालन गरी स्थानीयले विद्युत् सेवा लिइरहेका छन् ।

संखुवासभामा विद्युत् उत्पादन बढ्दै गए पनि खपतको अवस्था भने न्यून छ । विद्युत् प्राधिकरण खाँदबारी वितरण प्रमुखका अनुसार हाल साँझको समयमा ४ मेगावाट खपत भइरहेको छ भने दिउँसो २ मेगावाट मात्र खपत भएको छ । जिल्लामा उद्योग कलकारखाना नभएकाले दिउँसो विद्युत्को खपत कम भएको खाँदबारी वितरण केन्द्रका प्रमुखले बताए ।

श्रोत: काव्तिपुर, २०७४/१२/०४

सुपर इयादीमा ६ बैंकको लगानी

आश गुरुङ

भौतिक पूर्वाधार निर्माण सुरु भएको ४० दशमलव २७ मेगावाटको सुपर इयादी जलविद्युत् आयोजनामा ६ बैंकले ५ अर्ब २५ करोड रुपैयाँ लगानी गर्ने सम्झौता भएको छ । आयोजनाको कुल लागत ७ अर्बमध्ये बैंकले ७५ प्रतिशत ऋण लगानी गर्नेछ । प्रवर्द्धक कम्पनीले २५ प्रतिशत अर्थात् १ अर्ब ७५ करोड रुपैयाँ लगानी गर्ने प्रवर्द्धक कम्पनीले जनाएको छ ।

लमजुङको मर्याङ्दी गाउँपालिका ६, बाहुनडाँडा र वडा नं. ७, भुलभुलेबीच भएर बग्ने इयादीखोलाको पानी सदुपयोग गरी जलविद्युत् निर्माण हुन लागेको हो । जलविद्युत् निर्माणका लागि ७५ प्रतिशत लगानी एनएमबी बैंक लिमिटेडको अगुवाइमा प्रभु बैंक, मेगा बैंक, सेन्चुरी बैंक, एनसीसी बैंक र कुमारी बैंकले गर्ने सहमतिपत्रमा हस्ताक्षर भएको छ ।

प्रवर्द्धित कम्पनी सिउरी इयादी पावर लिमिटेडका अध्यक्ष शैलेन्द्र गुरागाईका अनुसार काठमाडौँमा बुधबार एक कार्यक्रमको आयोजना गरी बैंक र प्रवर्द्धक कम्पनीबीच वित्तीय व्यवस्थापनको सम्झौतापत्रमा हस्ताक्षर गरिएको हो । उनका अनुसार प्रवर्द्धकतर्फ मुख्य सेयर इयादी ग्रुप पावर लिमिटेडको रहनेछ । अन्य कम्पनीले पनि लगानी गर्नेछन् ।

आयोजना आगामी साढे ३ वर्षमा निर्माण सक्ने गुरागाईले बताए । उनका अनुसार वित्तीय व्यवस्थापनसँगै टेन्डर प्रक्रिया अघि बढिसकेको र २ महिनाभित्र सबै प्रक्रिया पूरा हुनेछ । आयोजनामा निर्माण हुने विभिन्न ठाउँ जानका लागि अहिले सडक निर्माणका कार्य धमाधम भइरहेको उनले बताए । उनका अनुसार आयोजनाको विद्युत् खरिद-बिक्री सम्झौता (पीपीए) नेपाल विद्युत् प्राधिकरण र कम्पनीबीच २०७४ जेठ १९ गते भइसकेको छ । आयोजना र प्राधिकरणबीच चलनचल्ती (हिउँदको समय प्रतियुनिट ८ रुपैयाँ ४० पैसा र वर्षामा ४ रुपैयाँ ८० पैसा) को दरमा पीपीए भएको हो । उक्त कम्पनीले यसअघि जिल्लाको उत्तरी क्षेत्रकै सिउरी खोलामा ५ मेगावाटको सिउरी जलविद्युत् आयोजना निर्माण गरिसकेको छ ।

खोलाको बहावमा आधारित (रन अफ रिभर) उक्त आयोजनाको मर्याङ्दी गाउँपालिका ६ (साविक बाहुनडाँडा १) डहरेनजिकै लेदेमा बाँध निर्माण गरिनेछ । ६ दशमलव ८० घनमिटर प्रतिसेकेन्ड डिजाइन डिस्चार्ज रहेको यस आयोजनाको ग्रस हेड ६ सय ९७ मिटर रहेको छ । ६ हजार ७ सय ६० मिटर लामो सुरुङ मार्फत काफलडाँडामा निर्माण हुने सर्ज साफ्टमा ल्याइनेछ । त्यसपछि १ हजार २ सय ९० मिटरको लामो ठाडो र तेर्सो सुरुङमा राखिने पेनस्टक पाइप मार्फत भूमिगत विद्युत् गृहसम्म लगेर विद्युत् उत्पादन गरिनेछ । विद्युत्गृहमा २२ मेगावाटका २ वटा पेल्टन टर्बाइन रहनेछ । गुरागाईका अनुसार आयोजनाबाट वार्षिक २ सय ३५ दशमलव ४६ गिगावाट घण्टा विद्युत् उत्पादन हुनेछ । उत्पादित विद्युत्लाई विद्युत्गृहदेखि ११ किलोमिटरको दूरीमा रहेको मर्याङ्दी गाउँपालिका ३, खुदी टारिकुनास्थित १३२ केभीको सबस्टेसनमा जडान गरिनेछ । उक्त सबस्टेसनसम्म प्रसारण लाइन कम्पनीले नै निर्माण गर्ने गुरागाईले बताए ।

श्रोत: अभियान, २०७४/१२/०४

सरकारले हाइड्रोको विकास यति तीव्र गतिमा हुन्छ भन्ने नै सोचेको थिएन

नेपालमा निजीक्षेत्रका लागि जलविद्युत् उत्पादनको ढोका नखुल्दै सुवर्णदास श्रेष्ठ रसियामा यही विषय पढ्दै थिए । उच्च शिक्षाका लागि विदेश पुगेका अन्य नेपालीझैं उनी पनि पढाइ सकेर उतै काम गर्दै थप अध्ययन गरेर बस्न थालेका थिए । यहीबीचमा २०४९ सालमा नेपाल सरकारले विद्युत् ऐनमार्फत निजीक्षेत्रका लागि जलविद्युत् विकासको ढोका खोल्‍यो । उता उनले सन् १९९८ मा विद्यावारिधि सके । उहाँ बसी व्यापार व्यवसाय गरिरहेका केही गैरआवासीय नेपाली साथीहरू (जो सानिमा समूहसँग आबद्ध थिए) को पहलमा नेपाल फर्किएर जलविद्युत् विकासमा लागिपर्ने तय भयो । त्यसपछि २०५५ साल चैतमा सो समूहले सानिमा हाइड्रोपावरको स्थापना गर्‍यो । यस कम्पनीको नेतृत्वमा हालसम्म तीनओटा आयोजना सञ्चालनमा आइसकेका छन् भने तीनओटा निर्माणाधीन अवस्थामा छन् । त्यसैगरी, एउटा विद्युत् उत्पादन अनुमतिपत्रको प्रक्रियामा छ भने अन्य दुईओटा आयोजना अध्ययनका क्रममा छन् । देशको जलविद्युत् उत्पादनमा उल्लेख्य योगदान पुर्याउँदै आएको सानिमा माईका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत श्रेष्ठसँग आर्थिक अभियानकर्मी दुर्गा लामिछानेले गरेको कुराकानी :

एकपछि अर्को आयोजना विभिन्न चरणमा पुर्याउन सक्नुको कारण के हो ?

निरन्तर लगाव र जलविद्युत् विकासमा समर्पण यसको मुख्य कारण हो भने कम्पनीभित्र कर्पोरेट सिष्टम, गुड गभर्नेन्स आदिले आयोजनाहरू निरन्तर अघि बढाउन आधार तयार गरिदिएको छ । गैरआवासीय नेपालीको पहलमा लगानी गर्ने भएकाले पूँजी लगानीमा सक्षम पनि छौं । त्यस्तै, एउटा आयोजना सक्न लाग्दै गर्दा अर्को आयोजनाको अध्ययन सकेर तयारी अवस्थामा पुर्याउने कोसिस गर्नु नै मुख्य कारण हो ।

पहिलो परियोजना बनेपछि दोस्रो बन्न १० वर्षको अन्तराल रहेको छ । त्यसपछि २ वर्षभित्र अर्को बनेको ६-७ वर्षमा अब नयाँ आयोजना आउनेछ । आफ्नो सक्षमता-अक्षमता मात्रले नभई राज्यको विधि र प्रक्रियाको गतिमा पनि आयोजना बन्न लाग्ने अवधि निर्भर गर्छ । देशका लागि विकासको जति आवश्यकता छ, त्यो हिसाबले प्रक्रियामा यति लामो समय लगाउन नहुने ।

यसरी लामो समयको अन्तराल रहँदाको अवधिमा प्रवर्द्धकहरूलाई केकस्तो मानसिक दबाव रहन्छ ?

आफ्नो आयोजना चाँडै बनेर प्रतिफल चाँडो आओस् भन्ने चाहना सबैको हुन्छ । अन्य व्यावसायिक क्षेत्रमा लगानी गर्दा २-३ वर्षमै लगानी उठ्ने तथा सरकारलाई फिर्ता गर्नु पनि नपर्ने हुन्छ । तर, नेपालीहरू हाइड्रोमा आकर्षित हुनुका पछाडि व्यावसायिकताका साथै देश विकासको आधारभूत आवश्यकतालाई योगदान पुऱ्याउन सक्ने क्षेत्रमा लगानी गरौं भन्ने मानसिकता रहेको पाउँछु । लामो समय लाग्दा कहिलेकाहीं हतास हुने पनि हुन्छ । अर्को कुरा यो क्षेत्र अध्ययन, सर्वेक्षण लाइसेन्स, पीपीए, उत्पादन अनुमतिपत्र, लगानी जोहोजस्ता चरणबद्ध रूपमा अघि बढ्ने भएकाले यसमा आउने मान्छे यति त गरिसकेँ भने थप पनि गरौं न भन्ने अवस्थामा हुन्छ ।

यो क्षेत्रको विकासमा देश, प्रक्रिया, लगानी र जनशक्तिका हिसाबले हेर्ने हो भने विगत र वर्तमानमा के फरक छ ?

पहिले स-साना आयोजना आएको र ठूला एक-दुई मात्रै भएका बेला सरकारले हाइड्रोको विकास यति तीव्र गतिमा हुन्छ भन्ने नै सोचेको थिएन । जब निजीक्षेत्र पनि आयोजना बनाउँछ भनेर आए, सरकार पनि बाध्य भयो । परिणामतः २५ मेगावाटसम्मको पोष्टेड पीपीए दर गर्‍यो, जुन अहिले आएर १ सय मेगावाटसम्मको गरेको छ । विस्तारै राज्य तथा निजीक्षेत्र दुवैको आत्मविश्वास बढ्यो । जसले गर्दा राज्यले विभिन्न किसिमका नीति, निर्देशिका, कार्यविधि, कार्ययोजना बनाउँदै ढिलोचाँडो जे गरी भए पनि आधार तयार गरिदिएँ आयो । त्यसअनुसार निजीक्षेत्र पनि अघि बढ्दै गयो । यो क्षेत्रको प्रक्रिया, कानूनलगायतका अन्योलको स्थिति पहिलेभन्दा अहिले निकै कम भइसकेको छ । अहिले कुन निकायले के काम गर्ने भन्ने निश्चित भइसकेको छ । विद्युत् विकास विभागमै हेर्ने हो भने पनि पहिलेको जस्तो फाइल चाड लागेर बस्ने स्थिति छैन । वन, वातावरण मन्त्रालयमा पनि छिटो काम भएको छ । लगानीको कुरा गर्ने हो भने अहिले बैङ्कसँग लगानीयोग्य पूँजी रहेको छ । प्रत्येक बैङ्कसँग रु. ८ अर्ब पूँजी छ । यसले गर्दा बैङ्कहरू लगानी गर्न सक्षम भइसकेका छन् भने स्वपूँजी लगानी गर्नेको क्षमता पनि १० वर्षअघिको तुलनामा निकै बढेको छ । अब ५ सय मेगावाटसम्मका आयोजना बनायौं भने पनि सजिलै लगानी जुट्ने स्थिति छ ।

प्रसारण लाइन बन्न ढिलो भइरहेको छ । तर, पनि पहिलेको तुलनामा सुधार छ । पहिले हाइड्रोपावर केन्द्रित जनशक्ति थिएनन् । अहिले विश्वविद्यालयले जनशक्ति उत्पादन गरिरहेका छन् । हाइड्रोपावरको विकासको अनुपातमा जनशक्ति अझै कम छ । तर, पहिलेको तुलनामा यसमा पनि सुधार भएको छ । धेरैपछि देशले स्थायी सरकार पाएको छ । यो सरकारले साँच्चै नै विकास गर्ने हो भने त्यसका लागि आधारहरू तयार भएका छन् ।

देश सङ्घीय संरचनामा गएको सन्दर्भमा विद्युत्को व्यवस्थापन कसरी होस् भन्ने चाहनुहुन्छ ?

विद्युत्, प्रसारण लाइन भन्ने कुरा रणनीतिक विषय भएकाले केन्द्रको नेतृत्वमा प्रादेशिक सरकारको जिम्मेवारीमा लाभको बाँडफाँटको आधार तय गरी सञ्चालन र स्वामित्वको आधार बनाउनुपर्छ । सातओटा प्रदेशको आ-आफ्नै राज्य संरचना हुने भएपछि केन्द्रीय विद्युत् विकास विभागको मातहतमा १/१ ओटा कार्यान्वयन निकाय बनाउनुपर्ने हुन्छ । अनुभव, विशेषज्ञता आदिका कारण तिनको नियन्त्रण चाहिँ केन्द्रीय विद्युत् विकास विभागको हुनुपर्छ । प्राधिकरणले पनि त्यही अनुसारको व्यवस्था गर्नुपर्‍यो । यसो भएपछि प्रदेशभित्रका नदी, खोलामा बन्ने आयोजनाको लाइसेन्स सम्बन्धित प्रदेशले दिने र दुई प्रदेशबीचमा पर्ने नदीहरू तथा ठूला, जलाशययुक्त, बहुउद्देश्यीय आयोजनाहरूको नेतृत्व केन्द्रले लिनुपर्ने हुन सक्छ ।

त्यसैगरी, यति मेगावाटसम्मका आयोजनाको लाइसेन्स प्रदेशले दिने र त्योभन्दा माथिको केन्द्रले दिने भन्ने पनि गर्न सकिन्छ । यसो गर्दा पनि उक्त आयोजनाबाट आउने रोयल्टीको यति प्रतिशत प्रदेश र यति प्रतिशत केन्द्रलाई हुने भन्ने स्पष्ट व्यवस्था हुनुपर्छ । केन्द्र र राज्यबीच 'डुप्लिकेशन' हुनु हुँदैन ।

जलविद्युत् क्षेत्रलाई राम्ररी अगाडि बढाउन राज्यले केके गर्नु आवश्यक छ ?

बाहिरबाट लगानी ल्याएर परियोजना बनाएकाहरूले त्यसबाट आएको प्रतिफल यहीं लगानी गर्न चाहने लगानीमैत्री वातावरण हुनुपर्छ । त्यसका लागि नीति, नियम, कार्यविधि, निर्देशिका त्यहीअनुसार बनाउनु पर्‍यो र बनेकालाई हुबहु लागू गर्नुपर्‍यो । त्यस्तै, छिटो बिजुली निकाल्नेलाई सुविधा दिने भनी ल्याएको कार्यविधिअन्तर्गतका पोष्टेड रेट, भ्याट अनुदानजस्ता सुविधासम्बन्धी सम्झौता पनि बिनाशर्त कार्यान्वयन हुनुपर्‍यो ।

श्रोत: अभियान, २०७४/१२/०४

काबेली कोरिडोर निर्माण विवाद समाधान : काम अघि बढ्ने सङ्केत

काबेली कोरिडोरको काम पुनः अघि बढ्ने भएको छ । मेची अञ्चलका तीनओटा पहाडी जिल्लाबाट उत्पादित विद्युत् केन्द्रीय प्रसारण लाइनमा जोड्ने उद्देश्यले सो कोरिडोरको निर्माण शुरू भएको थियो । तर, इलामको सिद्धिथुम्काका स्थानीयले कोरिडोर क्षेत्रमा पर्ने जग्गाको पूरा मूल्य माग्दै अवरोध गरेपछि उत्पन्न विवाद कारण २८ ओटा टावर निर्माण हुन सकेका थिएनन् । करीब ६ महीनाको अवरोधपछि नेपाल विद्युत् प्राधिकरण, आयोजना, देउमाई नगरपालिका र स्थानीय बासिन्दाबीच शुक्रवार छलफल भएको थियो । छलफलमा प्रसारण लाइनबाट प्रभावित हुने जग्गा तथा घरधनी, रुखबिरुवा, घरटहरालगायत संरचनाको यकिन गर्न तत्काल सर्वेको काम शुरू गर्ने सहमति जुटेपछि कोरिडोरको काम अघि बढ्ने सङ्केत देखिएको हो ।

छलफलमा प्रभावितको सङ्ख्या यकिन गरी मुआब्जा तथा क्षतिपूर्ति निर्धारण गर्ने र त्यसपछि प्रसारण लाइन निर्माणको काम सुचारु गर्ने निर्णय भएको छ । प्रसारण लाइनको बाटो (राइट अफ वे)मा पर्ने जग्गाको शतप्रतिशत क्षतिपूर्ति दिनुपर्ने, रूट परिवर्तन गर्नुपर्नेलगायत माग राखी स्थानीयले प्रसारण लाइन निर्माणमा अवरोध गर्दै आएका थिए ।

स्थानीयको अवरोधका कारण सिद्धिथुम्कामा ११ ओटा टावर निर्माण हुन सकेका छैनन् । ती टावर निर्माण नहुँदा पाँचथर र ताप्लेजुङमा निजीक्षेत्रका आयोजनाबाट उत्पादित करीब १ सय मेगावाट विद्युत् राष्ट्रिय प्रसारण लाइनमा जोडिएको छैन ।

सो समस्यालाई दृष्टिगत गरी १ साता अगाडि कोरिडोरको काम अनुगमन गर्न आएका नेपाल विद्युत् प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङको स्थलगत भ्रमण र प्राप्त निर्देशनअनुसार समस्या समाधान गर्ने प्रयत्न खोजिएको काबेली कोरिडोरका आयोजना प्रमुख दीपेन्द्रराज द्विवेदीले बताए । प्रसारण लाइन निर्माणमा अवरोध भएपछि समस्या समाधान गर्न प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक घिसिङसहित प्रसारण लाइन निर्देशनालयका निमित्त प्रमुख वज्रभूषण चौधरी, निर्देशक रञ्जन चालिसे, विराटनगर क्षेत्रीय कार्यालयका प्रमुख सचिदानन्द यादवसहितको टोली आयोजनास्थल आएको थियो । छलफलमा कार्यकारी निर्देशक घिसिङले स्थानीय बासिन्दाको जायज मागलाई सम्बोधन गर्न तयार रहेको उल्लेख गर्दै राष्ट्रिय महत्त्वको आयोजनाको काममा अवरोध नगर्न आग्रह गरेका थिए । काबेली कोरिडोर प्रसारण लाइनको निर्माण कार्य करीब १० वर्षअघि शुरू भएको हो । आयोजनाको निर्माण आगामी असारसम्ममा सक्ने लक्ष्य राखिएको छ । ठेकेदारको कमजोर कार्यसम्पादन, प्रसारण लाइनको 'राइट अफ वे'मा स्थानीयको अवरोध, रुख कटान स्वीकृतिमा भएको ढिलासुस्तीलगायतले आयोजनाको काममा ढिलाइ भएको हो ।

घिसिङले प्रसारण लाइनको दायाँबायाँ ९/९ मिटर राइट अफ वेमा पर्ने जग्गाको स्थानीय बासिन्दाको मागअनुसार शतप्रतिशत क्षतिपूर्ति दिन नसकिने स्पष्ट पारे । 'विद्यमान कानूनअनुसार मूल्याङ्कन

गरिएको रकमको १० प्रतिशतभन्दा बढी क्षतिपूर्ति दिन सकिँदैन,' उनले भने । टावर रहने स्थानको जग्गाको शतप्रतिशत र राइट अफ वेको १० प्रतिशत मात्रै क्षतिपूर्ति दिन सकिने कानूनी व्यवस्था छ । छलफलमा देउमाई नगरपालिका प्रमुख सूर्यप्रसाद पोखरेलले राष्ट्रिय महत्त्वको आयोजना अगाडि बढाउन पूर्ण सहयोग र समर्थन रहेको बताए । 'राष्ट्रिय महत्त्वको आयोजना अनावश्यक माग राखी अवरोध गर्नु हुँदैन,' उनले भने, 'अवरोध हटाई काम सुचारु गर्न सहजीकरणका लागि स्थानीय सरकार सधैं तयार छ ।' स्थानीय अवरोध हटाउन पोखरेल आफै सक्रिय रूपमा खटिएका छन् ।

यसैगरी, पाँचथरको फिदिम नगरपालिकाको जोरसल्ला-थापाटार खण्डको प्रसारण लाइन निर्माण सुचारु गर्ने सहमति भएको छ । त्यस खण्डमा ११ ओटा टावर निर्माण गर्न बाँकी छ । पाँचथर र ताप्लेजुङमा रहेका काबेली, हेवा, माईलगायत खोलामा निर्माण हुने जलविद्युत् आयोजनाको विद्युत् प्रवाहका लागि काबेली कोरिडोर निर्माण भइरहेको हो । झापा दमकबाट शुरू भएको प्रसारण लाइन इलाम, पाँचथर, तेह्रथुम हुँदै ताप्लेजुङसम्म पुग्छ । प्रसारण लाइनलाई तीन खण्डमा विभाजन गरी निर्माण भइरहेको छ । त्यसमध्ये पहिलो दमक-गोदक खण्डको निर्माण भइसकेको छ । दोस्रो खण्ड गोदक-फिदिम (थापाटार) खण्डमा स्थानीयका अवरोधका काम काम अवरुद्ध छ । तेस्रो फिदिम-ताप्लेजुङ खण्डको निर्माण अन्तिम चरणमा छ । गोदक, थापाटार र ताप्लेजुङमा (अमरपुर) मा सब-स्टेशन निर्माण सकिएको छ । कोरिडोरअन्तर्गत ९० किलोमिटर प्रसारण लाइनमा २ सय ६३ ओटा टावर निर्माण हुने छन् ।

श्रोत: उर्जा खबर, २०७४/१२/०४

१३ मेगावाट विद्युत राष्ट्रिय प्रणालीमा थपियो

१३ मेगावाटको मद्क्यु खोला जलविद्युत आयोजनाको विद्युत राष्ट्रिय प्रणालीमा जोडिएको छ । कास्कीको मद्क्यु खोलामा निर्माण सम्पन्न आयोजनाको विद्युत शनिबारबाट प्रणालीमा थपिएको हो । नेपाल विद्युत प्राधिकरणको प्राविधिक टोलीले आयोजनाको विद्युत राष्ट्रिय प्रणालीमा जोडेको सिक्लेस हाइड्रो पावर कम्पनीका प्रबन्धक निराजन महर्जनले बताए । उनका अनुसार आयोजनाले अहिले साढे ५ मेगावाट विद्युत उत्पादन गरिरहेको छ । उत्पादित विद्युत पार्केस्थित विद्युतगृहबाट १४ किलोमिटर दुरीमा रहेको मादी सबस्टेसनमा जोडिएको छ । विद्युतगृहदेखि सबस्टेसनसम्म आवश्यक प्रसारण लाइन कम्पनी आफैले निर्माण गरेको हो । अहिले परीक्षणमा उत्पादन गरिरहेको आयोजनाबाट २ सातापछि व्यवसायिक उत्पादन सुरु गरिने कम्पनीले जनाएको छ । २०७० सालबाट निर्माण सुरु भएको आयोजना प्रतिमेगावाट १७ करोड रुपैयाँ लागतमा पूरा भएको हो । निर्माण थालेको २ वर्षमा पूरा गर्ने तालिका भए पनि भूकम्प, भारतीय नाकाबन्दीका कारण ४ वर्ष लागेको कम्पनीले जनाएको छ । आयोजनामा नेपाल बैंक लिमिटेडको अगुवाईमा सिद्धार्थ, ग्लोबल, नेपाल बंगलादेश, एनआइडिसी विकास र कृषि विकास बैंक लिमिटेडको ऋण लगानी छ । पोखराका स्थानीय र गैरआवासीय नेपालीले लगानी गरेका छन् ।

श्रोत: अभियान, २०७४/१२/०६

मध्यभोटेकोशी जलविद्युत् आयोजना निर्माण कार्य : २ महीनादेखि ठप्प

मध्यभोटेकोशी जलविद्युत् आयोजना (१०२ मेवा) निर्माणको काम २ महीनादेखि ४० प्रतिशतमै अड्किएको छ । उक्त आयोजना सन् २०१७ को जुनमा निर्माण सक्ने गरी शुरू गरिएको हो । तर, समयमा निर्माण नसकिएका कारण २ वर्ष समय थपिएको छ । थपिएको समयभित्र सक्नेगरी काम गर्न ऊर्जा मन्त्रालयका सचिव अनुपकुमार उपाध्याय र नेपाल विद्युत् प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङले ठेकेदार कम्पनीलाई पुस महीनाको अन्त्यमा निर्देशन दिएका थिए । घिसिङले आयोजनास्थल नै पुगेर आयोजना व्यवस्थापन, परामर्शदाता तथा ठेकेदार कम्पनीलाई एकीकृत समयतालिका तयार गरी सोहीअनुसार सबै काम समानान्तर रूपमा अघि बढाउन निर्देशन दिएका थिए । तर, यसबीचमा शून्य दशमलव ४ प्रतिशत मात्रै थप काम भएको प्रोजेक्ट म्यानेजर सुनीलकुमार लामाले बताए । 'यो बीचमा ठेकेदारले विद्युत् गृहको डिजाइन फाइनल गराउने काम नसकेकाले ठूलो परिमाणमा काम अघि बढ्न सकेको छैन,' लामाले भने, '४ वर्षदेखि डिजाइन नै फाइनल गराउन नसकेको देखदा काम गर्ने तरीकाप्रति सन्तुष्ट हुने स्थिति छैन ।'

आयोजनाको लागत बढ्न नदिने गरी सिभिल तथा हाइड्रोमेकानिकलको काम इन्जिनियरिङ, खरीद र निर्माण (इपीसी) मोडेलमा चिनियाँ कम्पनी क्वाइसीलाई ठेक्का दिइएको छ । इलेक्ट्रोमेकानिकलतर्फको काम भने एण्ड्रिजले पाएको छ । सिभिल तथा हाइड्रोमेकानिकलकै काम नसकिएकाले इलेक्ट्रोमेकानिकलको काम शुरू नै भएको छैन । कार्यकारी निर्देशक घिसिङको निर्देशनका बेला ठेकेदार कम्पनी क्वाइसीका प्रमुखले कामलाई द्रुत गतिमा अघि बढाउने प्रतिबद्धता व्यक्त गरेका थिए । तर, त्यसको केही समयमै चीन गएका उनी फर्किएको २ साता मात्र भएको प्रोजेक्ट म्यानेजर लामाले जानकारी दिए ।

वर्षा शुरू हुनुअघि नै बाँध तथा हेडवर्कको काम सक्ने आयोजनाको लक्ष्य छ । तर, २ महीनाअघि नै खोलाको पानी सुकाई बाँधस्थल खन्न शुरू भए पनि थप काम भएको छैन । 'वर्षाअघि खोलासँग सम्बन्धित काम नसकिए वर्षा सकिएर खोला सामान्य प्रवाहमा नआउन्जेललाई काम रोकिन्छ,' उनले भने, 'यदि यो समयमा विद्युत् गृहको डिजाइन तयार हुन्थ्यो भने पनि त्यताको काम हुँदै गथ्र्यो ।' यसअघि नै जुरे पहिरो, भूकम्प, बाढीपहिरो, नाकाबन्दी र बाँधस्थलको जग्गा समयमा उपलब्ध गराउन नसक्नुजस्ता कारणले आयोजना निर्माणमा ढिलाइ भएको थियो । त्यसमा ठेकेदारले पनि अपेक्षाकृत रूपमा काम गर्न नसक्दा आयोजनाको निर्माण अघि बढ्न नसकेको हो । यसबीचमा सुरुङको काम भने केही मात्रामा अघि बढेको छ ।

आयोजनाको लागत बढ्न नदिने सिभिल तथा हाइड्रोमेकानिकलको काम इन्जिनियरिङ, खरीद र निर्माण (इपीसी) मोडेलमा चिनियाँ कम्पनी क्वाइसीले ठेक्का लिएको छ ।

रु. १२ अर्ब २८ करोड अनुमानित लागत रहेको आयोजनामा कर्मचारी सञ्चयकोषले ऋण प्रवाह गरेको छ ।
चिलिमे कम्पनीको अगुवाइमा निर्माण भइरहेको आयोजनामा प्राधिकरण, सिन्धुपाल्चोकका ४
इन्भेष्टमेण्ट कम्पनीहरू, कर्मचारी सञ्चयकोषका सञ्चयकर्ता, सिन्धुपाल्चोकवासी,
सर्वसाधारणलगायतको लगानी रहनेछ ।
आयोजनाबाट वार्षिक ५४ करोड २० लाख युनिट विद्युत् उत्पादन हुनेछ । आयोजनाले विद्युत् विक्रीबाट
वार्षिक रूपमा रु. २ अर्ब ९० करोड ४३ लाख आम्दानी गर्ने बताइएको छ ।

श्रोत: कारोबार, २०७४/१२/०६

आगामी डेढ वर्षभित्र प्राधिकरणकै ८०० मेगावाट विद्युत्

नेपाल विद्युत् प्राधिकरण र त्यसका सहायक कम्पनीले आगामी डेढ वर्षभित्र ८०० मेगावाट विद्युत् उत्पादन गर्ने भएका छन् ।

प्राधिकरणले तयार पारेको कार्ययोजनाका आधारमा माथिल्लो तामाकोशी, कुलेखानी तेस्रो, माथिल्लो त्रिशूली थ्री 'ए', साञ्जेन, रसुवागढीजस्ता आयोजनाबाट विद्युत् उत्पादन हुनेछ ।

स्वदेशी आयोजना निर्माण सम्पन्न भएपछि विद्युत्मा आत्मनिर्भर बन्न सकिने प्राधिकरणको बुझाइ छ । ऊर्जा क्षेत्रमा आत्मनिर्भर बनाउने लक्ष्य पूरा गर्नसमेत निर्माणाधीन आयोजना समयमै सम्पन्न गर्नुपर्ने दबाबमा प्राधिकरण रहेको छ ।

प्राधिकरणका अनुसार आगामी डेढ वर्षभित्र माथिल्लो साञ्जेन १४.८ मेगावाट, साञ्जेन ४२.५ मेगावाट क्षमताका आयोजना निर्माण सम्पन्न हुनेछ । साञ्जेन जलविद्युत् कम्पनीका प्रमुख किरण श्रेष्ठले दुवै आयोजनाको भौतिक निर्माण कार्य करिब ७० प्रतिशतको हाराहारीमा पुगेको जानकारी दिनुभयो । त्यसमा माथिल्लो साञ्जेनको प्रगति भने उल्लेख्य रुपमा सकारात्मक रहेको छ ।

यस्तै ४५६ मेगावाट क्षमताको माथिल्लो तामाकोशी आयोजना २०७५ साल मंसिर मसान्तमा सम्पन्न हुनेछ । सरकारले सो आयोजनामा सबै प्रकारको सहयोग उपलब्ध गराएको छ । आयोजनाको काम द्रुत रुपमा भइरहेको प्रवक्ता डा गणेश न्यौपाने बताउनुभयो ।

यस्तै भूकम्प र नाकाबन्दीका कारण समस्यामा परेको माथिल्लो त्रिशूली थ्री 'ए' जलविद्युत् आयोजना भने आगामी डेढ वर्षभित्र सम्पन्न गर्ने गरी कार्यतालिका तयार गरिएको छ । यस्तै चालू आवभित्र कुलेखानी तेस्रो जलविद्युत् आयोजना सम्पन्न गर्ने भनिए पनि निर्माण व्यवसायीका कारण ढिलाइ भइरहेको छ । कूल १४ मेगावाट क्षमताको सो आयोजनाको भौतिक निर्माण कार्य ९९ प्रतिशत सम्पन्न भए पनि 'हाइड्रोमेकानिकल' र 'इलेक्ट्रोमेकानिकल' को काम रोकिए आएको छ ।

यस्तै १११ मेगावाट क्षमताको रसुवागढी जलविद्युत् आयोजना पनि डेढ वर्षभित्र निर्माण सम्पन्न हुनेछ । सो आयोजनाको हाल ६५ प्रतिशत निर्माण कार्य सम्पन्न भएको आयोजना प्रमुख माधव कोइरालाले जानकारी दिनुभयो । यस्तै मध्यभोटेकोशी जलविद्युत् आयोजनालाई पनि २०७५ सालको अन्त्यसम्म निर्माण सम्पन्न गर्ने गरी कार्यतालिका तय गरिएको छ । तर सो आयोजनाको कार्यप्रगति भने हालसम्म ४० प्रतिशतमात्रै सम्पन्न भएको छ । निर्माण सम्पन्न भइसक्नु पर्ने राहुघाट जलविद्युत् आयोजना ठेकेदार छनोटको प्रक्रियामा नै अड्किएको छ । काम नगरेपछि ठेक्का सम्झौता तोडेर नयाँ प्रक्रियामा जाँदा राहुघाटको निर्माण शुरु हुनै सकेको छैन । सो आयोजनाको क्षमता ३२ मेगावाटबाट बढाएर ४० पुराइएको छ ।

प्राधिकरणका अनुसार माथिल्लो त्रिशूली थ्री 'बी' आयोजनाको ठेकेदार छनोटको प्रक्रिया शुरु भएको छ । प्राधिकरण र नेपाल टेलिकमलगायतको लगानी रहने सो आयोजना माथिल्लो त्रिशूली थ्री 'ए'को सहायक आयोजनाका रुपमा निर्माण गर्न लागिएको हो । सो आयोजनाको क्षमता ३७ मेगावाट रहेको छ । प्राधिकरणले सो आयोजना २०७६ को अन्त्यसम्म सक्ने कार्यतालिका बनाएको छ ।

प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङका अनुसार आगामी तीन वर्षभित्र प्राधिकरण र सहायक कम्पनीका करिब एक हजार मेगावाट क्षमताका आयोजना राष्ट्रिय प्रसारण प्रणालीमा जोड्ने लक्ष्यका साथ काम

भइरहेको छ ।

यस्तो छ निजी क्षेत्रको तयारी

यस्तै निजी क्षेत्रले सो अवधिमा साना, मझौला आयोजनाबाट करीब एक हजार ३०० मेगावाट क्षमताका आयोजना निर्माण सक्ने गरी तयारी गरिरहेको छ ।

स्वतन्त्र ऊर्जा उत्पादकहरूको संस्था (इपान)का अनुसार सरकारले थप सहजीकरण गरिदिए आगामी डेढ वर्षभित्र करीब एक हजार ५०० मेगावाट क्षमताका आयोजना निर्माण सम्पन्न हुने जनाएको छ ।

इपानका अध्यक्ष शैलेन्द्र गुरागाईंले विद्युत् खरिद सम्झौता भएका तीन हजार ५०० मेगावाट क्षमता बराबरका आयोजनामध्ये करीब ७० प्रतिशत आयोजना निर्माणका चरणमा रहेको बताउनुभयो ।

ऊर्जामा आत्मनिर्भर-सरकारको प्राथमिकता

नवनियुक्त ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्री वर्षमान पुनले ऊर्जा क्षेत्रमा आत्मनिर्भर बनाउनका लागि सरकारी, निजी क्षेत्रका आयोजना तोकिएको समयभन्दा अगावै सम्पन्न गर्ने योजनामा सरकार रहेको जानकारी दिनुभयो । उहाँले वार्षिक रु एक खर्ब बराबरको पेट्रोलियम पदार्थको आयातमात्रै प्रतिस्थापन गर्न पनि विद्युत् उत्पादनमा जोड दिनुपर्ने र निर्माणाधीन आयोजना समयअगावै सक्नुपर्ने बताउनुभयो । हाल भारतबाट पेट्रोलियम पदार्थमात्रै नभई हिउँदमा ४५० मेगावाट विद्युत् आयात भइरहेको प्राधिकरणले जनाएको छ ।

श्रोत: कारोबार, २०७४/१२/०६

माथिल्लो चाकु 'ए' जलविद्युत् ९५ प्रतिशत सम्पन्न

निजी क्षेत्रबाट सञ्चालित सिन्धुपाल्चोकको चाकु 'ए' जलविद्युत् आयोजनाको काम हालसम्म ९५ प्रतिशत सम्पन्न भएको छ ।

निजी क्षेत्रको शिवश्री हाइड्रोपावर कम्पनी प्रा. लि.द्वारा निर्माण भइरहेको २२.१ मेगावाट क्षमताको सो आयोजना आगामी २०७५ सालको वैशाख अन्तिमसम्म सम्पन्न हुने कार्यकारी निर्देशक उमेश कसजुले बताउनुभयो । चाकु बजारबाट २० किमी माथि रहेको सो आयोजनाको कुल लागत रु तीन अर्ब रहेकोमा लागत वृद्धि भई अब प्रति मेगावाट रु १८ करोडले झण्डै रु चार अर्ब पुगेको छ ।

विसं २०६८ मा शुरु भई तीन वर्षभित्र सम्पन्न गर्ने लक्ष्य रहेपनि २०७१ को जुने पहिरो, २०७२ को भूकम्प तथा भारतीय नाकाबन्दी र २०७३ को भोटेकोशी नदीमा आएको बाढीले असर पुराएपछि आयोजना सम्पन्न हुने समयसीमा लम्बिएको आयोजनाले जनाएको छ ।

साविक फुल्पिङकट्टी गाविसको हाल भोटेकोशी गाउँपालिका अन्तर्गत चन्द्रापुमा बाँधबाँधी ३.३ किमी सुरुङमार्गद्वारा मार्मिङको याङ्लेफाँटमा निर्मित विद्युत्गृहमा पानी खसालिनेछ । आयोजनास्थलदेखि लामोसाँघुस्थित सव स्टेशनसम्मको २२ किमी प्रसारण लाइनद्वारा केन्द्रीय प्रसारण लाइनमा जोडिनेछ । हालसम्म विद्युत् गृहमा मेसिन तथा प्रसारण लाइनको तार जडान गर्न मात्र बाँकी रहेको आयोजनाले जनाएको छ । उक्त कम्पनीले जिल्लाको अपर बलेफी आयोजनाको निर्माण कार्यलाईसमेत तीव्रता दिएको छ । रु ६ अर्बको लगानीमा ३६ मेगावाटको विद्युत् आयोजनाको निर्माण कार्यलाई तीव्रता दिइएको कार्यकारी निर्देशक कसजुले बताउनुभयो ।

श्रोत: कारोबार, २०७४/१२/०६

१६ वर्षपछि विद्युत् प्राधिकरण डेढ अर्ब नाफामा

भीम गौतम

आर्थिक वर्ष २०५७-०५८ देखि निरन्तर घाटामा रहेको नेपाल विद्युत् प्राधिकरण आव २०७३-०७४ मा भने नाफा कमाउन सफल भएको छ । २०६७-०६८ मा २७ अर्ब घाटा अपलेखन गरेपछि २८ अर्ब घाटा नाघिसकेको प्राधिकरण अघिल्लो वर्ष १ अर्ब ५१ करोड बराबरको नाफा कमाउन सफल भएको हो । गत वर्ष १ अर्ब ५० करोड बराबर घाटा हुने अनुमान गरिएको थियो भने गत भदौमा सम्पन्न प्राधिकरणको वार्षिकोत्सवमा ९७ करोड ८९ लाख घाटा देखाइएको थियो । तर, प्राधिकरणको अन्तिम लेखापरीक्षणका क्रममा आश्चर्यजनक नतिजा देखिएको छ । दोस्रो आर्थिक पुनर्संरचना २०७३-०७४ पछि समायोजन गरिएका आधारमा विवरण तयार भएको र वित्तीय विवरणबारे अन्तिम प्रतिवेदन बाँकी रहेकोले केही संशोधन हुनसक्ने प्राधिकरणले जनाएको छ । आर्थिक वर्ष २०५७-०५८ देखि निरन्तर घाटामा रहेको नेपाल विद्युत् प्राधिकरण आव २०७३-०७४ मा भने नाफा कमाउन सफल भएको छ । २०६७-०६८ मा २७ अर्ब घाटा अपलेखन गरेपछि २८ अर्ब घाटा नाघिसकेको प्राधिकरण अघिल्लो वर्ष १ अर्ब ५१ करोड बराबरको नाफा कमाउन सफल भएको हो । गत वर्ष १ अर्ब ५० करोड बराबर घाटा हुने अनुमान गरिएको थियो भने गत भदौमा सम्पन्न प्राधिकरणको वार्षिकोत्सवमा ९७ करोड ८९ लाख घाटा देखाइएको थियो । तर, प्राधिकरणको अन्तिम लेखापरीक्षणका क्रममा आश्चर्यजनक नतिजा देखिएको छ । दोस्रो आर्थिक पुनर्संरचना २०७३-०७४ पछि समायोजन गरिएका आधारमा विवरण तयार भएको र वित्तीय विवरणबारे अन्तिम प्रतिवेदन बाँकी रहेकोले केही संशोधन हुनसक्ने प्राधिकरणले जनाएको छ । प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङले आर्थिक वर्ष २०७३-०७४ मा प्राधिकरण १ अर्ब ५१ करोड रुपैयाँ नाफामा गएको जानकारी दिए । “अघिल्लो वर्ष ५२ अर्ब १० करोड बराबर आम्दानी भएकोमा खर्च ५० अर्ब ६० करोड रुपैयाँमात्र भएर नाफामा गएको हो,” उनले भने । प्राधिकरणको तथ्यांकअनुसार आव २०७२-०७३ मा प्राधिकरण ८ अर्ब ८९ करोड रुपैयाँ बराबर घाटामा थियो । विद्युत् महशुल वृद्धि, चुहावट न्यूनीकरण, आन्तरिक उत्पादनमा भएको वृद्धिका साथै विदेशी मुद्रामा विद्युत् खरिद सम्झौता भएको ४५ मेगावाटको भोटेकोसी जलविद्युत् आयोजना जुरे पहिरोपछि सञ्चालनमा नआइ डलरमा भुक्तानी गर्नुपर्ने अवस्था नआउनुलगायतलाई प्राधिकरणको आम्दानी बढ्नु र घाटा कम हुनुको कारणको रूपमा लिइएको छ । २७ अर्ब अपलेखनपछि आव २०६८-०६९ मा ९ अर्ब ५० करोड घाटा रहेको प्राधिकरणको घाटा ११ वर्षपछि विद्युत् महशुल वृद्धि भएसँगै २०६९-०७० मा ३ अर्ब ४१ करोड रुपैयाँमा झरेको थियो । तर, त्यसपछि निरन्तर प्राधिकरणले घाटा बेहोर्दै आएको छ । प्राधिकरणका अनुसार २०७०-०७१ मा ६ अर्ब ८१ करोड र २०७१-०७२ मा ५ अर्ब १३ करोड घाटा थियो । १ खर्ब १० अर्ब ६० करोड दीर्घकालीन ऋण भएको विद्युत् प्राधिकरणको खुद सम्पत्ति ९० अर्ब ३४ करोड रहेको कार्यकारी निर्देशक घिसिङले जानकारी दिए । उनका अनुसार प्राधिकरणले सहायक कम्पनीलगायतमा सेयर र ऋण गरी २५ अर्ब ८५ करोड बराबरको लगानी गरिसकेको छ ।

श्रोत: कारोबार, २०७४/१२/०६

दोहोर आर्थिक वृद्धिको बाटो ऊर्जा : मन्त्री पुन

ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइमन्त्री वर्षमान पुनले सरकारले लक्ष्य राखेको दोहोरो वृद्धिदरको मुख्य बाटो ऊर्जा क्षेत्र नै रहेको बताएका छन् ।

नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले सोमबार आयोजना गरेको नवनियुक्त मन्त्री पुनको स्वागत तथा ब्रिफिङ कार्यक्रममा उनले दोहोरो आर्थिक वृद्धिका लागि ऊर्जा क्षेत्रको विकास गर्नुको विकल्प नरहेको बताए । १० वर्षमा १० हजार मेगावाट विद्युत् उत्पादन गर्ने गरी अघि बढ्ने जानकारी दिँदै उनले यसका लागि निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहन दिइने बताए । “जीडीपीमा सबैभन्दा ठूलो योगदान ऊर्जाबाट हुने गरी संस्था निर्माण गर्नु आवश्यक छ,” उनले भने, “अहिले ऊर्जा उत्पादन गरेर एक खर्बभन्दा बढीको आयात प्रतिस्थापन गर्नुपर्छ, उद्योगदेखि चुल्होसम्मलाई विद्युत् पुराउनुपर्छ ।” उनले सरकारले ७ खर्बसम्म र निजी क्षेत्रले त्यसको दुईतिहाई अर्थात् १४ खर्ब रुपैयाँ गरी २१ खर्ब प्रत्येक वर्ष सरकारले लगानी गरी दोहोरो आर्थिक वृद्धिदर हासिल गर्ने गरी अघि बढ्नुपर्ने बताउँदै उनले अहिले निर्यातभन्दा पनि एक खर्बभन्दा बढीको ऊर्जा आयातलाई प्रतिस्थापनलाई विशेष ध्यान दिइनुपर्ने बताए । “सबैलाई विद्युत्को पहुँच पुराउनु आवश्यक छ, यसका लागि सरकारले नाफा र घाटाभन्दा पनि सामाजिक दायित्वलाई महत्त्व दिनु आवश्यक छ,” उनले भने, “देशमा राजनीतिक समस्या समाधान भइसकेकाले विकास र समृद्धिका लागि अघि बढ्नुपर्ने र यसको मुख्य आधार नै ऊर्जा हो,” उनले भने ।

कार्यक्रममा विद्युत् प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङले हालसम्म दुई करोड जनसंख्यामा मात्र विद्युत्को पहुँच रहेको उल्लेख गर्दै जलविद्युत् उत्पादन, वितरण र प्रसारण लाइनलाई विशेष महत्त्व दिएर प्राधिकरण अघि बढेको बताए । उनले प्राधिकरण र प्राधिकरणका सहायक कम्पनीमार्फत १ हजार १७ मेगावाटका आयोजनाको निर्माण भइरहेको र २ हजार मेगावाट उत्पादन गर्ने गरी योजनाअघि बढाएको जानकारी दिए ।

श्रोत: नागरीक, २०१४/१२/०६

तामाकोसी-तेस्रो आयोजनाको क्षमता घटाउन विभागद्वारा टिबिआईसँग थप

विवरण माग

विष्णु बेल्वासे

विद्युत् विकास विभागले तामाकोसी-तेस्रो जलविद्युत् आयोजनाको क्षमता घटाउने विषयमा टिबिआई होल्डिङ कम्पनी लिमिटेडसँग थप विवरण मागेको छ । टिबिआईले ६ सय ५० मेगावाट क्षमताको उक्त आयोजनालाई तीन सय मेगावाटमा झार्न विभागमा निवेदन दिएपछि उसले थप विवरण माग गरेको हो ।

टिबिआईले पुसको तेस्रो साता क्षमता घटाउन विभागमा निवेदन दिएको थियो । विभागले क्षमता घटाउनुको कारण माग गरेको विभागका महानिर्देशक नविनराज सिंहले सोमबार नागरिकलाई बताए । ‘थप विवरण मागेका थियो,’ उनले भने, ‘थप विवरण नआएपछि टिबिआईको फाइल त्यत्तिकै थन्किएर बसेको छ ।’

टिबिआईले नेपाली जलविद्युत्को बजार अनुसार तीन सय मेगावाट हाराहारीमा बनाउन उपयुक्त हुने ठहर सहितको पत्र विभागलाई दिएको थियो । तर, उक्त क्षमतामा बनाउन दिने वा नदिने भन्नेबारेमा लामो समयको मौनतापछि विभागले थप विवरण मागेको हो ।

टिबिआईले गरेको प्रारम्भिक अध्ययनका आधारमा तीन सयदेखि तीन सय ५० मेगावाटको बीचमा बनाउन उपयुक्त देखिएको भनी संशोधन प्रस्ताव पेस गरेको थियो । नेपालको बजार हेरेर क्षमता घटाउन उपयुक्त हुने निष्कर्ष निकाल्दै विभागमा निवेदन पेस गरेको थियो ।

टिबिआई होल्डिङ कम्पनीले प्रारम्भिक अध्ययन गरेर यस्तो निष्कर्षमा पुगेको जानकारी विभागलाई गराएको थियो । विभागले दुई वर्षका लागि सभै लाइसेन्स निजी क्षेत्रको टिबिआई होल्डिङ कम्पनीलाई दिएको थियो । टिबिआईले क्यु २५ मा बनाउँदा ६ सय ५० र क्यु ४०-४५ मा बनाउँदा तीन सय मेगावाटको हाराहारीमा बनाउन सकिने र त्यसकै आधारमा क्षमतामा संशोधन गर्न पनि विभागलाई सुझाएको छ ।

ऊर्जा मन्त्रालय मातहतको विभागले बिनाप्रतिस्पर्धा टिबिआई होल्डिङ कम्पनीलाई तामाकोसी-तेस्रोको सर्वेक्षण अनुमतिपत्र दिएपछि विवाद आएको थियो । सर्वोच्च अदालतमा समेत मुद्दा परेको थियो । उक्त अदालतले अन्तरिम आदेश दिनु नपर्ने निर्णय गर्दै टिबिआई होल्डिङ कम्पनीलाई नै काम गर्न बाटो खोलिएको थियो । विभागले नर्वेको स्याटक्क्रयाफ्ट नरफन्ड कम्पनी (एसएन पावर)लाई दिइएको सर्वेक्षण अनुमतिपत्र रद्द गरी टिबिआई होल्डिङ कम्पनीलाई दिएको थियो ।

टिबिआईले गत असोज २५ गते सर्वेक्षण अनुमतिपत्रका लागि विभागमा आवेदन दिएको थियो । विभागले आवेदन परेको एक साताभित्रै सर्वेक्षण अनुमतिपत्र दिएको थियो । एसएन पावरले आयोजनाबाट हात झिकेपछि निर्माणको मोडल तय गर्न लगानी बोर्डलाई २०७२ माघमा अध्ययन गर्ने जिम्मा दिइएको थियो । मोडलिटीको खाका तयार गरेर बोर्डले २०७३ पुसमा रायका लागि ऊर्जा मन्त्रालय पठाएको थियो । मन्त्रालयले कुनै राय दिएको थिएन ।

आन्तरिक खपतका लागि सार्वजनिक-निजी-साझेदारी (पिपिपी) वा प्रतिस्पर्धा गराएर आयोजना बनाउन सकिने बोर्डले निष्कर्ष निकालेको थियो । पाँच सय मेगावाटभन्दा ठूला जलविद्युत् र १० अर्ब रुपैयाँसम्मका ठूला आयोजना अघि बढाउने गरी २०६८ सालमा बोर्ड गठन भएको थियो । बोर्ड स्थापना भएदेखि नै ऊर्जा मन्त्रालय र बोर्डबीच तालमेल नमिलेको विज्ञहरुको भनाइ छ ।

‘निर्णय गर्ने काम ऊर्जा मन्त्रालयले गर्छ,’ ती विजले भने, ‘बोर्डको ऐन फितलो छ ।’ बिजुली भारत निर्यात गर्ने उद्देश्यले सरकारले सन् २००९ मा एसएन पावरलाई ६ सय मेगावाटका लागि मात्र अध्ययन सर्वेक्षण अनुमतिपत्र दिएको थियो । कम्पनीले वातावरणीय, भौगोलिक र नदीको बहाव अध्ययन गरेर आठ सय ८० मेगावाट क्षमतामा बनाउन सकिने निचोड निकालेको थियो । काम अघि बढाउन सरकारले सहयोग नगरेको कारण देखाए पनि भारतीय बजारमा बिजुलीको मूल्य निरन्तर ओरालो लागेकाले नै एसएन पावर आयोजनाबाट बाहिरिएको थियो । आठ सय ८० मेगावाट क्षमतामा आयोजना बनाउँदा दोलखाको सिँगटी बजारसमेत डुबानमा पर्ने हुँदा स्थानीयले व्यापक विरोध गरेका थिए । त्यसपछि कम्पनीले क्षमता ६ सय ५० मेगावाटमा झारेको थियो । आयोजना नदी प्रवाही भए पनि १५ करोड ७८ लाख मिटर क्युबसम्म पानी सञ्चित हुने जलाशय बन्ने र यसमा करिब डेढ महिनासम्म पानी सञ्चित गर्न सकिने अध्ययनमा उल्लेख छ । आयोजनाबाट दोलखाका लादुक, झ्याकु, लामिडाँडा, नाम्दुलगायत १८ गाविस र भिमेश्वर नगरपालिका तथा रामेछापको फुलाँसी गाविस प्रभावित हुने अध्ययनले देखाएको छ । आयोजनाको जलाशयले चार सय २४ हेक्टर जमिनमा प्रत्यक्ष असर पार्नेछ ।

श्रोत: नागरीक, २०१४/१२/०६

माथिल्लो चाकु 'ए' जलविद्युत् ९५ प्रतिशत सम्पन्न

चौतारा – निजी क्षेत्रबाट सञ्चालित सिन्धुपाल्चोकको चाकु 'ए' जलविद्युत् आयोजनाको काम हालसम्म ९५ प्रतिशत सम्पन्न भएको छ।

निजी क्षेत्रको शिवश्री हाइड्रोपावर कम्पनी प्रालिद्वारा निर्माण भइरहेको २२.१ मेगावाट क्षमताको सो आयोजना आगामी २०७५ सालको वैशाख अन्तिमसम्म सम्पन्न हुने कार्यकारी विसं २०६८ मा शुरु भई तीन वर्षभित्र सम्पन्न गर्ने लक्ष्य रहेपनि २०७१ को जुने पहिरो, २०७२ को भूकम्प तथा भारतीय नाकाबन्दी र २०७३ को भोटेकोशी नदीमा आएको बाढीले असर पुऱ्याएपछि आयोजना सम्पन्न हुने समयसीमा लम्बिएको आयोजनाले जनाएको छ।

साविक फुल्पिङकट्टी गाविसको हाल भोटेकोशी गाउँपालिका अन्तर्गत चन्द्रापुमा बाँधबाँधी ३.३ किमी सुरुडमार्गद्वारा मार्मिङको याङ्लेफाँटमा निर्मित विद्युत्गृहमा पानी खसालिनेछ। आयोजनास्थलदेखि लामोसाँघुस्थित सव स्टेशनसम्मको २२ किमी प्रसारण लाइनद्वारा केन्द्रीय प्रसारण लाइनमा जोडिनेछ। हालसम्म विद्युत् गृहमा मेसिन तथा प्रसारण लाइनको तार जडान गर्न मात्र बाँकी रहेको आयोजनाले जनाएको छ।

उक्त कम्पनीले जिल्लाको अपर बलेफी आयोजनाको निर्माण कार्यलाईसमेत तीव्रता दिएको छ। ६ अर्बको लगानीमा ३६ मेगावाटको विद्युत् आयोजनाको निर्माण कार्यलाई तीव्रता दिइएको कार्यकारी निर्देशक कसजुले बताए। (रासस)

श्रोत: नागरीक, २०७४/१२/०६

आगामी डेढ वर्षभित्र प्राधिकरणले ८०० मेगावाट विद्युत् उत्पादन गरिसक्ने

नेपाल विद्युत् प्राधिकरण र त्यसका सहायक कम्पनीले आगामी डेढ वर्षभित्र ८०० मेगावाट विद्युत् उत्पादन गर्ने भएका छन्।

प्राधिकरणले तयार पारेको कार्ययोजनाका आधारमा माथिल्लो तामाकोशी, कुलेखानी तेस्रो, माथिल्लो त्रिशूली थ्री 'ए', साञ्जेन, रसुवागढीजस्ता आयोजनाबाट विद्युत् उत्पादन हुनेछ। स्वदेशी आयोजना निर्माण सम्पन्न भएपछि विद्युत्मा आत्मनिर्भर बन्न सकिने प्राधिकरणको बुझाइ छ। ऊर्जा क्षेत्रमा आत्मनिर्भर बनाउने लक्ष्य पूरा गर्नसमेत निर्माणाधीन आयोजना समयमै सम्पन्न गर्नुपर्ने दबाबमा प्राधिकरण रहेको छ।

प्राधिकरणका अनुसार आगामी डेढ वर्षभित्र माथिल्लो साञ्जेन १४.८ मेगावाट, साञ्जेन ४२.५ मेगावाट क्षमताका आयोजना निर्माण सम्पन्न हुनेछ। साञ्जेन जलविद्युत् कम्पनीका प्रमुख किरण श्रेष्ठले दुवै आयोजनाको भौतिक निर्माण कार्य करिब ७० प्रतिशतको हाराहारीमा पुगेको जानकारी दिए। त्यसमा माथिल्लो साञ्जेनको प्रगति भने उल्लेख्य रूपमा सकारात्मक रहेको छ।

यस्तै ४५६ मेगावाट क्षमताको माथिल्लो तामाकोशी आयोजना २०७५ साल मंसिर मसान्तमा सम्पन्न हुनेछ। सरकारले सो आयोजनामा सबै प्रकारको सहयोग उपलब्ध गराएको छ। आयोजनाको काम द्रुत रूपमा भइरहेको प्रवक्ता डा गणेश न्यौपाने बताए।

यस्तै भूकम्प र नाकाबन्दीका कारण समस्यामा परेको माथिल्लो त्रिशूली थ्री 'ए' जलविद्युत् आयोजना भने आगामी डेढ वर्षभित्र सम्पन्न गर्ने गरी कार्यतालिका तयार गरिएको छ। यस्तै चालू आवभित्र कुलेखानी तेस्रो जलविद्युत् आयोजना सम्पन्न गर्ने भनिए पनि निर्माण व्यवसायीका कारण ढिलाइ भइरहेको छ। कूल १४ मेगावाट क्षमताको सो आयोजनाको भौतिक निर्माण कार्य ९९ प्रतिशत सम्पन्न भए पनि 'हाइड्रोमेकानिकल' र 'इलेक्ट्रोमेकानिकल' को काम रोकिए आएको छ।

यस्तै १११ मेगावाट क्षमताको रसुवागढी जलविद्युत् आयोजना पनि डेढ वर्षभित्र निर्माण सम्पन्न हुनेछ। सो आयोजनाको हाल ६५ प्रतिशत निर्माण कार्य सम्पन्न भएको आयोजना प्रमुख माधव कोइरालाले जानकारी दिए। यस्तै मध्यभोटेकोशी जलविद्युत् आयोजनालाई पनि २०७५ सालको अन्त्यसम्म निर्माण सम्पन्न गर्ने गरी कार्यतालिका तय गरिएको छ। तर सो आयोजनाको कार्यप्रगति भने हालसम्म ४० प्रतिशतमात्रै सम्पन्न भएको छ।

निर्माण सम्पन्न भइसक्नु पर्ने राहुघाट जलविद्युत् आयोजना ठेकेदार छनोटको प्रक्रियामा नै अल्झिएको छ। काम नगरेपछि ठेक्का सम्झौता तोडेर नयाँ प्रक्रियामा जाँदा राहुघाटको निर्माण शुरु हुनै सकेको छैन। सो आयोजनाको क्षमता ३२ मेगावाटबाट बढाएर ४० पु-याइएको छ।

प्राधिकरणका अनुसार माथिल्लो त्रिशूली थ्री 'बी' आयोजनाको ठेकेदार छनोटको प्रक्रिया शुरु भएको छ। प्राधिकरण र नेपाल टेलिकमलगायतको लगानी रहने सो आयोजना माथिल्लो त्रिशूली थ्री 'ए'को सहायक आयोजनाका रूपमा निर्माण गर्न लागिएको हो। सो आयोजनाको क्षमता ३७ मेगावाट रहेको छ।

प्राधिकरणले सो आयोजना २०७६ को अन्त्यसम्म सक्ने कार्यतालिका बनाएको छ।

प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङका अनुसार आगामी तीन वर्षभित्र प्राधिकरण र सहायक कम्पनीका करीब एक हजार मेगावाट क्षमताका आयोजना राष्ट्रिय प्रसारण प्रणालीमा जोड्ने लक्ष्यका साथ काम भइरहेको छ।

यस्तो छ निजी क्षेत्रको तयारी

यस्तै निजी क्षेत्रले सो अवधिमा साना, मझौला आयोजनाबाट करीब एक हजार ३०० मेगावाट क्षमताका आयोजना निर्माण सक्ने गरी तयारी गरिरहेको छ। स्वतन्त्र ऊर्जा उत्पादकहरूको संस्था (इपान)का अनुसार सरकारले थप सहजीकरण गरिदिए आगामी डेढ वर्षभित्र करिब एक हजार ५०० मेगावाट क्षमताका आयोजना निर्माण सम्पन्न हुने जनाएको छ।

इपानका अध्यक्ष शैलेन्द्र गुरागाईंले विद्युत् खरिद सम्झौता भएका तीन हजार ५०० मेगावाट क्षमता बराबरका आयोजनामध्ये करीब ७० प्रतिशत आयोजना निर्माणका चरणमा रहेको बताए।

ऊर्जामा आत्मनिर्भर-सरकारको प्राथमिकता

नवनियुक्त ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्री वर्षमान पुनले ऊर्जा क्षेत्रमा आत्मनिर्भर बनाउनका लागि सरकारी, निजी क्षेत्रका आयोजना तोकिएको समयभन्दा अगावै सम्पन्न गर्ने योजनामा सरकार रहेको जानकारी दिए।

उनले वार्षिक रु एक खर्ब बराबरको पेट्रोलियम पदार्थको आयातमात्रै प्रतिस्थापन गर्न पनि विद्युत् उत्पादनमा जोड दिनुपर्ने र निर्माणाधीन आयोजना समयअगावै सक्नुपर्ने बताए। हाल भारतबाट पेट्रोलियम पदार्थमात्रै नभई हिउँदमा ४५० मेगावाट विद्युत् आयात भइरहेको प्राधिकरणले जनाएको छ।
रासस

श्रोत: नयाँ पत्रिका, २०७४/१२/०६

अपर तामाकोसी र कुलेखानी ढिलाइ गर्नेलाई कारबाहीको तयारी

उमेश पौडेल

ढिलाइको विषयमा अनुसन्धान भइरहेको ऊर्जामन्त्री पुनद्वारा जानकारी

नवनियुक्त ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइमन्त्री वर्षमान पुनले माथिल्लो तामाकोसी र कुलेखानी तेस्रोमा भइरहेको ढिलाइ गर्नेलाई कारबाही गर्ने तयारी गरेका छन् । सोमबार नेपाल विद्युत् प्राधिकरणमा भएको एक कार्यक्रममा बोल्दै मन्त्री पुनले ढिला गर्नेको अनुसन्धान भइरहेको र उनीहरूलाई गम्भीर कारबाही गर्ने जानकारी दिए ।

राष्ट्रिय गौरवको माथिल्लो तामाकोसी र कुलेखानी तेस्रोको काममा भइरहेको ढिलाइका विषयमा अनुसन्धान भइरहेको छ, उनले भने, 'कसलाई के गर्नुपर्ने हो त्यसको पनि हिसाबकिताब भइरहेको छ ।' अब प्राधिकरणअन्तर्गतका कुनै पनि आयोजना तथा परियोजना तोकिएको समयमै सम्पन्न नगर्ने, नगराउनेलाई छानबिनको दायरामा ल्याएर कारबाही गर्ने उनले बताए । उनले भने, 'अर्थमन्त्री भएको वेलादेखि कुलेखानी १ वर्षभित्र सम्पन्न हुन्छ भनेर हामी प्रधानमन्त्रीसहितको टोली भ्रमणमा गएका थियौं । तर, अहिलेसम्म सम्पन्न नहुनुमा निहित स्वार्थसहित कसैको हात रहेको छ ।' अब कुनै पनि बहाना नचल्ने भन्दै भ्रष्टाचारमा शून्य सहनशीलता अपनाउने उनले बताए । ४० वर्षभित्र नेपाललाई ५० हजार मेगावाट विद्युत् आवश्यकता पर्ने र उत्पादन सम्भव पनि भएको उनको भनाइ छ ।

तामाकोसीमा हाइड्रो मेकानिकलको काम गरिरहेको भारतीय ठेकेदार कम्पनीले काममा ढिलासुस्ती गरिरहेको छ । आगामी आर्थिक वर्षदेखि राष्ट्रिय प्रसारण लाइनमा विद्युत् जडान गर्न आयोजनाले जुन गतिमा काम गर्नुपर्ने हो त्योअनुसार भारतीय कम्पनी टेक्सम्याको रेल्वे इन्जिनियरिङले काम नगर्दा तामाकोसीको काम समयमै सकाउन कठिन हुँदै गएको हो ।

डबल डिजिटको ग्रोथका लागि जलविद्युत् अपरिहार्य

१० वर्षमा १० हजार मेगावाट विद्युत् उत्पादन गर्ने सरकारको लक्ष्य पूरा गर्ने मन्त्री पुनको भनाइ छ । त्यस्तै देशले दोहोरो अंकको आर्थिक वृद्धि हासिल गर्न ऊर्जा मन्त्रालय मेरुदण्ड भएका कारण अब ठूला जलविद्युत् आयोजनाहरूमा लगानी बढाउने उनले बताए ।

वर्षायामको विद्युत् व्यवस्थापनमा चुनौती

मुलुकमा हाल वर्षायाममा विद्युत्को माग र आपूर्ति लगभग आन्तरिक उत्पादनवाट नै पूरा भइरहेको छ । हिउँदयाममा मात्र भारतबाट विद्युत् आपूर्ति गर्नुपरेको छ । तर, आगामी आर्थिक वर्षको वर्षायामदेखि नेपालकै बिजुली मागभन्दा बढी उत्पादन हुने र त्यसको व्यवस्थापन चुनौतीपूर्ण रहेको प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङले बताए । नेपाल र भारतले इनर्जी बैंकिङको अवधारणा अगाडि बढाए पनि सरकार र मन्त्रालयस्तरबाटै सम्भव रहेको भन्दै त्यसमा काम गर्न मन्त्री पुनलाई घिसिङले आग्रह गरे । त्यसका लागि प्राधिकरणले पनि आफ्नो क्षेत्रबाट पहल गरिरहेको उनले जानकारी दिए ।

सञ्चित नोक्सानी कम गर्ने तयारी

विद्युत् प्राधिकरणले आफ्नो सञ्चित नोक्सानी कम गर्न सर्वसाधारणका लागि आइपिओ जारी गर्ने लक्ष्य राखेको छ । तर, त्यसका लागि सञ्चित नोक्सानी कम गर्न सरकारी सहयोग आवश्यक रहेको कार्यकारी निर्देशक घिसिङले बताए । २९ अर्ब रुपैयाँ सञ्चित नोक्सान रहेको प्राधिकरणले नाफाघाटा बराबरीको अवस्थामा ल्याएपछि आइपिओ निष्कासन गर्ने घिसिङले जानकारी दिए । ऊर्जा, जलस्रोतमन्त्री वर्षमान पुनलाई प्राधिकरणको गतिविधिका बारेमा जानकारी दिँदै घिसिङले सर्वसाधारणको लगानी खुला गर्ने बताएका हुन् । त्यसका लागि लागत तथा निश्चित प्रतिफलका आधारमा विद्युत् महसुलदर प्रत्येक वर्ष पुनरावलोकन गर्नुपर्ने हुन्छ । त्यस्तै चालू आव र गत आवमा भारतबाट खरिद गरिएको विद्युत्बापत सरकारले गर्नुपर्ने शोधभर्नासमेत मिलान गर्नुपर्ने र वैदेशिक स्रोततर्फको ऋणको ब्याज ८ प्रतिशतबाट ५ प्रतिशतमा कायम गर्न सकिएमा आइपिओ जारी गर्न सकिने उनले बताए ।

निजी क्षेत्रसँग सहकार्य

मन्त्री पुनले जलविद्युत् उत्पादनमा नेपालका निजी क्षेत्रसँग समन्वय गरेर अगाडि बढ्ने बताए । निजी क्षेत्रलाई जलविद्युत् तथा ऊर्जा क्षेत्रको विकासका लागि प्रोत्साहन गरिने उनले बताए ।

श्रोत: बिकास निउज, २०७४/१२/०६

माथिल्लो तामाकोसी जलविद्युत आयोजनाको लागत बढेर ६० अर्ब पुग्यो

निर्माणधिन ४५६ मेगावाट क्षमताको माथिल्लो तामाकोसी जलविद्युत आयोजनाको लागत बढेर ६० अर्ब रुपैयाँ पुग्ने भएको छ । विनासकारी भूकम्प, नाकावन्दी र अमेरिकी डलर महंगिएपछि आयोजनाको लागत बढेर ६० अर्ब रुपैयाँ पुग्ने भएको हो । यस्तै आयोजना निर्माण अवधिको ब्याज (आईडीसी) पुँजीकरण गर्दा पनि आयोजनाको लागत बढ्ने भएको हो । आयोजना निर्माणका लागि तामाकोसीले कर्मचारी संचय कोषबाट कर्जा लिएको छ । निर्माण अवधिको ब्याज बाहेक ३५ अर्ब २९ करोड रुपैयाँ अनुमानित लागत निर्धारण गरेर आयोजनाको निर्माण सुरु भएको हो ।

त्यसबेला आईडीसी समेत गरी ४१ अर्ब ६७ करोड रुपैयाँ पुग्ने अनुमान गरिएको थियो ।

भूकम्प, नाकावन्दी र ब्याज पुँजीकरणसमेत गरी आयोजनाको लागत ६० अर्ब रुपैयाँ पुग्ने अपरतामाकोसी हाइड्रोपावर लिमिटेडका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत (सीईओ) विज्ञानप्रसाद श्रेष्ठले बताए ।

भूकम्प र नाकावन्दीले गर्दा आयोजनाको काम झण्डै डेढ वर्ष प्रभावित भएको थियो । यस्तै १ डलर बराबर ८० रुपैयाँ विनिमय हुदा आयोजना निर्माण सुरु भएकोमा पछिल्लो समयमा बढेर ११० रुपैयाँसम्म पुगेको थियो । अहिले पनि १०४ रुपैयाँको हारहारीमा छ । हालसम्म आयोजनामा ३६ अर्ब रुपैयाँ खर्च भइसकेको छ ।

मंसिरदेखि माथिल्लो तामाकोसीबाट बिजुली बाल्न पाइने

आगामी मंसिरदेखि माथिल्लो तामाकोसीको बिजुली बाल्न पाइने भएको छ । आयोजनाको ९४ प्रतिशत काम सम्पन्न भइसकेको छ । तामाकोसीको काम सकिने अब ६ प्रतिशत मात्र बाँकी छ । आयोजनाको काम अब अन्तिम चरणमा पुगेको छ । ६ प्रतिशत मात्र काम बाँकी भएपनि आयोजनाबाट आउदो मंसिर अन्तिमसम्ममा मात्र बिजुली उत्पादन गर्ने नयाँ कार्ययोजना तयार पारेको हो ।

आगामी डिसेम्बर १८ सम्म पहिलो युनिटबाट बिजुली उत्पादन सुरु हुने कार्यतालिका तय भएको तामाकोसीका प्रवक्ता गणेश न्यौपानेले बताए । आउदो असार अन्तिमसम्म आयोजनाको ५ मध्ये १ युनिटबाट ७६ मेगावाट बिजुली उत्पादन गर्ने लक्ष्य लिएको थियो । मंसिरसम्म आयोजनाको सबै युनिटबाट बिजुली उत्पादन गर्ने लक्ष्य लिएकोमा विभिन्न कारणले प्रभावित भएको छ । ०७५ सालभित्र माथिल्लो तामाकोसीको काम सम्पन्न हुने देखिएको छ ।

हाल मुहान, बाँध, सुरुङ, प्रसारणलाइन र इलेक्ट्रोमेकानिकल र हाइड्रोमेकानिकल गरी ४ वटै लटको काम तिब्र गतिमा भइरहेको उनले जानकारी दिए । हाइड्रोमेकानिकलको कामले पनि अहिले गति लिएको छ ।

प्रसारणलाइनअन्तर्गत ४ वटा टावरको संरचना निर्माण गर्न बाँकी रहेको छ । आयोजनाबाट उत्पादन हुने बिजुली विद्युतगृह गौंगरबाट २२० केभी क्षमताको प्रसारणलाइनबाट न्युखिम्ती जोडिने छ ।

आयोजनाबाट वार्षिक २ अर्ब २८ करोड युनिट बिजुली उत्पादन हुने छ ।

श्रोत: बिकास निउज, २०७४/१२/०६

राधी विद्युत कम्पनीको ४२ लाख कित्ता सेयर सुचिकृत, ७ दिनपछि कारोबार हुने

राधी विद्युत कम्पनी लमिटेडको ४१ लाख कित्ता साधारण सेयर (आईपीओ) कारोबारका लागि नेपाल स्टक एक्सचेन्ज लिमिटेडमा सुचिकृत भएको छ ।

सुचिकृत भएको ७ दिनपछि मात्र सेयर कारोबार हुने नेपाल स्टकले जनाएको छ ।

कम्पनीले सर्वसाधारण र आयोजना प्रभावित स्थानीयबासिन्दालाई समेत आईपीओ निष्कासन गरिसकेको छ ।

श्रोत: बिकास निउज, २०७४/१२/०६

दोदीखोला जलविद्युत कम्पनीले आईपीओ निष्कासन गर्ने

निजी क्षेत्रबाट प्रवर्द्धित दोदीखोला जलविद्युत कम्पनी लिमिटेडले साधारण सेयर (आईपीओ) निष्कासन गर्ने भएको छ ।

कम्पनीले सर्वसाधारण र आयोजना प्रभावित स्थानीयबासिन्दालाई आईपीओ निष्कासनको नीतिगत निर्णय गर्न चैत २८ गते साधारणसभा बोलाएको छ । साधारणसभाले पारित गरेपछि आईपीओ निष्कासको काम अघि बढ्ने कम्पनीका प्रवन्ध सञ्चालक विनय भण्डारीले जानकारी दिए ।

कम्पनीले सभामा आईपीओ निष्कासनलाई विशेष प्रस्तावका रूपमा लैजाने भएको छ । साधारणसभाबाट पारित भएपछि आईपीओको संख्या यकिन गरिने उनले बताए ।

“अहिले आईपीओ निष्कासन प्रस्ताव पारित गर्नेछौं” उनले भने “त्यसपछि हिसाव गरेर सेयर स्वामित्वको संरचना तयार पार्नेछौं ।” सभामा सञ्चालकको पनि निर्वाचन गर्ने हुनेछ ।

कम्पनीले लम्जुडमा १२ मेगावाटको दोदीखोला १ आयोजना निर्माण गरिरहेको छ । आयोजना आउदो डेढ वर्षमा सम्पन्न हुने उनले बताए । आयोजनाको अनुमानित लागत २ अर्ब २९ करोड रुपैयाँ छ ।

दोदीखोला जलविद्युत सीईडीबी हाइड्रो फण्ड लिमिटेडअन्तर्गतको सहायक कम्पनी हो । राधि विद्युत कम्पनी लिमिटेड र युनिभर्सल पावर कम्पनी लिमिटेड रहेका छन् ।

श्रोत: गोरखापत्र, २०७४/१२/०६

माथिल्लो चाकु 'ए' जलविद्युत् ९५ प्रतिशत सम्पन्न

निजी क्षेत्रबाट सञ्चालित सिन्धुपाल्चोकको चाकु 'ए' जलविद्युत् आयोजनाको काम हालसम्म ९५ प्रतिशत सम्पन्न भएको छ ।

निजी क्षेत्रको शिवश्री हाइड्रोपावर कम्पनी प्रालिद्वारा निर्माण भइरहेको २२.१ मेगावाट क्षमताको सो आयोजना आगामी २०७५ सालको वैशाख अन्तिमसम्म सम्पन्न हुने कार्यकारी निर्देशक उमेश कसजुले बताउनुभयो ।

चाकु बजारबाट २० किमी माथि रहेको सो आयोजनाको कुल लागत रु तीन अर्ब रहेकोमा लागत वृद्धि भई अब प्रति मेगावाट रु १८ करोडले झण्डै रु चार अर्ब पुगेको छ ।

विसं २०६८ मा शुरु भई तीन वर्षभित्र सम्पन्न गर्ने लक्ष्य रहेपनि २०७१ को जुने पहिरो, २०७२ को भूकम्प तथा भारतीय नाकाबन्दी र २०७३ को भोटेकोशी नदीमा आएको बाढीले असर पुऱ्याएपछि आयोजना सम्पन्न हुने समयसीमा लम्बिएको आयोजनाले जनाएको छ ।

साविक फुल्पिडकट्टी गाविसको हाल भोटेकोशी गाउँपालिका अन्तर्गत चन्द्रापुमा बाँधबाँधी ३.३ किमी सुरुङमार्गद्वारा मार्मिडको याङ्लेफाँटमा निर्मित विद्युत्गृहमा पानी खसालिनेछ । आयोजनास्थलदेखि लामोसाँघुस्थित सव स्टेशनसम्मको २२ किमी प्रशारण लाइनद्वारा केन्द्रीय प्रशारण लाइनमा जोडिनेछ । हालसम्म विद्युत् गृहमा मेसिन तथा प्रशारण लाइनको तार जडान गर्न मात्र बाँकी रहेको आयोजनाले जनाएको छ ।

उक्त कम्पनीले जिल्लाको अपर बलेफी आयोजनाको निर्माण कार्यलाईसमेत तीव्रता दिएको छ । रु ६ अर्बको लगानीमा ३६ मेगावाटको विद्युत् आयोजनाको निर्माण कार्यलाई तीव्रता दिइएको कार्यकारी निर्देशक कसजुले बताउनुभयो । (रासस)

श्रोत: बिकास निउज, २०७४/१२/०६

ऊर्जामा आत्मनिर्भर सरकारको प्राथमिकता, आगामी डेढ वर्षभित्र प्राधिकरणकै ८०० मेगावाट विद्युत्

नेपाल विद्युत् प्राधिकरण र त्यसका सहायक कम्पनीले आगामी डेढ वर्षभित्र ८०० मेगावाट विद्युत् उत्पादन गर्ने भएका छन् । प्राधिकरणले तयार पारेको कार्ययोजनाका आधारमा माथिल्लो तामाकोसी, कुलेखानी तेस्रो, माथिल्लो त्रिशूली थ्री 'ए', साञ्जेन, रसुवागढीजस्ता आयोजनाबाट विद्युत् उत्पादन हुनेछ । स्वदेशी आयोजना निर्माण सम्पन्न भएपछि विद्युत्मा आत्मनिर्भर बन्न सकिने प्राधिकरणको बुझाइ छ । ऊर्जा क्षेत्रमा आत्मनिर्भर बनाउने लक्ष्य पूरा गर्नसमेत निर्माणाधीन आयोजना समयमै सम्पन्न गर्नुपर्ने दबाबमा प्राधिकरण रहेको छ ।

प्राधिकरणका अनुसार आगामी डेढ वर्षभित्र माथिल्लो साञ्जेन १४.८ मेगावाट, साञ्जेन ४२.५ मेगावाट क्षमताका आयोजना निर्माण सम्पन्न हुनेछ । साञ्जेन जलविद्युत् कम्पनीका प्रमुख किरण श्रेष्ठले दुवै आयोजनाको भौतिक निर्माण कार्य करिब ७० प्रतिशतको हाराहारीमा पुगेको जानकारी दिए । त्यसमा माथिल्लो साञ्जेनको प्रगति भने उल्लेख्य रूपमा सकारात्मक रहेको छ ।

यस्तै ४५६ मेगावाट क्षमताको माथिल्लो तामाकोशी आयोजना २०७५ साल मंसिर मसान्तमा सम्पन्न हुनेछ । सरकारले सो आयोजनामा सबै प्रकारको सहयोग उपलब्ध गराएको छ । आयोजनाको काम द्रुत रूपमा भइरहेको प्रवक्ता डा गणेश न्यौपाने बताए । यस्तै भूकम्प र नाकाबन्दीका कारण समस्यामा परेको माथिल्लो त्रिशूली थ्री 'ए' जलविद्युत् आयोजना भने आगामी डेढ वर्षभित्र सम्पन्न गर्ने गरी कार्यतालिका तयार गरिएको छ । यस्तै चालू आवभित्रै कुलेखानी तेस्रो जलविद्युत् आयोजना सम्पन्न गर्ने भनिए पनि निर्माण व्यवसायीका कारण ढिलाइ भइरहेको छ । कूल १४ मेगावाट क्षमताको सो आयोजनाको भौतिक निर्माण कार्य ९९ प्रतिशत सम्पन्न भए पनि 'हाइड्रोमेकानिकल' र 'इलेक्ट्रोमेकानिकल' को काम रोकिएँदै आएको छ ।

यस्तै १११ मेगावाट क्षमताको रसुवागढी जलविद्युत् आयोजना पनि डेढ वर्षभित्र निर्माण सम्पन्न हुनेछ । सो आयोजनाको हाल ६५ प्रतिशत निर्माण कार्य सम्पन्न भएको आयोजना प्रमुख माधव कोइरालाले जानकारी दिनुभयो । यस्तै मध्यभोटेकोशी जलविद्युत् आयोजनालाई पनि २०७५ सालको अन्त्यसम्म निर्माण सम्पन्न गर्ने गरी कार्यतालिका तय गरिएको छ । तर सो आयोजनाको कार्यप्रगति भने हालसम्म ४० प्रतिशतमात्रै सम्पन्न भएको छ ।

निर्माण सम्पन्न भइसक्नु पर्ने राहुघाट जलविद्युत् आयोजना ठेकेदार छनोटको प्रक्रियामा नै अल्झिएको छ । काम नगरेपछि ठेक्का सम्झौता तोडेर नयाँ प्रक्रियामा जाँदा राहुघाटको निर्माण शुरु हुनै सकेको छैन । सो आयोजनाको क्षमता ३२ मेगावाटबाट बढाएर ४० पुर्याइएको छ ।

प्राधिकरणका अनुसार माथिल्लो त्रिशूली थ्री 'बी' आयोजनाको ठेकेदार छनोटको प्रक्रिया शुरु भएको छ । प्राधिकरण र नेपाल टेलिकमलगायतको लगानी रहने सो आयोजना माथिल्लो त्रिशूली थ्री 'ए'को सहायक आयोजनाका रूपमा निर्माण गर्न लागिएको हो । सो आयोजनाको क्षमता ३७ मेगावाट रहेको छ । प्राधिकरणले सो आयोजना २०७६ को अन्त्यसम्म सक्ने कार्यतालिका बनाएको छ ।

प्राधिकरणका कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङका अनुसार आगामी तीन वर्षभित्र प्राधिकरण र सहायक कम्पनीका करीब एक हजार मेगावाट क्षमताका आयोजना राष्ट्रिय प्रसारण प्रणालीमा जोड्ने लक्ष्यका साथ काम भइरहेको छ ।

यस्तो छ निजी क्षेत्रको तयारी

यस्तै निजी क्षेत्रले सो अवधिमा साना, मझौला आयोजनाबाट करीब एक हजार ३०० मेगावाट क्षमताका आयोजना निर्माण सक्ने गरी तयारी गरिरहेको छ ।

स्वतन्त्र ऊर्जा उत्पादकहरूको संस्था (इपान)का अनुसार सरकारले थप सहजीकरण गरिदिए आगामी डेढ वर्षभित्र करीब एक हजार ५०० मेगावाट क्षमताका आयोजना निर्माण सम्पन्न हुने जनाएको छ ।

इपानका अध्यक्ष शैलेन्द्र गुरागाईंले विद्युत् खरिद सम्झौता भएका तीन हजार ५०० मेगावाट क्षमता बराबरका आयोजनामध्ये करीब ७० प्रतिशत आयोजना निर्माणका चरणमा रहेको बताए ।

ऊर्जामा आत्मनिर्भर-सरकारको प्राथमिकता

नवनियुक्त ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्री वर्षमान पुनले ऊर्जा क्षेत्रमा आत्मनिर्भर बनाउनका लागि सरकारी, निजी क्षेत्रका आयोजना तोकिएको समयभन्दा अगावै सम्पन्न गर्ने योजनामा सरकार रहेको जानकारी दिए । उनले वार्षिक रु एक खर्ब बराबरको पेट्रोलियम पदार्थको आयातमात्रै प्रतिस्थापन गर्न पनि विद्युत् उत्पादनमा जोड दिनुपर्ने र निर्माणाधीन आयोजना समयअगावै सक्नुपर्ने बताए । हाल भारतबाट पेट्रोलियम पदार्थमात्रै नभई हिउँदमा ४५० मेगावाट विद्युत् आयात भइरहेको प्राधिकरणले जनाएको छ ।

श्रोत: बिकास निउज, २०७४/१२/०६

विवादले माथिल्लो तामाकोसीको आईपीओ निष्कासनमा ढिलाई, बैशाख

अन्तिमसम्म अाउने

४५६ मेगावाटको माथिल्लो तामाकोसी जलविद्युत आयोजनाको साधारण सेयर (आईपीओ) निष्कासनको विषयमा विवाद बढेपछि ढिलाइ हुने भएको छ । प्रवर्द्धक अपर तामाकोसी हाइड्रोपावर लिमिटेडले चैतभित्रै आब्हान निष्कासनका लागि आब्हानपत्र प्रकाशित गर्ने तयारी गरेपनि स्थानिय तहमा सेयर बाँडफाँडको विषयमा विवाद भएपछि ढिलाइ हुन पुगेको हो । अपर तामाकोसीका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत (सीईओ) विज्ञानप्रसाद श्रेष्ठले विवाद समाधान नभए अझ लम्बिन सक्ने बताएका छन् । उनले भने “सकेसम्म वैशाख अन्तिममा सेयर निष्कासन गर्ने छौं ।” आयोजनाको सेयर वितरण खाका (मोडालिटी) विरुद्ध दोलखाका राजनीतिक दलले चरणबद्ध आन्दोलनको घोषणा गरेका छन् । सेयर वितरण मोडालिटी सच्याउनुपर्ने माग राख्दै आएका छन् ।

माथिल्लो तामाकोसी सरोकार समितिले यसअघि दोलखावासीका लागि छुट्याइएको १० प्रतिशत शेयर वितरण गर्नुपूर्व सेयर वितरण मोडालिटी सच्याएर मात्र सेयर बाँडफाँड गर्नुपर्ने सहित ७ बुँदे माग अघि सारेको थियो । समितिले सेयरको अधिकतम र न्युनतम मूल्यलाई ३ देखि ३० हजारबाट घटाएर ३ देखि १० हजार रुपैयाँ कायम गर्न, जिल्लावासीलाई वितरण गरेर बाँकी रहने शेष सेयरको सम्बन्धमा ग्यारेन्टी गर्न र आयोजनाको मुख्य प्रभावितमध्येको गौरीशंकर गाउँपालिका-९ मा तत्काल सडक पुर्याउनुपर्ने माग गरेको छ ।

अपर तामाकोसीले दोलखावासीका लागि १ अर्ब ५ करोड रुपैयाँ बराबरको १ करोड ५ लाख कित्ता सेयर निष्कासन गर्न लागेका बेला दोलखामा विवाद र आन्दोलन शुरु भएको हो । यता जिल्लाबासीलाई तीन वर्गमा बाँडेर सेयर दिने तयारी कम्पनीले गर्दा सहमति नहुँदा ढिलाइ हुने देखिएको हो । जिल्ला समन्वय समितिले आयोजनाबाट ‘क’, ‘ख’ र ‘ग’ गरी अतिप्रभावित, कम प्रभावित र प्रभावित गरी तीन वर्गमा विभाजन गरेको छ ।

२०७१ सालमा जिल्ला विकास समितिले अध्ययनमा जिल्लाको जनसंख्या २ लाख ८२ हजार १ सय २५ छ । जसमा अति प्रभावित ‘क’ वर्गमा ४ हजार ४ सय ३२, प्रभावित ‘ख’ वर्गमा ८१ हजार ९ सय ९९ र बाँकी क्षेत्रको जनसंख्या १ लाख ९५ हजार ६ सय ९४ छ । दामासायी वितरण गर्दा पनि अतिप्रभावितले प्रतिव्यक्ति ९५ कित्ता, प्रभावितले ४६ कित्ता र बाँकी क्षेत्रकाले ३३ कित्ता सेयर पाउने अनुमान छ । कर्मचारी सञ्चय कोषका सञ्चयकर्ता, ऋण दिने संस्थाका कर्मचारी र नेपाल विद्युत प्राधिकरणका कर्मचारीलाई १७.२८ प्रतिशत अर्थात करिब १ अर्ब ८९ करोड रुपैयाँ बराबरको १ करोड ८२ लाख ९५ हजार कित्ता आईपीओ निष्कासन गरिएको थियो ।

सदरमुकाममा चक्का जाम

सेयर वितरण ‘मोडालिटी’ सच्याउनुपर्ने माग गर्दै अपर तामाकोसी सेयर सरोकार संयुक्त संघर्ष समितिले सोमबार चरिकोटमा एक घण्टा चक्काजाम गरेको छ । समितिले पटक पटक समय दिँदा पनि आफूहरूको माग पूरा नभएको भन्दै सदरमुकाम चरिकोटमा एक घण्टा सडक धर्नासहित चक्काजाम गरेको हो ।

समितिको आहवानमा माथिल्लो तामाकोसीको शेयर निष्कासन प्रक्रियाबाट असन्तुष्ट भएकाले सातदोबाटो चोकमा एक घण्टा यातायात अवरुद्ध गरेका हुन् । चक्काजामपछि अयोजित कोणसभामा संघर्ष समितिका संयोजक एवं नेपाली काँग्रेसका नेता बर्मा लामाले आफूहरूको माग पूरा नभएसम्म आन्दोलन जारी रहने बताए ।

संघर्ष समितिले मंगलबार जिल्ला समन्वय समितिको कार्यालयमा एक घण्टा धर्ना दिने र चैत्र १० गतेदेखि आयोजनासँग सम्बन्धित ठेकेदार कम्पनी र परामर्शदाता कम्पनीका सवारी साधनलाई जिल्ला प्रवेशमा रोक लगाउने जनाएको छ ।

संघर्ष समितिले शेयर वितरणमा दोलखावासीलाई विभेद नगरी अतिप्रभावित र प्रभावित गरी दुई तहमा मात्र वर्गीकरण गर्नुपर्ने, विदेशमा रहेका दोलखावासीलाई सहज रूपमा शेयर हाल्न पाउने व्यवस्थाको ग्यारेन्टी गर्नुपर्ने, रकम जुटाउन नसक्ने दोलखावासीलाई शेयर प्रमाणपत्र धितो राखेर शेयर हाल्ने व्यवस्था मिलाउनुपर्ने लगायतका माग राखेका छन् ।

श्रोत: अभियान, २०७४/१२/०७

गाईजात्रे निर्णयले माथिल्लो तामाकोशीको शेयर वितरण अन्योलमा

रवीन्द्र गौतम

माथिल्लो तामाकोशी जलविद्युत् आयोजना व्यवस्थापनले विभिन्न समयमा गरेका गाईजात्रे निर्णयहरूको कारण दोलखाबासीको लागि जारी हुने शेयर अन्योलमा परेको छ ।

माथिल्लो तामाकोशी शेयर समन्वय समितिले ५ पटक गरेको विभिन्न निर्णय जनविरोधी भएको भन्दै गरिएका आधादर्जनभन्दा बढि आन्दोलनका कारण दोलखाबासीको लागि जारी हुने शेयर अन्योलमा परेको हो । कम्पनी दर्ता गर्दाको अनुमानित लागत रू. ३५ अर्ब २९ करोड खर्चमध्ये रू. १० अर्ब ५८ करोड ७० लाख शेयरमार्फत सङ्कलन गर्नुपर्नेमा दोलखाबासीबाट १० प्रतिशतका दरले हुने रू. १ अर्ब ५ करोड ८७ लाख सङ्कलन गर्नुपर्ने शेयर अन्योलमा परेको हो ।

समन्वय समितिले कहिले दोलखाबासीको लागि संस्थापक शेयर, कहिले अतिप्रभावित र प्रभावित भनि बर्गिकृत शेयर, कहिले सबै दोलखालीलाई समान ७० कित्ता शेयर त कहिले ३ तहमा बर्गिकृत शेयर भन्ने निर्णय गरेका कारण आगामी केही समयमा जारी गर्ने शेयर अन्योलमा परेको स्थानीयको आरोप छ । विविधता र विभेदपूर्ण शेयर जारीको तयारी गरेको भन्दै पछिल्लो समय २ छुट्टाछुट्टै समितिले आन्दोलन चलाईरहेका छन् ।

२०६८ माघ १२ गते बसेको समन्वय समितिको बैठकले दोलखाबासीलाई संस्थापक शेयर दिने भनेर निर्णय गरेको थियो । त्यसपछि २०७१ साउन २४ गतेको बैठकले साविकको लामाबगर र गौरीशंकर गाविसलाई अतिप्रभावितको दर्जामा राखी १० प्रतिशत शेयरलाई शतप्रतिशत मानि ४ प्रतिशत शेयर दिने तथा पहिलो चरणमा शतप्रतिशत शेयर सङ्कलन नभए पुनः दोस्रो चरणमा फेरी आह्वान गर्ने निर्णय गरेको थियो ।

२०७१ माघ २५ गतेको बैठकले दोलखालाई समान ७० कित्ता र अतिप्रभावित साविकको लामाबगर र गौरीशंकर गाविसका बासिन्दाका लागि प्रतिव्यक्ति ३ सय कित्ता शेयर सुनिश्चितता गर्ने निर्णय गरेको थियो । फेरी लगत्तै २०७१ फागुन ४ गतेको बैठकले शेयर आवेदन गर्न आर्थिक रूपमा विपन्न व्यक्तिको लागि शेयर प्रमाणपत्र धितो राखी अपर तामाकोशी हाइड्रोपावर कम्पनी जमानी बसी ऋण कर्जा प्रदान गराउने व्यवस्था मिलाउने निर्णय गरेको थियो ।

जनप्रतिनिधिहरू सम्मिलित बैठकले २०७४ साउनमा साविकको लामाबगर र गौरीशंकर गाविस ('क' वर्ग)लाई ९०-३०० कित्ता, प्रसारण लाइन र प्रवेशमार्गले छोएका गाविस र नगरपालिकाका वडाहरू ('ख' वर्ग)लाई ५०-३०० कित्ता र बाँकी जिल्लाबासी ('ग' वर्ग)लाई ३०-३०० कित्ता शेयर जारी गर्ने निर्णय गरेको थियो ।

पछिल्लो समय जनप्रतिनिधिहरू सम्मिलित बैठकले गरेको निर्णयको विरोध गर्दै बिगु गाउँपालिका स्तरिय सङ्घर्ष समिति र चरिकोटमा अर्को सङ्घर्षसमितिले विभिन्न आन्दोलनका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्दै आईरहेको छन् ।

श्रोत: नागरीक, २०१४/१२/०७

रसुवागढी हाइड्रोपावर: सुरुङ ७७ प्रतिशत पूरा

उत्तरी रसुवाको टिमुरे तथा थुमन क्षेत्रमा निर्माणाधीन १११ मेगावाट क्षमताको रसुवागढी हाइड्रोपावरको काम दुरत गतिले अगाडि बढेको छ।

हाइड्रोपावरका आयोजना प्रमुख छवि गैरेका अनुसार विद्युत्गृहमा पानी पठाइने चार हजार २०० मि हेडरेस सुरुङको लम्बाइमध्ये हालसम्मको निर्माण ७७ प्रतिशत पूरा भएको छ।

खन्न बाँकी काम पूरा गराउन करीव २० प्राविधिक एवं ३०० मजदूरले काम गरिरहेका छन्। सन् २०१४ देखि भूमिगत संरचनाबाट निर्माण अगाडि बढेको रसुवागढी हाइड्रोपावर सन् २०१९ भित्र सम्पन्न गर्ने लक्ष्य लिइएको छ।

१३ अर्ब ६४ करोड ४० लाखको लागत रहेको आयोजनामा निर्माण गर्नुपर्ने ३१३ मिटरको पेनस्टक पाइप राख्ने सुरुङ, भोटेकोशीमा बाँध र विद्युत्गृह निर्माणको काम दुरत रूपमा अगाडि बढिरहेको साइट इन्चार्ज प्राविधिक गौतम खड्काले जानकारी दिए।

भोटेकोशी नदीमा बाँध बाँधी विद्युत्गृहमा सुरुङमार्फत प्रतिसेकेन्ड ८० घनमिटर पानी पठाई १११

मेगावाट अर्थात् ६१ करोड ४० लाख युनिट विद्युत् उत्पादन हुने बताइएको छ।

विसं २०६० भदौ ८ गतेदेखि उत्पादन शुरु भएको २२ मेगावाट क्षमताको चिलिमे र १११ मेगावाटको

रसुवागढी मात्र सम्पूर्ण भूमिगत संरचनाका भएको प्राविधिकले बताएका छन्। विसं २०७२ को भूकम्पले चिलिमे जलविद्युत् केन्द्रलाई कुनै असर नपरेको समेत प्राविधिकले स्मरण गरेका छन्। (रासस)

श्रोत: काब्लिपुर, २०७४/१२/०७

लगानी बोर्ड र ऊर्जा मन्त्रालय क्षेत्राधिकार विवाद

बोर्डद्वारा ५ सय मेगावाट माथिका आयोजनाको फाइल माग

बोर्डको पत्रको विषयमा के गर्ने भन्ने बारे हामी अन्तरिक छलफलमा छौं : मन्त्रालय

लगानी बोर्डले ५ सय मेगावाटभन्दा माथिको जलविद्युत् आयोजनाको फाइल माग गर्दै ऊर्जा मन्त्रालयलाई पत्राचार

गरेको छ । बोर्डले ५ सय मेगावाटभन्दा माथिका जलविद्युत् आयोजना आफ्नो क्षेत्राधिकार भन्दै मन्त्रालयलाई

फाइल पठाउन पत्राचार गरेको हो । बोर्ड र मन्त्रालयबीच लामो समयदेखि क्षेत्राधिकार विवाद रहँदै आएको छ ।

यसअघि पनि बोर्ड र मन्त्रालयबीच जलविद्युत् आयोजनाको विषयमा यस्तै प्रकृतिको पत्राचार आदानप्रदान भएको

थियो । ऊर्जा मन्त्रालयले भने जलविद्युत्सँग सम्बन्धित आयोजनाको क्षेत्राधिकार आफ्नो रहेको भन्दै फाइल

बोर्डलाई नदिने अडान राख्दै आएको छ ।

प्रधानमन्त्री केपी शर्मा ओलीको अध्यक्षतामा फागुन २५ गते बसेको लगानी बोर्ड बैठकले ५ सय

मेगावाटभन्दा माथि क्षमता भएका आयोजना बोर्डको क्षेत्राधिकारभित्र पर्ने भन्दै त्यसको पहिचान र

स्क्रिनिङ गरी प्रोफाइल तयार पार्न बोर्डलाई निर्देशन दिएको थियो । बोर्डका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत

महाप्रसाद अधिकारीले सञ्चालक समितिको बैठकको निर्णयअनुसार मन्त्रालयसँग फाइल माग गरिएको

बताए । बोर्डले पत्रमा ५ सय मेगावाटभन्दा ठूला जलविद्युत् आयोजनाको फाइल १५ दिनभित्र पेस गर्न

भनिएको छ ।

‘सञ्चालक समितिको बैठकले बोर्डलाई ५ सय मेगावाटभन्दा बढी क्षमताका आयोजनाको पहिचान र

प्रोफाइल तयार गर्ने अधिकार दिएको छ,’ बोर्डले मन्त्रालयमा पठाएको पत्रमा भनिएको छ । बोर्डले

मन्त्रालय, जल तथा ऊर्जा आयोग सचिवालय, विद्युत् विकास विभाग, विद्युत् प्राधिकरणले गरेको

आयोजनासम्बन्धी अध्ययन प्रतिवेदनसमेत मागेको छ । पत्रमा ती प्रतिवेदनहरू जेजस्तो अवस्थामा छन्

सोही अवस्थामा पठाउन भनिएको छ । केही दिनअघि बोर्डले पठाएको पत्रको जवाफ मन्त्रालयले दिएको

छैन । ‘लगानी बोर्डको पत्र सोमबार प्राप्त भएको छ,’ मन्त्रालयका प्रवक्ता दिनेशकुमार घिमिरेले भने,

‘पत्रको विषयमा के गर्ने भन्ने बारे हामी आन्तरिक छलफलमा छौं ।’ केहीअघि बोर्डले ऊर्जा मन्त्रालयसँग ६

सय ८८ मेगावाटको बेतन कर्णाली र ६ सय १७ मेगावाटको भेरी १ जलविद्युत् आयोजनाको फाइल मागेको

थियो । तामाकोसी तेस्रो जलविद्युत् आयोजनाको सर्वेक्षण अनुमतिपत्र पनि मन्त्रालयले टीबीआई होल्डिङ

कम्पनीलाई दिएपछि बोर्डले आफ्नो क्षेत्राधिकार भन्दै मन्त्रालयलाई पत्र लेखेको थियो । त्यसपछि बोर्ड र

मन्त्रालयबीचको क्षेत्राधिकार विवाद चर्कदै गएको हो ।

बोर्डले ५ सय मेगावाटभन्दा माथिका जलविद्युत् आयोजना आफ्नो क्षेत्राधिकारभित्र पर्ने भन्दै पत्र

पठाएपछि मन्त्रालयले क्षेत्राधिकारबारे प्रस्ट पार्न भन्दै कानुन मन्त्रालयमा उक्त पत्र पठाएको थियो ।

कानुन मन्त्रालयले बोर्ड र मन्त्रालयको क्षेत्राधिकार प्रस्टयाउँदै आयोजना सर्वेक्षण अनुमतिपत्र दिने

अधिकार मन्त्रालयसँग भएको राय दिएको थियो ।

बोर्ड र मन्त्रालयबीच क्षेत्राधिकार विवाद रहेकै बेला बोर्डको २९ औं बैठकले ५ सय मेगावाट क्षमताभन्दा माथिका आयोजना बोर्डको क्षेत्राधिकार पर्ने भन्दै बोर्ड कार्यालयलाई यसको पहिचान र प्रोफाइल तयार गर्न बोर्ड कार्यालयलाई निर्देशन दिएको थियो । ऊर्जा मन्त्रालयसहित अन्य मन्त्रालयसँग पनि बोर्डको क्षेत्राधिकार विवाद रहँदै आएको छ । काठमाडौं-निजगढ द्रुतमार्गको विषयमा समेत यस्तै विवाद देखिएको थियो ।

बोर्ड द्रुतमार्गमा लगानी जुटाउने गृहकार्य गर्ने जनाएलगत्तै भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालयले भने आफ्नो क्षेत्राधिकार भन्दै आयोजना आफू मातहत तानेको थियो । भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालयले अहिले उक्त आयोजना नेपाली सेनालाई बनाउन जिम्मा दिएको छ ।

ऐनले बोर्डको काम, कर्तव्य र अधिकारमा तोकिएका लगानीका क्षेत्रमध्ये प्रतिस्पर्धात्मक वा प्राथमिकताका क्षेत्रको छनाट गर्ने वा गराउने र ती परियोजनाको छनोट गरी प्रस्ताव आह्वान, प्राप्त प्रस्तावको मूल्यांकन, लगानीकर्तासँग वार्ता, लगानीको स्वीकृति प्रदान, प्रस्तावकसँग तोकिएबमोजिम सम्झौता गराउने, लगानी प्रवर्द्धनका लागि विभिन्न मन्त्रालय, सरकारी तथा स्थानीय निकायबीच समन्वय गराउने जिम्मेवारी तोकेको छ ।

लगानी बोर्ड बोर्ड ऐनमा सुरुडमार्ग, रेलमार्ग, रोपवे, ट्रलीबस, अन्तर्राष्ट्रिय तथा क्षेत्रीयस्तरका विमानस्थल, सञ्चालनमा रहेका विमानस्थलको आधुनिकीकरण, नेपाल सरकारले तोकेका ठूला पुलको निर्माणमा हुने लगानी, मेडिकल कलेज तथा तीन सय शय्याभन्दा माथिका अस्पताल, नर्सिङ होम, विशेष आर्थिक क्षेत्र, निर्यात प्रवर्द्धन वा निर्यात प्रशोधन क्षेत्र, विशेष औद्योगिक क्षेत्र, सूचना प्रविधि पार्कको निर्माणमा हुने लगानी बोर्डले गर्ने भन्ने उल्लेख छ ।

साथै स्थिर पुँजी दस अर्ब रुपैयाँ वा सोभन्दा बढी परियोजना लागत भएका कुनै पनि उत्पादनशील उद्योगमा हुने विदेशी लगानीसमेत बोर्डले हेर्ने ऐनमा उल्लेख छ । प्रस्तावकसँग तोकिएबमोजिम सम्झौता गराउनेसम्म बोर्डले काम गर्ने कुरा ऐनले भने पनि त्यसपछिको अवस्थाबारे मौन देखिन्छ । बोर्ड र मन्त्रालयहरूबीच क्षेत्राधिकार विवाद बढ्दै गएपछि लगानी बोर्ड ऐन २०६८ संशोधनको तयारी भइरहेको छ ।

श्रोत: नागरीक, २०१४/१२/०७

ऊर्जामा आत्मनिर्भरता बनाउने ऊर्जामन्त्री पुनको उदघोष

ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिंचाइमन्त्री वर्षमान पुनले भारतबाट आयात हुने बिजुलीलाई प्रतिस्थापन गरी ऊर्जामा मुलुकलाई आत्मनिर्भर बनाउने उद्घोष गरेका छन्।

लोडसेडिड हटाउन भारतबाट आयात भइरहेको ५ सय मेगावाट बिजुलीलाई प्रतिस्थापन गर्ने पहिलो प्रथमिकता आफ्नो हुने जानकारी दिए। ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिंचाइ मन्त्रालयको कार्यभार सम्हालेका मन्त्री पुनले पहिलो पटक मंगलबार ऊर्जा क्षेत्र हेर्ने पत्रकारहरुलाई मन्त्रालयमा बोलाएर सुझाव मागेका थिए। उक्त अवसरमा आफ्ना योजना पत्रकारलाई सुनाएपछि पत्रकारबाट सुझाव मागेका थिए।

‘स्वदेशी आयोजनाबाट ५ सय मेगावाट र भारतबाट ५ मेगावाट बिजुली उत्पादन गरेर लोडसेडिडको अत्य गरेका छौं,’ उनले भने, ‘मेरो अबको पहिलो प्राथमिकता भारतबाट आयातलाई बिजुलीलाई प्रतिस्थापन गरेर आत्म निर्भर बनाउने हो।’

नेपालले बिजुली, पेट्रोलियम गरी भारतबाट मात्रै वार्षिक करिव डेढ खर्ब रुपैयाँको ऊर्जा आयात गरिरहेको जानकारी उनले दिए। ‘अब सरकारले बिजुली र ग्यासको आयात प्रतिस्थापन गर्नेछ,’ उनले भने, ‘केही वर्षमा नेपाल आत्मनिर्भर हुने छ।’

१० वर्षमा १० हजार मेगावाट बिजुली आवश्यक पर्ने बताउँदै उनले सरकारको ध्यान ऊर्जा उत्पादनमा जाने स्पष्ट पारे। बजेटमा ७ वर्षमा १७ हजार मेगावाट बिजुली उत्पादन गर्ने लक्ष्य लिएको पनि मन्त्री पुनले स्मरण गराए। आफ्नो पार्टीको घोषणापत्रमा १० वर्षमा २० हजार बिजुली उत्पादन गर्ने प्रतिवद्धता व्यक्त गरेको पनि उनले जानकारी दिए।

‘अनावश्यक आयोजना होल्ड गर्ने परिपाटीको अत्य गर्नेछौं,’ मन्त्री पुनले भने, ‘बिचौलियाको पहुँच हुन दिने छैनौं।’ झोलामा खोला राखेका दिन गएको उनले बताए। ‘आयोजना निर्माण गर्नेलाई प्रोत्साहन गर्ने छौं,’ मन्त्री पुनले भने।

१४ मेगावाट क्षमताको कुलेखानी तेस्रो आयोजना ढिलाइको प्रशंङ कोल्टाउँदै उनले भने, ‘प्रचण्डको सरकारको पालामा पनि कुलेखानी तेस्रोबाट बिजुली आयो भन्नेहरु अहिले पनि आउनै लाग्ये भन्दै छन्, आएपछि मात्र आयो भन्नु होला नआउँदै आउनै लाग्यो नभन्नु होला।’ पुराना आयोजना कुनै पनि निर्माण सम्पन्न गरेरै छाड्ने प्रतिवद्धता पनि उनले व्यक्त गरे।

आयोजना बनाउने वास्तविक प्रवद्धकलाई लाइसेन्स दिने मन्त्री पुनले बताए। जलविद्युतमा धेरै विचौलिया देखेको छु,’ उनले भने, ‘अब आयोजना ओगटेर र व्यापार गर्ने बिचौलियाका दिन गए। काम गर्नेले मात्र बिजुलीको लाइसेन्स पाउने छन्।’

सरकारले नदी प्रवाहमा आधारित आयोजना निकै निर्माण भइसकेको र आगामी दिनमा ५० प्रतिशत जलसययुक्त आयोजना निर्माण गर्ने योजना राखेको बताए। ‘हिउँदको लोडसेडिड अन्त्य गर्न पनि जलाशययुक्त आयोजना निर्माण गर्नु पर्ने वाध्यता छ,’ उनले भने, ‘बिजुली बाल्नका लागि मात्र होइन

उत्पादन बढाउनमा पनि आवश्यकता पर्ने भएकाले आयोजना निर्माणलाई तिब्रता दिने छु ।' दोहोरो अंकको आर्थिक बृद्धि गर्न पनि बिजुलीको आवश्यकता पर्ने मन्त्री पुनले बताए ।
निर्माणधिन माथिल्लो तामाकोसी आयोजनामा ढिलाइ भइरहेको बताउँदै उनले यसलाई गति दिने जानकारी दिए । 'समयमै निर्माण गर्न पहल गर्ने छु,' मन्त्री पुनले भने, 'राष्ट्रिय गौरवका आयोजना कुनै हालमा पनि ढिलो गरिनु हुँदैन ।'

श्रोत: गोरखापत्र, २०७४/१२/०७

रसुवागढी हाइड्रोपावर: सुरुङ ७७ प्रतिशत पूरा

उत्तरी रसुवाको टिमुरे तथा थुमन क्षेत्रमा निर्माणाधीन १११ मेगावाट क्षमताको रसुवागढी हाइड्रोपावरको काम दुरत गतिले अगाडि बढेको छ ।

हाइड्रोपावरका आयोजना प्रमुख छवि गैरेका अनुसार विद्युत्गृहमा पानी पठाइने चार हजार २०० मि हेडरेस सुरुङको लम्बाइमध्ये हालसम्मको निर्माण ७७ प्रतिशत पूरा भएको छ । खन्न बाँकी काम पूरा गराउन करीव २० प्राविधिक एवं ३०० मजदूरले काम गरिरहेका छन् । सन् २०१४ देखि भूमिगत संरचनाबाट निर्माण अगाडि बढेको रसुवागढी हाइड्रोपावर सन् २०१९ भित्र सम्पन्न गर्ने लक्ष्य लिइएको छ ।

रु १३ अर्ब ६४ करोड ४० लाखको लागत रहेको आयोजनामा निर्माण गर्नुपर्ने ३१३ मिटरको पेनस्टक पाइप राख्ने सुरुङ, भोटेकोशीमा बाँध र विद्युत्गृह निर्माणको काम दुरत रूपमा अगाडि बढिरहेको साइट इञ्चार्ज प्राविधिक गौतम खड्काले जानकारी दिनुभयो ।

भोटेकोशी नदीमा बाँध बाँधी विद्युत्गृहमा सुरुङमार्फत प्रतिसेकेन्ड ८० घनमिटर पानी पठाई १११ मेगावाट अर्थात् ६१ करोड ४० लाख युनिट विद्युत् उत्पादन हुने बताइएको छ ।

विसं २०६० भदौ ८ गतेदेखि उत्पादन शुरु भएको २२ मेगावाट क्षमताको चिलिमे र १११ मेगावाटको रसुवागढी मात्र सम्पूर्ण भूमिगत संरचनाका भएको प्राविधिकले बताएका छन् । विसं २०७२ को भूकम्पले चिलिमे जलविद्युत् केन्द्रलाई कुनै असर नपरेको समेत प्राविधिकले स्मरण गरेका छन् ।

श्रोत: नयाँ पत्रिका, २०७४/१२/०७

५ सय मेगावाटभन्दा ठूला आयोजनाको स्वीकृति कसले दिने ?

उमेश पौडेल

लगानीबोर्ड र ऊर्जा मन्त्रालयबीच विवाद

लगानीबोर्ड र ऊर्जा मन्त्रालयबीच ५ सय मेगावाटभन्दा ठूला जलविद्युत् आयोजनाको लगानी स्वीकृति दिने विषयमा विवाद बढेको छ । लगानीबोर्ड ऐन २०६८ अनुसार बोर्डले ५ सय मेगावाटभन्दा ठूला जलविद्युत् आयोजनाको सर्वेक्षण अनुमतिपत्र जारी गर्ने अधिकार आफूसँग रहेको भन्दै ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्रालयलाई पत्राचार गरेपछि मन्त्रालय र बोर्डबीच विवाद चुलिएको हो । तर, विद्युत् ऐन २०४९ ले जलविद्युत् आयोजनाको लाइसेन्स जारी गर्ने अधिकार स्पष्ट रूपमा ऊर्जा मन्त्रालयलाई दिएको मन्त्रालयको दाबी छ ।

सरकारले ऐन तथा कानून बनाउँदा परस्पर बाझिने बुँदा राखेका कारण ऊर्जा मन्त्रालय र लगानीबोर्ड एकआपसमा भिडिरहेको ऊर्जा क्षेत्रका जानकारहरू बताउँछन् । प्रधानमन्त्री केपी शर्मा ओलीको अध्यक्षतामा बसेको बोर्ड बैठकले २५ फागुनमा ५ सय मेगावाट वा सोभन्दा माथिका जलविद्युत् आयोजनाको कार्यान्वयनको जिम्मा बोर्डको कार्यक्षेत्रमा स्पष्ट रहेको भन्दै बोर्डले मन्त्रालयलाई पत्राचार गरेको हो । बोर्डका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत महाप्रसाद अधिकारीले चैत १ मा जलस्रोत तथा ऊर्जा मन्त्रालयलाई पत्रमार्फत ५ सय मेगावाट वा सोभन्दामाथिका आयोजनाको हालसम्मको अध्ययनको विस्तृत विवरण माग गरेका छन् ।

ऊर्जा मन्त्रालयले ६ सय ५० मेगावाटको तामाकोसी तेस्रो जलविद्युत् आयोजनाको सर्वे लाइसेन्स जारी गरेपछि दुई सरकारी निकायबीच कार्यक्षेत्रको विवाद चुलिएको हो । कार्यक्षेत्र विवादको मुद्दा सर्वोच्च अदालतमा विचाराधीन छ । अदालतमा मुद्दा विचाराधीन रहेको अवस्थामा बोर्डले कानून मन्त्रालयको रायविपरीत आफ्नो कार्यक्षेत्रभन्दा बाहिर गएर निर्णय गरेको ऊर्जा मन्त्रालयको भनाइ छ ।

‘जलस्रोत तथा ऊर्जा मन्त्रालय, जल तथा ऊर्जा आयोग, विद्युत् विकास विभाग नेपाल विद्युत् प्राधिकरण र नेपाल सरकारको स्वामित्वमा सञ्चालित संघ-संस्थाहरूबाट ५ सय मेगावाट वा सोभन्दा माथिका आयोजनाको हालसम्म भएका अध्ययनको विस्तृत विवरणसहितका प्रतिवेदन जे-जस्तो अवस्थामा छन्, लगानीबोर्डको कार्यालयलाई १५ दिनभित्र उपलब्ध गराइदिनुहुन सादर अनुरोध छ,’ बोर्डका सिइओ महाप्रसाद अधिकारीद्वारा हस्ताक्षरित पत्रमा उल्लेख छ ।

बोर्डको निर्णयले कर्मचारी सञ्चयकोषका सञ्चयकर्ताको लगानीमा निर्माण गर्न लागिएको ६ सय ८८ मेगावाटको बेतन कर्णाली, विद्युत् उत्पादन कम्पनीले निर्माण गर्न लागेको ६ सय १७ मेगावाटको भेरी-१ लगायतका जलविद्युत् आयोजनाको काम प्रभावित हुने देखिएको मन्त्रालयको भनाइ छ ।

बोर्ड बैठकले लगानीबोर्ड ऐनको दफा ९ बमोजिम ५ सय मेगावाट वा सोभन्दा माथिका जलविद्युत् आयोजना कार्यान्वयन लगानीबोर्डको कार्यक्षेत्रभित्र पर्ने भएकाले त्यस्ता आयोजनाको पहिचान, स्क्रिनिङ गरी आयोजना प्रोफाइल तयार गर्न लगानीबोर्डको कार्यालयलाई निर्देशन दिने निर्णय गरेको थियो ।

त्यसैगरी, जलस्रोत तथा ऊर्जा मन्त्रालयबाट अनुमतिपत्र प्रदान गरी नियमन गर्दै आएका ५ सय मेगावाट वा सोभन्दा माथिका आयोजनाको सक्कल फाइल लगानीबोर्डको कार्यालयलाई १५ दिनभित्र उपलब्ध गराउन मन्त्रालयलाई निर्देश गर्ने बोर्ड बैठकले निर्णय गरेको छ ।

अहिले बोर्डमा ऊर्जा मन्त्रालयबाट गएका एकजना मात्रै प्राविधिक सहसचिव छन् । अरु सबै विदेशी संस्थाले खटाएका परामर्शदाता रहेका छन् । यही कारण बोर्ड र ऊर्जा मन्त्रालयबीच विवाद बढेको जानकारीहरू बताउँछन् ।

कानून मन्त्रालय भन्छ : कानूनअनुसार ऊर्जालाई अधिकार

विवाद चुलिनुअगाडि नै ऊर्जा मन्त्रालयले विवादित कानूनका विषयमा कानून मन्त्रालयसँग राय मागेको थियो । कानून मन्त्रालयले ५ सय मेगावाटभन्दा ठूला आयोजनाको लाइसेन्स जारी गर्ने अधिकार लगानीबोर्डलाई नरहेको प्रस्ट पारिसकेको छ । 'लगानीबोर्ड ऐनमा सर्वेक्षण अनुमतिपत्र जारी गर्ने सम्बन्धमा कुनै व्यवस्था नगरिएको, सो सम्बन्धमा विद्युत् ऐनमा स्पष्ट व्यवस्था गरिएको र सर्वेक्षणपश्चात् मात्र आयोजनाको क्षमता यकिन भई लगानी प्रयोजनका लागि परियोजनाले स्वरूप लिन सक्ने र सो चरणमा लगानीको आवश्यकता परिपूर्तिका लागि लगानीबोर्डको क्षेत्रभित्र प्रवेश गर्न सक्ने हुँदा त्यस्तो अनुमतिपत्र जारी गर्ने अधिकार लगानीबोर्डलाई हुने भनी भन्न मिल्ने देखिएन,' कानून मन्त्रालयले ऊर्जालाई लेखेको पत्रमा उल्लेख छ ।

के गर्लान् ऊर्जामन्त्री पुन ?

ऊर्जामन्त्री वर्षमान पुनले सोमबार पत्रकार सम्मेलन गर्नुअघि मन्त्रालय र सम्बन्धित सरोकारवालासँग सुझाव लिएका थिए । ऊर्जा र बोर्डकै कार्यक्षेत्रको विषयमा सरोकारवालाहरूले कुरा उठाएका थिए । १० वर्षभित्र १० हजार मेगावाट विद्युत् उत्पादन गर्ने सरकारी लक्ष्य पूरा गर्न यस्तो विवाद समाधान हुनुपर्ने उनको भनाइ छ । 'हामी गम्भीर छलफलमा लागेका छौं,' मन्त्री पुनले भने, 'तत्काल बोल्न सक्ने अवस्था छैन, प्रधानमन्त्रीसँग छलफल गरेपछि समस्या समाधान हुन्छ ।'

श्रोत: कारोबार, २०७४/१२/०७

१० वर्षमा १० हजार मेगावाट विद्युत् माग पुग्छ : मन्त्री पुन

ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइमन्त्री वर्षमान पुनले आगामी १० वर्षमा विद्युत् माग १० हजार मेगावाट पुग्ने बताएका छन् ।

हाल १ हजार ३ सय मेगावाट मात्र विद्युत् माग रहकोमा मंगलबार ऊर्जा मन्त्रालयमा आयोजित भेटघाटमा मन्त्री पुनले १० वर्षमा यति धेरै माग पुराउने बताएका हुन् । ‘१० वर्षमा १० हजार मेगावाट विद्युत् माग पुग्छ, उत्पादन पनि न्यूनतम १० हजार मेगावाट बढाउने गरी अघि बढ्छौं ।’ उनले भने, ‘ऊर्जाको एक खर्बभन्दा बढीको आयात प्रतिस्थापन गरी ऊर्जामा आत्मनिर्भर बनाउने योजना छ ।’ मन्त्री पुनले औद्योगिक क्षेत्रदेखि चुल्होसम्म विद्युत् सेवा पुराउने गरी सरकार अघि बढ्ने जानकारी दिँदै ५० प्रतिशतसम्म जलाशययुक्त आयोजना निर्माण गर्ने गरी योजना बनाउने बताए ।

संघीयतालाई कार्यान्वयन गर्ने गरी ऊर्जा क्षेत्रलाई प्राथमिकतामा राखेर अघि बढ्ने बताउँदै उनले जलस्रोतलाई बहुपक्षीय क्षेत्रमा उपयोग गर्ने र सिँचाइ क्षेत्रमार्फत रोजगारी सिर्जना गरिने बताए ।

श्रोत: उर्जा खबर, २०१४/१२/०७

ठूला जलविद्युत आयोजनाको निर्माण रोकने प्रधानमन्त्रीको खेल

प्रधानमन्त्री केपी शर्मा ओली बोली वाकचतुर्याई र उखान टुक्कामा जति सफल र सक्षम देखिएका छन् । मुलुकको बागडोर समातेर देश विकास गर्ने मामिलामा त्यतिकै अनुदार र बाधक बन्दै गएका छन् । जलविद्युत आर्थिक विकासको मेरुदण्ड भन्दै भाषण गर्ने गरिएको छ । प्रधानमन्त्री ओलीले खुलेर यही जलविद्युत विकासको गति रोकने प्रयत्न गरेका छन् । प्रतिनिधिसभा चुनावमा एक भएर लडेका नेकपा एमाले र माओवादी केन्द्रको संयुक्त घोषणापत्रमा १० वर्षमा १५ हजार मेगावाट विद्युत उत्पादनको लक्ष्य छ । आफैले जारी गरेको घोषणा पूरा गर्ने उल्टो दिशामा ओलीका गतिविधि सुरु भएका छन् । उनले उक्त लक्ष्य हासिल गर्न कसरी काम गर्नुपर्छ भन्ने ब्यवहारिक पक्ष बेवास्ता गर्दै प्रक्रियागत जटिलता बढाएका छन् । यसको उदाहरण हो, लगानी बोर्डलाई ५ सय मेगावाटभन्दा ठूला आयोजनाको छनोट तथा अध्ययनको जिम्मा दिनु । लगानी बोर्ड काम गर्न नसक्ने वा नगर्ने लंगडो बनाइएको छ । यसमाथि दातृ निकायले परिचालन गरेका परामर्शदाताले बोर्डको कार्यगत संरचना भत्काइसकेका छन् । यो निकायसँग ठूला आयोजना छनोट, अध्ययन तथा वित्तीय विश्लेषण गरेर लगानीका लागि तयार गर्ने हैसियत छैन । गम्भीर तथा संवेदनशील जिम्मेवारी जलविद्युत क्षेत्रमा वर्षौं काम गरेका अनुभवी इन्जिनियर तथा वित्तीय विश्लेषकसँग मात्र हुन्छ । बोर्डमा इन्जिनियरका नाममा सरकारले काजमा सरुवा गरेका एक/एक सहसचिव र उपसचिव छन् । दुई इन्जिनियरको भरमा त्यति ठूलो जिम्मेवारी पूरा होला ? बोर्डमा प्रधानमन्त्री नै अध्यक्ष हुने प्रावधान छ । उनले गरेको निर्णयका आधारमा काम अघि बढ्छ । तर, क्षमता नै नभएको बोर्डलाई अनावश्यक जिम्मेवारी दिएर थप बोझ थपिएको छ । अर्कोतर्फ, विभिन्न निकायले अघि बढाइरहेका ठूला आयोजना निर्माण प्रक्रिया रोकिने संकेत देखिएको छ । सरकारले ५ सय मेगावाटभन्दा ठूला सयौं आयोजनाको अनुमतिपत्र जारी गरेको छ । योसँगै धेरै आयोजना बास्केटमा थन्किएका छन् । बोर्ड ऐनअनुसार ५ सय मेगावाटभन्दा ठूला बोर्डमातहत जाने भन्ने हो भने अहिलेसम्म हजारौं मेगावाटका आयोजना किन गएनन् ? अहिले हजारौं मेगावाटका आयोजना सरकारी निकाय तथा कम्पनीले अघि बढाएका छन् । ती आयोजना बोर्डमा जाने हो भने वर्षौंसम्म निर्माण नहुने अवस्था सिर्जना हुन्छ । बोर्डमातहत रहेका ४ जलविद्युत आयोजना (९/९ सय मेगावाटका माथिल्लो कर्णाली र अरुण तेस्रो, ७ सय ५० मेगावाटको पश्चिम सेती तथा ६ सय मेगावाटको माथिल्लो मर्स्याङ्दी-२) को प्रगति हेरे सबै छर्लङ्ग हुन्छ । गत फागुन २५ गते बसेको २९औं सञ्चालक समिति बैठकले ५ सय मेगावाटभन्दा ठूला आयोजना पहिचान, छनोट, अध्ययन तथा नियमनको अधिकार बोर्डलाई दिएको छ । यस्तो निर्णयले विभिन्न निकायबाट अध्ययन तथा पहिचान गरेका आयोजनाको निर्माण अन्योल बनेको छ । नेपाल विद्युत प्राधिकरण, विद्युत विकास विभाग, विद्युत उत्पादन कम्पनीले ठूला आयोजना पहिचान तथा अध्ययन गरिरहेका छन् । यी संस्थामा आवश्यक दक्ष जनशक्ति पनि छन् । तर, अब अध्ययन भइरहेका आयोजना खोसेर बोर्डको कन्टेरमा राख्ने हो भने जलविद्युत विकास अवरुद्ध हुने ऊर्जा, जलस्रोत तथा

सिँचाइ मन्त्रालयका अधिकारी बताउँछन् । प्रधानमन्त्रीको निर्णयले २० हजार मेगावाटभन्दा बढी क्षमताका दर्जन आयोजना निर्माणमा प्रतिकूल असर परेको छ । बोर्डसँग द्वन्द्व चलिरहँदा प्रधानमन्त्रीको निर्णयले जलविद्युत विकासमा 'ब्रेक' लगाउने परिस्थिति उत्पन्न भएको मन्त्रालयका एक उच्च अधिकारीले बताए । प्राधिकरणले १२ सय मेगावाटको बूढीगण्डकी, ८ सय २८ मेगावाटको उत्तरगंगा लगायत आयोजना अघि बढाएको छ । यस्तै, विभागले १ हजार १ सय ११ मेगावाटको सुनकोसी दोस्रो, ५ सय ३६ मेगावाटको सुनकोसी तेस्रो तथा १० हजार ८ सय मेगावाटको कर्णाली चिसापानी अध्ययन गरिरहेको छ । उता कर्मचारी सञ्चय कोषको अगुवाईमा ६ सय ८८ मेगावाटको बेतन कर्णाली, विद्युत कम्पनीले करिब ५ हजार मेगावाटका आयोजनाको अध्ययन सुरु गरेको छ । ५ सय मेगावाटभन्दा ठूला आयोजनाको अनुमति दिनेबारे विवाद भएपछि हालै कानुन मन्त्रालयले यस्तो अधिकार ऊर्जाकै भएको राय दिएको थियो ।

श्रोत: कारोबार, २०७४/१२/०७

प्रधानमन्त्रीको निर्णयले २० हजार मेगावाटका आयोजना अन्योलमा

भीम गौतम

प्रधानमन्त्री केपी शर्मा ओलीको अध्यक्षतामा बसेको लगानी बोर्डको निर्णयका कारण २० हजार २ सय ९४ मेगावाटका ११ ठूला जलविद्युत् आयोजनाको निर्माण अन्योलमा परेको छ । गत फागुन २५ मा बसेको बैठकले ५ सय वा यसभन्दा ठूला सबै आयोजनाको पहिचान, छनोट तथा नियमन बोर्डमार्फत अघि बढाउने निर्णय गरेपछि हाल निर्माणमा जान लागेका सबै आयोजनाहरू अन्योलमा परेका हुन् । बोर्ड बैठकले प्रधानमन्त्रीकै रुचीमा यस्तो निर्णय गरेको हो । प्रधानमन्त्री केपी शर्मा ओलीको अध्यक्षतामा बसेको लगानी बोर्डको निर्णयका कारण २० हजार २ सय ९४ मेगावाटका ११ ठूला जलविद्युत् आयोजनाको निर्माण अन्योलमा परेको छ । गत फागुन २५ मा बसेको बैठकले ५ सय वा यसभन्दा ठूला सबै आयोजनाको पहिचान, छनोट तथा नियमन बोर्डमार्फत अघि बढाउने निर्णय गरेपछि हाल निर्माणमा जान लागेका सबै आयोजनाहरू अन्योलमा परेका हुन् । बोर्ड बैठकले प्रधानमन्त्रीकै रुचीमा यस्तो निर्णय गरेको हो । ऊर्जा मन्त्रालयअन्तर्गतको विद्युत् विकास विभाग र नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले अध्ययनका क्रममा रहेका र अध्ययन सकेर निर्माणमा जान लागेका तथा विभागले अनुमतिपत्र (लाइसेन्स) दिएका ती आयोजनाहरूमा यस्तो अन्योल देखिएको हो । सो निर्णयसँगै विद्युत् विकास विभागले अध्ययन गरिरहेको १० हजार ८ सय मेगावाटको कर्णाली चिसापानीदेखि विद्युत् प्राधिकरणले अघि बढाउन लागेको ८ बूढीगण्डकी र कर्मचारी सञ्चय कोषले अघि बढाउन लागेको बेतन कर्णालीसम्मको निर्माणमा असर पर्ने देखिएको विद्युत् विकास विभागका अधिकारीहरूले बताएका छन् । “यो निर्णय कार्यान्वयन भएमा अहिले विकासका चरणमा रहेका हजारौं मेगावाटका ठूला आयोजनाहरू प्रत्यक्ष प्रभावित हुनेछन्, निर्णयसँगै आयोजना निर्माणमा अन्योलता देखिइसकेको छ,” ऊर्जा मन्त्रालयका एक अधिकारीले भने, “१० वर्षमा १० हजार मेगावाट बनाउने र त्यसमा ५० प्रतिशत जलाशययुक्त आयोजना बनाउने सरकारको योजना छ, यसमा अधिकांश ५ सय मेगावाटमाथिका जलाशययुक्त आयोजना छन्, यी सबैमा असर पर्नेछ ।” ऊर्जा मन्त्रालय र बोर्डबीच लाइसेन्स दिने विषयमा विवाद भइरहेका बेला प्रधानमन्त्रीले ऐनमा स्पष्ट भएको भन्दै सबै लगानी बोर्डको मातहतमा ल्याउनुपर्ने बताएका थिए । तर, सोही बैठकमा उपस्थित ऊर्जासचिवलगायत कोही नबोलेपछि यस्तो निर्णय भएको बैठकका एक सहभागीले जानकारी दिए । ५ सय मेगावाट र यसभन्दा माथिका जलविद्युत् आयोजनाहरूको लाइसेन्सबारे विवाद बढेपछि हालै कानून मन्त्रालयले यसको कार्यक्षेत्र ऊर्जा मन्त्रालयको भएको राय दिएको थियो । तर, लगानी बोर्ड ऐन २०६८ को दफा ९ उल्लेख गर्दै बैठकले ५ सय र यसभन्दा माथिका आयोजनाहरूको पहिचान र छनोटका साथै हाल जलस्रोत तथा ऊर्जा मन्त्रालयले अनुमतिपत्र प्रदान गरी नियमन गर्दै आएका सबै आयोजनाहरूको सक्कल फाइल बोर्डमा उपलब्ध गराउन मन्त्रालयलाई निर्देशन दिने निर्णय गरेको छ । त्यसैगरी ऊर्जा मन्त्रालय र विद्युत् प्राधिकरणलगायत सबै निकायले अध्ययन गरिरहेका वा अध्ययन सकेका सबै आयोजनाहरूको प्रतिवेदन जेजस्तो अवस्थामा छ, त्यस्तै अवस्थामा १५ दिनभित्र बुझाउन समेत निर्देशन दिने निर्णय गरेको छ । निर्णयअनुसार लगानी बोर्डले ऊर्जा मन्त्रालय र सम्बन्धित निकायलाई तीन दिनअघि पत्राचारसमेत गरिसकेको छ । “लगानी बोर्डको निर्णयअनुसार ५ सय र सोभन्दा माथिका आयोजनाहरू अघि बढाउन पत्राचार गरिसकेका छौं।” लगानी बोर्डका सहसचिव मधु भेटुवालले भने । ऊर्जा मन्त्रालयका अधिकारीहरू भने प्रचलित विद्युत् ऐनअनुसार सबैखाले लाइसेन्स दिने अधिकार ऊर्जा मन्त्रालयसँग रहेको तथा लगानी बोर्डको ऐनसँग लगानी जुटाउने अधिकारमात्र रहेको जिकिर गर्दै आएका छन् ।

विद्युत् ऐन २०४९ र विद्युत् नियमावली २०५० का साथै लगानी बोर्ड गठन भएपछि भएको नियमावलीको चौथो संशोधन २०७३ ले समेत जलविद्युत् आयोजनाको लाइसेन्स दिने अधिकार ऊर्जा मन्त्रालयलाई दिएको छ । लगानी बोर्डको दफा ९ मा भने ५ सय मेगावाट वा सोभन्दा बढी क्षमताको जलविद्युत् उत्पादन परियोजनामा हुने लगानीलगायतका ठूला परियोजनाहरू कार्यान्वयन गर्न आवश्यक हुने लगानी बोर्डको ऐनबमोजिम कार्यान्वयन गरिने उल्लेख छ । लगानी बोर्डको पत्रपछि ऊर्जा मन्त्रालयमा अब के गर्ने भन्ने अन्याल बढेको छ । मन्त्रालयका सहसचिव एवं प्रवक्ता दिनेश घिमिरे लगानी बोर्डबाट पत्र प्राप्त भएको र यसबारे मन्त्रालयमा छलफल भइरहेको बताउँछन् । “बोर्डबाट पत्र प्राप्त भएको छ, प्रचलित कानूनमा लाइसेन्स दिने अधिकार ऊर्जा मन्त्रालयमा रहेकोले अब के गर्ने भनेर छलफल भइरहेको छ, टुंगो लागेको छैन,” उनले भने । विद्युत् विकास विभागको तथ्यांकअनुसार लगानी बोर्डको निर्णय कार्यान्वयन भएमा विभागद्वारा अध्ययन भइरहेका कर्णाली चिसापानीका साथै १ हजार १ सय १० मेगावाटको सुनकोसी तेस्रो र ५ सय ३६ मेगावाटको सुनकोसी तेस्रो आयोजनासमेत असर पर्नेछ । कर्णाली चिसापानीबारे प्रारम्भिक अध्ययन भइरहे पनि सुनकोसी दोस्रो र तेस्रोको सम्भाव्यता अध्ययन भइरहेको छ । त्यसैगरी, बोर्डको निर्णयले विद्युत् विभागमार्फत लाइसेन्स पाएर सञ्चय कोषले अघि बढाउन लागेको ६ सय ८८ मेगावाटको आयोजनाका साथै अघिल्लो सरकारले चिनियाँ कम्पनीलाई दिएको लाइसेन्स रद्द गरेर विद्युत् प्राधिकरणमार्फत अघि बढाउन लागेको १२ सय मेगावाटको बहुचर्चित बूढीगण्डकी आयोजनामा भने असर पर्नेछ । यसका लागि प्राधिकरणले कम्पनी मोडेलमा जाने गरी प्रक्रिया अघि बढाइसकेको छ । यसैगरी, यसबाट विद्युत् विभागले लाइसेन्स दिएको ६ सय ५० मेगावाटको तामाकोसी तेस्रोको आयोजनालाई समेत असर पर्नेछ । विद्युत् प्राधिकरणमा ऊर्जा, जलस्रोत र सिँचाइमन्त्री वर्षमान पुनलाई सोमबार आयोजित कार्यक्रममा कार्यकारी निर्देशक कुलमान घिसिङले दिएको जानकारी अनुसार प्राधिकरणले ५ सय मेगावाटमाथिका ५ हजार २ सय मेगावाटका ५ आयोजनामा अघि बढाउने गरी केही कम्पनी निर्माण गरिसकेको र केही गर्ने क्रममा छ । बोर्डको निर्णयले यी सबै आयोजनाहरूमा अन्याल थपिएको छ । सुरुमा ३ सय मेगावाट रहेको उत्तरगंगा आयोजनालाई प्राधिकरणले ८ सय २८ मेगावाटमा, ७ सय ६२ मेगावाट क्षमता रहेको तमोरलाई १ हजार २ सय १०, पहिला ३ सय ३५ मेगावाट भनिएको अपर अरुणलाई ७ सय मेगावाट बढाउने गरी प्राधिकरण अघि बढेको छ । यस्तै, प्राधिकरणले १ हजार ७ सय ७२ मेगावाटको मनाङ चामे आयोजना अघि बढाउने तयारी गरेको छ । अहिलेकै अवस्थामा लगानी बोर्डले अघि बढेका ठूला आयोजनाहरूको निर्माण प्रक्रियालाई अघि बढाउन नसक्ने जलस्रोत विज्ञहरू बताउँछन् । उनीहरूको शब्दमा अहिले बोर्डसँग ठूला आयोजनाहरूको हालसम्म भएका प्रतिवेदनहरूको चाड राख्ने ठाउँमात्र होइन, त्यसलाई पढ्ने जनशक्ति समेत छैन ।

श्रोत: नागरीक, २०१४/१२/०८

पाँच सय मेगावाटभन्दा माथिका आयोजना बोर्डलाई

विष्णु बेल्वासे

लगानी बोर्डले चैत १ गते पाँच सय मेगावाटभन्दा माथिका जलविद्युत् आयोजनाको सम्पूर्ण काम आफैँले गर्ने भन्दै ऊर्जा मन्त्रालयसँग सबै परियोजनाको फाइल मागेको छ। स्थापनाको सात वर्षसम्म देखिने गरी कुनै विशेष काम गर्न नसकेको आरोप लागेको बोर्डले पाँच सय मेगावाटभन्दा माथिका आयोजना आफूमातहत मागेसँगै उसको क्षमतामाथि अहिले प्रश्न उब्जिएको छ।

एक-दुईवटा सिमेन्ट आयोजनाबाहेक बोर्डमातहत रहेका चार जलविद्युत् आयोजना निर्माण गर्न सहजीकरण समेत गर्न सकेको छैन। नौ सय मेगावाटको माथिल्लो कर्णाली, नौ सय मेगावाटको अरुण तेस्रो, सात सय ५० मेगावाटको पश्चिम सेती र ६ सय मेगावाटको माथिल्लो मस्याङ्दी आयोजना अघि बढ्न सकेको छैन।

यही पृष्ठभूमिमा उसको कार्यक्षमतामाथि प्रश्न उब्जिएको हो। गत फागुन २५ गते प्रधानमन्त्री केपी शर्मा ओलीको अध्यक्षतामा बसेको २९औँ सञ्चालक समिति बैठकले पाँच सय मेगावाटभन्दा ठूला आयोजना पहिचान, छनोट, अध्ययन तथा नियमनको अधिकार बोर्डलाई दिएको भन्दै ऊर्जा मन्त्रालयसँग भएको फाइल १५ दिनभित्र बुझाउन निर्देशन दिएको छ।

ठूला आयोजना कार्यान्वयनका लागि बोर्डसँग जनशक्तिसमेत छैन। अहिले बोर्डमा ऊर्जा मन्त्रालयबाट गएका एकजना मात्रै प्राविधिक सहसचिव छन्। अरु सबै विदेशी संस्थाले खटाएका परामर्शदाता छन्। बोर्ड खासगरी स्वदेशी तथा विदेशी लगानी प्रवर्द्धन गर्न स्थापना भएको संस्था भएकाले आयोजना कार्यान्वयन गर्न जनशक्तिको पनि अभाव रहेको लामो समय ऊर्जा मन्त्रालयमा काम गरेका पूर्वसचिव श्रीरन्जन लाकौलले बुधबार नागरिकलाई बताए। 'बोर्ड संरचनागत रूपमा पनि कमजोर छ,' उनले भने, 'त्यति सानो संस्थाले आयोजना कार्यान्वयन गर्न सक्दैन।'

जनशक्ति ऊर्जा मन्त्रालय, नेपाल विद्युत् प्राधिकरणबाट जनशक्ति ल्याएर भए पनि आयोजना निर्माण गर्न सकिने बोर्डका एक उच्च अधिकारीले बताए। 'जनशक्ति ल्याएर पनि आयोजना निर्माण गर्न सकिन्छ,' उनले भने, 'जनशक्ति छैन भनेर बोर्डले काम गर्न सक्दैन भन्नुमा कुनै त्रुटि छैन।'

ऊर्जा मन्त्रालय र विद्युत् विकास विभागले आफू मातहत निर्माणाधीन अवस्थाका पाँच सय मेगावाटभन्दा कम क्षमताका करिब डेढ सय आयोजनाको अध्ययन गर्न नसकेको आरोप बोर्डले लगाएको छ। 'मन्त्रालय र विभागले आफ्नो मातहतका आयोजना निर्माणमा तदारुकता देखाए मात्र हुन्छ,' बोर्डका ती उच्च अधिकारीले भने, 'आफ्नो आडको भैसी नदेख्ने अर्काको आडको जुम्रा देख्ने प्रवृत्तिले कहीं पुगिँदैन।'

लगानी बोर्ड ऐन-२०६८ मा भएको व्यवस्था विपरीत बोर्डले पाँच सय मेगावाटभन्दा ठूला जलविद्युत् आयोजनाको सर्वेक्षण अनुमतिपत्र जारी गर्ने अधिकारसमेत आफूसँग रहेको भन्दै जलस्रोत तथा ऊर्जा मन्त्रालयलाई पत्राचार गरेपछि ऊर्जा र बोर्डबीचको विवाद चुलिएको हो।

विद्युत् ऐन-२०४९ले भने जलविद्युत् आयोजनाको लाइसेन्स जारी गर्ने अधिकार ऊर्जा मन्त्रालयलाई दिएको छ। तर, ऐनमै नभएको व्यवस्थामा प्रयोग गरी लगानी बोर्ड ऊर्जा क्षेत्रलाई अस्थिर र अराजक बनाउनेतर्फ लागेको ऊर्जा क्षेत्रका जानकार बताउँछन्।

बोर्डको निर्णयले कर्मचारी सञ्चय कोषका सञ्चयकर्ताको लगानीमा निर्माण गर्न लागिएको ६ सय ८८ मेगावाटको बेतन कर्णाली, विद्युत् उत्पादन कम्पनीले निर्माण गर्न लागि रहेको ६ सय १७ मेगावाटको भेरी-१ लगायत जलविद्युत् आयोजनाको काम प्रभावित हुने देखिएको छ।

बोर्डका सहसचिव मधु भेटुवालले विवाद चर्काउन जरूरी नभएको बताए। ‘आफ्नो क्षेत्रभित्र रहेर आयोजना निर्माण गर्नुपर्छ,’ उनले भने, ‘विवाद गरेर होइन समन्वय गरेर मुलुकको आमूल परिवर्तन गर्न साना तथा ठूला अयोजना निर्माण हुनुपर्छ।’ चैत १ गते जलस्रोत तथा ऊर्जा मन्त्रालयलाई पत्र लेख्दै बोर्डले पाँच सय मेगावाट वा सोभन्दा माथिका आयोजनाको हालसम्मको अध्ययनको विस्तृत विवरण माग गरेको गरेको छ।

‘जलस्रोत तथा ऊर्जा मन्त्रालय, जल तथा ऊर्जा आयोग, विद्युत् विकास विभाग नेपाल विद्युत् प्राधिकरण र नेपाल सरकारको स्वामित्वमा सञ्चालित संस्थाबाट पाँच सय मेगावाट वा सोभन्दा माथिका आयोजनाको हालसम्म भएका अध्ययनको विस्तृत विवरण सहितका प्रतिवेदन जे-जस्तो अवस्थामा छन् लगानी बोर्डको कार्यालयलाई १५ दिनभित्र उपलब्ध गराइदिनु हुन सादर अनुरोध छ,’ बोर्डले लेखेको पत्रमा उल्लेख छ।

उनले प्रधानमन्त्री केपी शर्मा ओलीको अध्यक्षतामा २५ फागुनमा बसेको बोर्ड बैठकले पाँच सय मेगावाट वा सोभन्दा माथिका जलविद्युत् आयोजनाको कार्यान्वयनको लागि बोर्डको कार्यक्षेत्र स्पष्ट पारेको भन्दै मन्त्रालयलाई पत्राचार गरेका हुन्।

बोर्ड बैठकले ‘लगानी बोर्ड ऐनको दफा ९ बमोजिम पाँच सय मेगावाट वा सोभन्दा माथिका जलविद्युत् आयोजना कार्यान्वयन लगानी बोर्डको कार्यक्षेत्रभित्र पर्ने भएकाले पाँच सय मेगावाट वा सोभन्दा माथिका आयोजनाको पहिचान, स्क्रिनिङ गरी आयोजना प्रोफाइल तयार गर्न लगानी बोर्डको कार्यलयलाई निर्देशन दिने’ निर्णय गरेको थियो। यसैगरी, ‘हाल जलस्रोत तथा ऊर्जा मन्त्रालयबाट अनुमतिपत्र प्रदान गरी नियमन गर्दै आएका पाँच सय मेगावाट वा सोभन्दा माथिका आयोजनाको सक्कल फाइल लगानी बोर्डको कार्यालयलाई १५ दिनभित्र उपलब्ध गराउन मन्त्रालयलाई निर्देश गर्ने’ बोर्ड बैठकले निर्णय गरेको छ।

ऊर्जा मन्त्रालयले ६ सय ५० मेगावाटको तामाकोसी तेस्रो जलविद्युत् आयोजनाको सर्भे लाइसेन्स जारी गरेपछि दुई सरकारी निकायबीच कार्यक्षेत्रको विवाद चुलिएको थियो। कार्यक्षेत्र विवादको मुद्दा सर्वोच्च अदालतमा विचाराधीन छ। अदालतमा मुद्दा विचाराधीन रहेको बेला बोर्डले कानून मन्त्रालयको राय विपरीत आफ्नो कार्यक्षेत्रभन्दा बाहिर गएर निर्णय गरेको ऊर्जा मन्त्रालय स्रोतले बतायो।

कानून मन्त्रालयले यसअघि नै लाइसेन्स जारी अधिकार लगानी बोर्डलाई नरहेको प्रस्ट पारिसकेको थियो। ‘लगानी बोर्ड ऐनमा सर्वेक्षण अनुमतिपत्र जारी गर्ने सम्बन्धमा कुनै व्यवस्था नगरिएको, तत्सम्बन्धमा विद्युत् ऐनमा स्पष्ट व्यवस्था गरिएको र सर्वेक्षण पश्चात मात्र आयोजनाको क्षमता यकिन भई

लगानीको प्रयोजनको लागि परियोजनाले स्वरूप लिन सक्ने र सो चरणमा लगानीको आवश्यकता परिपूर्तिको लागि लगानी बोर्डको क्षेत्रभिन्न प्रवेश गर्न सक्ने हुँदा त्यस्तो अनुमतिपत्र जारी गर्ने अधिकार लगानी बोर्डलाई हुने भनी भन्न मिल्ने देखिएन' कानुन मन्त्रालयले उल्लेख गरेको छ।
'आफ्नो अधिकारको काम नगर्ने तर अरुको क्षेत्रकारभिन्न गठन गरियो, त्यस अनुसार काम हुन सकेको छैन। त्यसै कारणले बोर्डको औचित्यमाथि प्रश्न उठ्न थालेको छ।'हस्तक्षेप गर्न खोजेका कारण लगानी बोर्ड औचित्यहीन बन्दै गएको छ,' बोर्डका एक सदस्य भने, 'जुन उद्देश्य र मर्मका साथ बोर्ड

श्रोत: अभियान, २०७४/१२/०८

माथिल्लो तामाकोशी जलविद्युत् आयोजना : शेर वितरण अन्योलमा

माथिल्लो तामाकोशी जलविद्युत् आयोजना व्यवस्थापनले विभिन्न समयमा गरेका गाईजात्रे निर्णयहरूका कारण दोलखावासीका लागि जारी हुने शेर अन्योलमा परेको छ । माथिल्लो तामाकोशी शेर समन्वय समितिले पाँचपटक गरेको विभिन्न निर्णय जनविरोधी भएको भन्दै गरिएका आधा दर्जनभन्दा बढी आन्दोलनका कारण दोलखावासीको लागि जारी हुने शेर अन्योलमा परेको हो । कम्पनी दर्ता गर्दाको अनुमानित लागत ३५ अर्ब २९ करोड रुपैयाँ रहेको छ । त्यसमध्ये शेरबाट सङ्कलन गर्नुपर्ने रू. १० अर्ब ५८ करोड ७० लाखको १० प्रतिशतले हुने रू. १ अर्ब ५ करोड ८७ लाख बराबरको शेर दोलखावासीबाट सङ्कलन गर्नुपर्छ । तर, पटकपटकका फरक निर्णयका कारण जिल्लावासीका लागि निकाल्ने शेरबारे अन्योल सृजना भएको छ ।

समन्वय समितिले कहिले दोलखावासीका लागि संस्थापक शेर, कहिले अतिप्रभावित र प्रभावित भनी वर्गीकृत शेर, कहिले सबै दोलखालीलाई समान ७० किता शेर त कहिले ३ तहमा वर्गीकृत शेर भन्नेजस्ता विभिन्न निर्णय गरेका कारण केही समयभित्रै जारी गर्ने भनिएको शेर निष्कासन अन्योलमा परेको स्थानीयहरूको आरोप छ । विभेदपूर्ण रूपमा शेर जारी गर्ने तयारी गरेको भन्दै पछिल्लो समय दुई छुट्टाछुट्टै समितिले आन्दोलन गर्दै आएका छन् ।

२०६८ माघ १२ गते बसेको समन्वय समितिको बैठकले दोलखावासीलाई संस्थापक शेर दिने निर्णय गरेको थियो । त्यसपछि २०७१ साउन २४ गतेको बैठकले साविकको लामाबगर र गौरीशङ्कर गाविसलाई अतिप्रभावितको दर्जामा राखी १० प्रतिशत शेरलाई शतप्रतिशत मानी त्यसको ४ प्रतिशत शेर दिने तथा पहिलो चरणमा शतप्रतिशत शेर सङ्कलन नभए पुनः दोस्रो चरणमा आह्वान गर्ने निर्णय गरेको थियो । त्यसपछि २०७१ माघ २५ गतेको बैठकले दोलखालाई समान ७० किता र अतिप्रभावित साविकको लामाबगर र गौरीशङ्कर गाविसका बासिन्दालाई प्रतिव्यक्ति ३ सय किता शेर सुनिश्चित गर्ने निर्णय गरेको थियो । २०७१ फागुन ४ गतेको बैठकले भने शेर आवेदन गर्ने आर्थिक रूपमा विपन्न व्यक्तिका लागि शेर प्रमाणपत्र धितो राखी माथिल्लो तामाकोशी हाइड्रोपावर कम्पनी जमानी बसी ऋणःकर्जा प्रदान गराउने व्यवस्था मिलाउने निर्णय गरेको थियो ।

जनप्रतिनिधिहरू सम्मिलित बैठकले २०७४ साउनमा साविकको लामाबगर र गौरीशङ्कर गाविसलाई 'क' वर्ग मानेर ९०-३०० किता, प्रसारण लाइन र प्रवेशमार्गले छोएका गाविस र नगरपालिकाका वडाहरूलाई 'ख' वर्ग मानेर ५०-३०० किता र बाँकी जिल्लावासीलाई 'ग' वर्ग मानेर ३०-३०० किता शेर जारी गर्ने निर्णय गरेको थियो । पछिल्लो समय जनप्रतिनिधिहरू सम्मिलित बैठकले गरेको निर्णयको विरोध गर्दै विगु गाउँपालिका स्तरीय सङ्घर्ष समिति र चरिकोटमा अर्को सङ्घर्ष समितिद्वारा विभिन्न आन्दोलनका कार्यक्रम सञ्चालन गर्दै आएका छन् ।

श्रोत: अभियान, २०७४/१२/०८

भारतको लोडशेडिङ हटाउन नेपालको भूमिका : 'ग्याप' पूरा गर्न जलविद्युत्

तुफान घिमिरे/दुर्गा लामिछाने

नयाँ दिल्ली/काठमाडौं । विद्युत् उत्पादनमा आक्रामक रूपमा अघि बढेको भारत अझै लोडशेडिङमुक्त हुन सकेको छैन । ३ सय प्लस गिगावाट विद्युत् उत्पादन क्षमता भए पनि दिल्ली, नोयडा, गुडगाउँ आसपास तथा साना शहरहरूमा लोडशेडिङ कायमै छ । उक्त स्थानहरूको लोडशेडिङ अन्त्यका लागि जलविद्युत् आवश्यक रहेको पावर ट्रेडिङ कर्पोरेशन (पीटीसी) इण्डियाका अध्यक्ष तथा प्रबन्ध निर्देशक दीपक अमिताभले बताएका छन् । नेपाल भारत सम्बन्ध तथा व्यापारबारे बुझ्न भारतको नयाँ दिल्ली पुगेको नेपाली पत्रकार टोलीसँगको अन्तरक्रियामा उनले यस्तो बताएका हुन् ।

‘पहिलेको तुलनामा लोडशेडिङ निकै घटेको भए पनि क्याप्टिभ तथा डिजेल जेनेरेटर सेटहरू यी क्षेत्रका साथै पूरै भारतमा धेरै सङ्ख्यामा छन्, त्यस्तै भारतका कतिपय गाउँमा विद्युत् सेवा अझै पुगेको छैन,’ उनले भने, ‘उक्त क्षेत्रमा सरकारले नवीकरणीय ऊर्जामार्फत् नागरिकको न्यूनतम आवश्यकता पूरा गर्ने प्रयास त गरेको छ तर त्यसबाट पूरा हुन नसकेको ‘ग्याप’ पूरा गर्न जलविद्युत् ऊर्जा आवश्यक छ ।’ भारतका जलविद्युत् उत्पादन हुने र नहुने प्रदेशबीच हुने मौसमी विद्युत् आदान-प्रदानको उदाहरण दिँदै अमिताभले नेपालले पनि त्यसै गर्न सक्ने बताए । ‘हाम्रो जम्मुकश्मिर र हिमाचल प्रदेशमा जलविद्युत् उत्पादन छ, तर विद्युत् उत्पादन कम हुने हिउँदमा उक्त राज्यहरूले पैसा तिरेर वा विद्युत्कै लेनदेनबाट मिलाउँछन्,’ उनले भने, ‘यही प्रक्रियाबाट नेपालले पनि पर्याप्त जलविद्युत् उत्पादन हुने मौसममा बढी भएको विद्युत् भारत, बङ्गलादेश वा अन्य कुनै क्रेतालाई दिने र आफूलाई आवश्यक हुने मौसममा उताबाट लिने गर्न सकिन्छ ।’

भारतलाई आवश्यक पर्ने कुल ऊर्जाको १० प्रतिशत विद्युत् ३ देखि ६ महीनासम्म दिने विक्रेता आवश्यक रहेको उल्लेख गर्दै पीटीसीका अध्यक्ष अमिताभले यसलाई नेपाल-भारत दुईदेशीय समझदारीबाट पूर्ति गर्न सकिने बताए । त्यसैगरी भारत जलविद्युत्को दीर्घकालीन बजार पनि रहेको उनको भनाइ छ । भारतको कुल ऊर्जा उत्पादनको ६६ प्रतिशत कोइला, ग्यास तथा खनिज तेलजस्ता थर्मल स्रोतबाट हुने गरेको छ । लामो समयको खपतपछि सकिने ती स्रोतको राम्रो प्रभावकारी विकल्प जलविद्युत् नै हो ।

सङ्घीयतामा विद्युत्

सन् २००३ सम्म भारतमा पनि नेपालको विद्युत् प्राधिकरणजस्तै विद्युत्सम्बन्धी सम्पूर्ण काम गर्ने एउटै निकाय थियो । केन्द्र सरकारले नीति बनाएर प्रदेश तहमा उत्पादन, प्रसारण तथा वितरणको अधिकार प्रदान गरेपछि सोहीअनुसार प्रदेशहरू अघि बढेको अमिताभले बताए ।

‘हाल कुनै प्रदेश उत्पादनमा, कुनै प्रसारणमा र कुनै वितरणमा सक्षम छन्,’ उनले भने, ‘१ दशकको अभ्यासले प्रदेशहरूका क्षमताको आदान-प्रदानको अवस्थामा आइपुगिएको छ ।’ भारतको यो अनुभवलाई

सुनाउँदै हालै सङ्घीय प्रणालीमा गएको नेपालले पनि विस्तारै यसैगरी आफ्नो आन्तरिक माग र पूर्तिको व्यवस्था गर्नसक्ने उल्लेख गरे ।

बीबीआइएनबाट फाइदा

भारत, भुटान, बङ्गलादेश र नेपाल (बीबीआइएन)ले विद्युत्को क्षेत्रमा प्राप्त उपलब्धिबाट नेपालले फाइदा उठाउन सक्ने अध्यक्ष अमिताभले बताए । ‘नेपाललाई जलविद्युत् विकासमा जनशक्ति, प्रविधि र पूँजी आवश्यक छ,’ उनले भने, ‘यी देशमा पर्याप्त प्रविधि, तालीमप्राप्त जनशक्तिका साथै लगानीका लागि पैसा पनि उपलब्ध छन् ।’ प्राइभेट इक्विटी फण्डका रूपमा रहेका उक्त पैसा लगानीको अवसर हेरेर बसेको उनले बताए । नेपालले उक्त फण्डहरूबाट जलविद्युत् उत्पादनका लागि अभूतपूर्व अवसर उठाउन सक्नेमा उनको जोड रहेको छ । केही भू-राजनीतिक तथा अन्य मुद्दाका कारण नेपालले यहीं भएका यस्ता स्रोत उपयोग गर्न नसकेको उनले बताए ।

नेपाली पत्रकार र भारतका विभिन्न क्षेत्रका विज्ञबीचको उक्त अन्तरक्रियाको संयोजन फेडरेशन अफ इण्डियन चेम्बर अफ कमर्स एण्ड इण्डस्ट्री (एफआईसीसीआई)ले गरेको हो । उक्त कार्यक्रममा नेपालका लागि भारतका पूर्वराजदूत रणजीत रायले नेपालले बहुद्देशीय हिसाबले आयोजनाहरू बनाउनुपर्ने बताए । ‘जलविद्युत्को दृष्टिबाट मात्रै नभई बाढी नियन्त्रण, सिँचाइलगायत विभिन्न कोणबाट नेपालले कोशी, कर्णालीजस्ता ठूला परियोजनामा काम गर्नु आवश्यक छ,’ उनले भने । त्यसैगरी पञ्चेश्वर परियोजना पनि अघि बढाउनैपर्ने एक महत्त्वपूर्ण परियोजना रहेको उनले उल्लेख गरे । रायले भारतले ‘स्कील इण्डिया प्रोग्राम’मार्फत जनशक्ति विकासमा जोड दिएको उल्लेख गर्दै आवश्यक शीपयुक्त जनशक्ति भएन भने लगानी मात्रले लाभ दिन नसक्ने बताए ।

श्रोत: अभियान, २०७४/१२/०८

ऊर्जामा मुलुकलाई आत्मनिर्भर बनाउने घोषणा

ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइमन्त्री वर्षमान पुनले ऊर्जा क्षेत्रमा नेपाललाई आत्मनिर्भर बनाउने घोषणा गरेका छन् । नेपाल इन्जिनियरिङ एशोसिएशनको १५औँ राष्ट्रिय सम्मेलनलाई बुधवार सम्बोधन गर्दै मन्त्री पुनले ऊर्जा आयातलाई प्रतिस्थापन गर्ने बताएका हुन् ।

पेट्रोलियम पदार्थ र विद्युत् आयातको क्षेत्रमा राज्यले सवा खर्बबराबरको खर्च गरिरहेको बताउँदै उनले त्यसलाई प्रतिस्थापन गर्ने आफ्नो योजना रहेको जानकारी दिए । ‘ऊर्जा क्षेत्रमा आत्मनिर्भर बनाउने मेरो सङ्कल्प हो,’ उनले भने, ‘त्यसका लागि हामीले १० वर्षमा १० हजार मेगावाट उत्पादन गर्नुपर्ने हुन्छ ।’ उनले उक्त परिमाणमा विद्युत् उत्पादनका लागि आयोजना निर्माणको कामलाई तीव्रता दिने उल्लेख गरे ।

दक्ष जनशक्तिको व्यवस्थापन र रोजगारी सृजनाका लागि पनि सरकारले छिटै नयाँ योजना ल्याउने उनले जानकारी दिए । पुनले प्रधानमन्त्री केपी शर्मा ओली र देशको राजनीतिक नेतृत्वले देश निर्माणका लागि सङ्कल्प गरेको उल्लेख गर्दै त्यसका लागि ऊर्जा मन्त्रालयले सबैभन्दा बढी योगदान पुर्याउने बताए । उनले देश विकास र समृद्धिको चरणमा प्रवेश गरिसकेको दाबी गर्दै त्यसका लागि मुलुकमा उपलब्ध प्राकृतिक स्रोत र साधनको उपयोग गरेर समृद्ध देश बनाउने जानकारी दिए । ऊर्जामन्त्री पुनले कृषिमा आधुनिकीकरण गर्ने र उत्पादन वृद्धि गरेर देशलाई छिटै दुई अङ्कको आर्थिक वृद्धिदर हासिल गर्ने सरकारको सङ्कल्प पूरा गर्ने दिशामा आफूहरू अघि बढिरहेको बताए । विकास र समृद्धिको सपना पूरा गर्न दक्ष इन्जिनियरहरूले साथ दिनुपर्ने धारणा मन्त्री पुनले राखे ।

श्रोत: उर्जा खबर, २०१४/१२/०८

विद्युत उत्पादन १० हजार मेगावाट

पछिल्लो समय बंगलादेशको विद्युत उत्पादन १० हजार मेगावाट पुगेको छ । अहिले दैनिक १० हजार मेगावाट विद्युत उत्पादन भइरहेको छ । हालसम्म १० हजार ८४ मेगावाट विद्युत राष्ट्रिय प्रसारण लाईनमा जोडिएको पावर विकास बोर्डका प्रवक्ता साइफुल हसन चौधरीले बताए । बंगलादेशमा १५ हजार मेगावाट विद्युत उत्पादन गर्न विगत ८ वर्षदेखि अवामी लिगले सहयोग गरेको छ । पछिल्लो समयमा विद्युत उत्पादन क्षमतामा झण्डै दोब्बरले वृद्धि भएको छ । बंगलादेश सरकारले १९ सेप्टेम्बर २००८ मा ५ हजार मेगावाटको विद्युत उत्पादन गृह सुरु गरेको थियो । वर्तमान समयमा बंगाल सरकारले परमाणु ऊर्जा स्थापना गरी सन् २०२१ सम्ममा देशलाई ऊर्जाका क्षेत्रमा आत्मनिर्भर बनाई विद्युतिय क्षेत्रमा लोड पावर प्लान्टको स्थापना गरी देशलाई मध्यमस्तरिय आम्दानीमा वृद्धि गर्ने लक्ष्य राखेको छ ।

इनर्जी बंगलाबाट अनुवाद

श्रोत: काव्तिपुर, २०७४/१२/०८

नलगाडको डीपीआरमा ढिलाइ

परामर्शदाता कम्पनीको लापरबाहीले भौगर्भिक अध्ययन अलपत्र

स्थानीय मुआब्जा पाउनबाट वञ्चित

परामर्शदाता कम्पनीको लापरबाहीले नलगाड हाइड्रोपावर विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन (डीपीआर) निर्माणमा ढिलाइ भएको छ । परामर्शदाता कम्पनीले डयाम, टनेल र पावरहाउस डिजाइनका साथै आर्थिक तथा प्राविधिक, वातावरणीय प्रतिवेदनलगायत कार्य गर्न ढिलाइ गरेको छ । अस्ट्रेलियाको स्मेक, अमेरिकाको एमडब्लूएच र नेपालको उदय कन्सल्ट प्रालि जेभी परामर्शदाता कम्पनीले डीपीआर निर्माणको कार्य ढिलाइ गरेका हुन् । डीपीआर निर्माणमा ढिलाइ हुँदा नलगाड हाइड्रोपावरका लागत यकिन, लागत जुटाउने, मुआब्जा वितरणलगायत गतिविधि ओझेलमा पर्न गएका छन् । कम्पनीको लापरबाहीले हाइड्रोपावरको भौगर्भिक अध्ययनसमेत अलपत्र परेको छ । कम्पनीले भौगर्भिक अध्ययनका लागि आवश्यक पर्ने उपकरण समयमा कार्यक्षेत्रमा नपुर्याउँदा अलपत्र परेको हो । डीपीआर निर्माण सुरु भएको २२ महिना बिता पनि परामर्शदाता कम्पनीले ५० प्रतिशत कार्य पनि गर्न सकेको छैन । टनेल, डयामसाइटलगायत स्थानमा भौगर्भिक अध्ययन गर्नका लागि ड्रिलिङ कार्य पनि हुन सकेको छैन ।

परामर्शदाताले कार्यक्षेत्रमा सामान्य ड्रिलिङबाहेकको प्रगति गर्न नसकेको नलगाड हाइड्रोपावरका इन्जिनियर सविन दुलालले बताए । कम्पनीले हाइड्रोपावरको डिजाइनका साथै आर्थिक तथा प्राविधिक, वातावरणीय प्रतिवेदनलगायत कार्य ३० महिनामा तयार गर्ने सर्तमा सम्झौता गरेको उनले बताए । डीपीआर निर्माणका लागि परामर्शदाता कम्पनीले भौगर्भिक अध्ययन गर्न ढिला गरेको उनले बताए । भौगर्भिक अध्ययनबिना अन्य अध्ययन अघि नबढ्ने उनले बताए । डीपीआर निर्माण सम्पन्न गर्ने अवधि ९ महिना मात्र बाँकी रहेको इन्जिनियर दुलालले बताए । डीपीआर निर्माणमा ढिलाइ गरेकाले सम्बन्धित पक्षलाई २ पटक ताकेता पत्र पठाइएको उनले बताए ।

नलगाडको बाँधस्थल र जलाशय आसपासमा अटोमेटिक एन्ड डिसचार्ज गेजिङ तथा वेदर स्टेसन स्थापना गर्ने, विल्डिङ एन्ड क्याम्प प्लान, वाटरसेड म्यानेजमेन्ट प्लान, फाइननसयल मोडालिटी स्टडी, मार्केट सर्भे, ल्यान्ड एन्ड प्रोपर्टी इन्भेन्टोरी सर्भे, सोसियोइकनोमिक बेसलाइन सर्भे, हाइड्रोलोजिकल, भूकम्प सर्भे, भौगर्भिक सर्भे, कोर ड्रिलिङ, पावर अटिमाइजेसन, फिल्ड सर्भे लगायत सम्भाव्यता अध्ययनका कार्य २ वर्षअघि नै सम्पन्न भइसकेका थिए । मुआब्जा वितरण, पूर्वाधार निर्माण, डीपीआर निर्माणलगायत कार्य लथालिङ हुँदा देशकै ठूलोमध्येको एक ४ सय १० मेगावाटको जलाशययुक्त हाइड्रोपावर कम्पनी ओझेलमा पर्ने हो कि भनेर स्थानीय बासिन्दा चिन्तित बनेका छन् ।

हाइड्रोपावर कम्पनीको बाँधस्थलको उचाइ यकिन नहुँदा अधिकरणमा परेका जग्गाधनी मुआब्जा पाउनबाट वञ्चित भएका छन् । बजेट तथा जनशक्ति र स्रोत साधनको अभावका कारण आयोजना निर्माणले गति लिन नसकेको इन्जिनियर दुलालले बताए । बजेट अभावमा मुआब्जा वितरण कार्य रोकिएको उनले बताए । कम्पनीले कार्यालय भवन निर्माण आसपासमा घर-टहरा भएका १८ परिवारलाई

६४ लाख मुआब्जासमेत वितरण गर्न सकेको छैन । चालु आर्थिक वर्षमा बजेट अभावमा बाँधस्थलका जग्गाधनीलाई पनि मुआब्जा वितरण गर्न नसकेको उनले बताए ।

आयोजनाले हालसम्म २ सय ८१ रोपनी जग्गाको मात्र मुआब्जा वितरण गरेको छ । आयोजनाका लागि ६ हजार रोपनी जग्गा अधिग्रहण गर्नुपर्नेछ । आयोजनाले बाँधस्थल आसपासको २ सय रोपनीका जग्गा अधिग्रहणका लागि तत्काल १२ करोड मुआब्जा रकमको आवश्यकता दुलालले बताए । बजेट अभावमा आयोजनाको कन्स्ट्रक्सन पावर निर्माण, जग्गा अधिकरण, बाँधस्थल सम्मको पहुँच मार्ग निर्माण, १ सय १२ किलोमिटर दूरीको ४ सय केभी प्रसारण लाइनको अध्ययन, बस्ती विकास अध्ययनलगायत कार्य अलपत्र परेका छन् । नलगाड हाइड्रोपावरका लागि चालु आर्थिक वर्षमा ५२ करोड मात्र बजेट रहेको छ । जसमध्ये डीपीआरका लागि ३० करोड रहेको उनले बताए ।

श्रोत: काब्लिपुर, २०७४/१२/०८

विद्युत् नियमनका लागि शक्तिशाली आयोग

विनियमावली छिट्टै मन्त्रिपरिषद्मा लगिने

बृहत् जिम्मेवारी परिकल्पना गरिएको अधिकार सम्पन्न आयोगसहितको व्यवस्था भएको विद्युत् नियमन आयोग विनियमावली अन्तिम चरणमा पुगेको छ । ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्रालयले विनियमावलीमा यसअघि नै अर्थ मन्त्रालयको सुझाव लिइसकेको छ । रायका लागि कानून मन्त्रालयमा पठाइएको विनियमावली फिर्ता आएपछि मन्त्रिपरिषद् बैठकमा लैजाने मन्त्रालयले जनाएको छ ।

विद्युत् उत्पादन, प्रसारण, वितरण र व्यापारलाई सरल र व्यवस्थित गर्न विद्युत् नियमन आयोगसम्बन्धी ऐन संसदले पारित गरिसकेको छ । ऐन भदौ १९ गते राजपत्रमा प्रकाशित पनि भइसकेको छ । साउन अन्तिम साता संसदले आयोग गठनसम्बन्धी विधेयक पारित गरेको हो ।

जलविद्युत् विकास नीति २०५८ पारित भएसँगै आयोग गठनको चर्चा भए पनि लामो समय मस्यौदाकै चरणमा अड्किएको थियो । सरकारले आयोग गठनसम्बन्धी विधेयक २०७३ चैतमा संसदमा पेस गरेको थियो ।

ऐनअन्तर्गत रहेर तयार पारिएको विनियमावलीमा अर्थ मन्त्रालयको राय लिएपछि कानून मन्त्रालय पठाइएको ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्रालयका प्रवक्ता दिनेश घिमिरेले बताए । कानून मन्त्रालयको राय लिएपछि यसलाई मन्त्रिपरिषद्मा लगिने उनले बताए ।

विनियमावली बनेपछि आयोग गठनको बाटो खुल्नेछ । ऐनले आयोगलाई विद्युतको माग र आपूर्तिमा सन्तुलन कायम राख्न, विद्युत् महसुल नियमन गर्न, विद्युत् उपभोक्ताको हक र हित संरक्षण गर्न, विद्युतको बजारलाई प्रतिस्पर्धात्मक बनाउन तथा विद्युत् सेवालाई भरपर्दो बनाउने जिम्मेवारी पनि परिकल्पना गरेको छ । आयोगमा अध्यक्ष र ४ सदस्य रहने प्रावधान ऐनमा छ ।

ऐनले आयोगका पदाधिकारीको योग्यता पनि तोकेको छ । 'राजपत्रांकित विशिष्ट श्रेणीको पदमा रही काम गरेको वा अर्थशास्त्र, वाणिज्य, व्यवस्थापन, लेखा, कानून वा इन्जिनियरिङ विषयमा कम्तीमा स्नातकोत्तर तहको शैक्षिक उपाधि हासिल गरी त्यस्तो विषयसम्बन्धी क्षेत्रमा कम्तीमा २० वर्ष कार्य अनुभव भएको' व्यक्ति अध्यक्षमा नियुक्त हुन सक्ने प्रावधान ऐनमा छ ।

अर्थशास्त्र, वाणिज्य, व्यवस्थापन, लेखा, कानून वा इन्जिनियरिङ विषयमा कम्तीमा स्नातकोत्तर तहको शैक्षिक उपाधि हासिल गरी त्यस्तो विषयसम्बन्धी क्षेत्रमा कम्तीमा १५ वर्ष अनुभव भएका व्यक्तिलाई सदस्यमा नियुक्त गर्न सकिने व्यवस्था ऐनमा छ ।

मन्त्रालयका सचिव, मनोनीत विद्युत्विज्ञ, मन्त्रालयले तोकेको राजपत्रांकित प्रथम श्रेणीको अधिकृत सम्मिलित समितिले गरेको सिफारिसअनुसार सरकारले आयोगका पदाधिकारी तोक्न सक्नेछन् ।

यसअघि समितिले इच्छुक उम्मेदवारको आवेदन माग गर्नुपर्ने प्रावधान ऐनमा छ । आवेदन दिने म्याद सकिएको २१ दिनभित्र समितिले सरकारलाई नाम सिफारिस गर्नुपर्नेछ । सदस्य नियुक्त गर्दा सकेसम्म फरकफरक विषयविज्ञ छान्नुपर्ने ऐनमा उल्लेख छ ।

ऐनले आयोग पदाधिकारीको म्याद ५ वर्षको हुने तय गरेको छ । साथै दुई पटकभन्दा बढी पदाधिकारी बस्न नपाइने व्यवस्थासमेत ऐनमा छ । आयोगलाई विद्युत् खरिद बिक्रीको दर र महसुल निर्धारण गर्ने अधिकार रहनेछ । यसअघि विद्युत् खरिदबिक्री दर नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले निर्धारण गर्दै आएको छ । 'विद्युत् खरिद बिक्रीको थोक बजार स्थापना नभएसम्म वितरण अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्ति र उत्पादन अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्ति वा व्यापार अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्ति वा प्रचलित कानूनबमोजिम नेपाल सरकारले स्थापना गरेको संगठित संस्थाबीच हुने विद्युत् खरिद बिक्री दर र प्रक्रिया निर्धारण गर्ने,' आयोगको अधिकार उल्लेख गर्दै ऐनमा भनिएको छ ।

आयोगले राष्ट्रिय विद्युत् प्रणालीको गुणस्तर तथा सुरक्षास्तर कायम राख्न आवश्यक मापदण्ड बनाई लागू गर्ने, विद्युत् प्रणाली सञ्चालकको दायित्व निर्धारण गरी कार्यन्वयनको अनुगमन गर्ने, उत्पादित विद्युत् खरिद बिक्री गर्न अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिहरूबीच विद्युत् खरिद सम्झौता गर्न सहमति दिने, विद्युत् मूल्यको लागत न्यूनतम बनाउन आवश्यक उपायको पहिचान गरी लागू गराउनेजस्ता काम पनि गर्नुपर्नेछ ।

आयोगले विद्युत्को उत्पादन, प्रसारण, वितरण वा व्यापारसम्बन्धी व्यवस्थालाई भरपर्दो र प्रभावकारी बनाउन गर्नुपर्ने नीतिगत सुधारका सम्बन्धमा सरकारलाई सुझाव दिने प्रावधानसमेत ऐनमा उल्लेख छ ।

श्रोत: कारोबार, २०७४/१२/०९

विद्युत् खरिद सम्झौता र विदेशी मुद्राको जोखिम (२)

विदेशी मुद्रा जोखिमको न्यूनीकरण : जोखिमको न्यूनीकरणका विभिन्न उपाय छन्, तर तीमध्ये धेरै उपाय नेपालमा उपलब्ध छैनन् । उपलब्ध भए पनि यी उपायहरूको आफ्नै लागत हुन्छ । त्यसैले विदेशी मुद्राको संलग्नताले प्राधिकरणलाई अरु अनावश्यक जोखिम र लागत थपिदिएको छ ।

जोखिम न्यूनीकरणको सबैभन्दा पहिलो, सजिलो र प्राकृतिक उपाय भनेको जुन मुद्रामा आम्दानी हुन्छ त्यही मुद्रामा भुक्तानी गर्ने हो । त्यो भनेको प्राधिकरणको नेपाली मुद्रामा हुने आम्दानीले नेपाल वाटरलाई नेपाली मुद्रामै भुक्तानी गर्ने हो । यसो हुँदा जोखिम शून्य हुन्छ, तर यो सम्झौतापश्चात् अब प्राधिकरणलाई यो उपाय उपलब्ध छैन । अर्को उपाय हो, प्राधिकरणले यो आयोजनाबाट किनेको बिजुली नेपाली उपभोक्तालाई अमेरिकी डलरमै बेच्ने । तर, प्राधिकरणले नेपाली उपभोक्तालाई विदेशी मुद्रामा विद्युत् बेच्न सक्दैन, किनकि यो गैरकानुनी हुन्छ । त्यसैले यो उपाय प्राधिकरणका लागि अर्थहीन छ ।

अर्को उपाय हो हेजिङ । हेजिङ भनेको विविध वित्तीय साधनहरूको प्रयोग गरेर विदेशी मुद्राको जोखिमलाई न्यून गर्नु हो । हेजिङका विविध साधन छन् । जस्तै : अप्सन्स, फ्युचर्स, स्वाप, फरवार्ड कन्ट्र्याक्ट्स, स्वाप्सन आदि । यिनलाई वित्तीय बिमा पनि भनिन्छ । हामीकहाँ फ्युचर्सबाहेक यी कुनै पनि साधन उपलब्ध छैनन् । उपलब्ध फ्युचर्सको प्रयोग पनि सहज, पर्याप्त र भरपर्दो छैन ।

करेन्सी स्वाप अर्को उपयुक्त तरिका हो, तर यसमा प्राधिकरणलाई अर्को यस्तो काउन्टर पार्टी उपलब्ध हुनुपर्छ, जसले अमेरिकी डलरमा आम्दानी गरोस् र सोको भुक्तानी नेपाली मुद्रामा चाहोस् । यहाँ दुवै कम्पनीले आवश्यकताअनुसार कुनै एक विनिमय दरमा आआफ्नो नगद प्रवाह मासिक वा वार्षिक रूपमा निश्चित अवधिका लागि साट्न सक्छन् । यसो गरेर यो जोखिमलाई शून्य नै बनाउन सकिन्छ । यो सबैभन्दा उत्तम उपाय हो, तर नेपालमा करेन्सी स्वापको प्रयोग पनि सम्भव छैन ।

केही अन्य स्पट कन्ट्र्याक्टहरूको खरिदले पनि यो जोखिम न्यून गर्न सकिन्छ । जस्तै : अमेरिकी डलरको खरिद, सुनको खरिद, निक्षेप, बन्ड र डिबेन्चरको खरिद, अन्य विदेशी मुद्राको खरिद तथा बिक्री । वर्तमानमा प्राधिकरणले अमेरिकी डलर खरिद गरेर राख्न सके यो विदेशी मुद्रा (अमेरिकी डलर) को जोखिम पूरै हेज (जोखिम शून्य) हुन्छ । तर, यसमा पनि कानुनी र व्यावहारिक कठिनाइ छ । सुन र डलरको सम्बन्ध अल्पकालमा विपरीत हुन्छ; अर्थात् सुन डलरसँग प्रायः विपरीत दिशामा परिवर्तन हुन्छ । यही सम्बन्धका कारणले सुनको खरिद डलरलाई हेज गर्ने अर्को उपाय मानिन्छ । नेपालमा सुन खरिद गर्न सकिन्छ, तर यसमा प्राधिकरणलाई ठूलो मात्राको सुन आवश्यक पर्ने हुँदा यो पनि कति व्यावहारिक छ भन्न सकिँदैन । व्यावहारिक रूपमा सुनलाई सुरक्षित रूपमा स्टोर गरेर राख्नु पनि अर्को चुनौती हुन सक्छ । अर्को तरिकामा प्राधिकरणले आफूसँग नभएको अधिक महँगो मुद्रालाई उधारो ऋणमा लिएर बेच्नु हो, तर यो तरिका पनि हामीकहाँ अहिले उपलब्ध छैन । त्यस्तै अधिक सस्तो विदेशी मुद्रा (अन्डरभ्यालुड करेन्सी) खरिद गरेर राख्नु पनि अर्को तरिका हो । धेरै ब्याजदरको निक्षेप, बन्ड वा डिबेन्चरको खरिदले पनि विदेशी मुद्राको जोखिमलाई धेरै हदसम्म न्यून गर्न सकिन्छ । विदेशी पुँजी बजारमा एक्सचेन्ज रेट इन्डेक्स, करेन्सी रेट इटिएफहरू उपलब्ध हुन्छन्, जसको खरिद गरेर यो जोखिम न्यून गर्न सकिन्छ ।

हेजिङ फन्डको व्यवस्था : सम्झौतापत्रमा हेजिङ फन्डको व्यवस्था गर्ने भनिएको छ, तर यो शब्दावली सही होइन । हेजिङ फन्ड भन्ने धरणा संसारमा कहीं-कतै अभ्यासमा छैन, जे अभ्यास गरिएको छ, त्यो कि हेज फन्ड हो कि हेजिङ

हो । यो फन्ड व्यवस्था गर्नुको उद्देश्य न त हेज फन्डका लागि हो, न त हेजिडकै लागि । यसको सही शब्दावली 'विदेशी मुद्रा जोखिम बहन कोष' हो । यो फन्डमा नेपाल सरकार, विद्युत् प्राधिकरण र नेपाल वाटरको समान योगदान रहने बताइएको छ । यो फन्डको दुईतिहाइ दायित्व नेपाललाई पर्न गएको छ ।

यो फन्डले विदेशी मुद्राको जोखिम नै बेहोर्ने हो । यसको व्यवस्थाले के पुष्टि गर्छ भने यो खरिद सम्झौतामा विदेशी मुद्राको जोखिम ठूलो छ । नहुँदो हो त यसको व्यवस्था नै गर्नु पर्दैनथ्यो । तर, के यो फन्डले प्राधिकरणलाई आइपर्ने विदेशी मुद्राको जोखिम थग्न सकछ त ? पक्कै सकदैन । यति सानो फन्डले त्यत्रो ठूलो सम्भावित जोखिम थग्न सकदैन । प्राधिकरणले विगतमा यस्ता धेरै सम्झौता गरेको छ, जसको जोखिम र दायित्व धेरै ठूलो छ, जसले पूरै विद्युत् प्राधिकरणलाई जोखिममा पारिदिन सकछ ।

अमेरिकी डलरको भुक्तानी र कानुनी प्रश्न : कानूनतः नेपालमा नेपाली मुद्राबाहेक अन्य विदेशी मुद्रामा राष्ट्र बैंक र राष्ट्र बैंकबाट अनुमतिप्राप्त संस्थाबाहेक अरु कसैले भुक्तानी लिन र दिन मिल्दैन । राष्ट्र बैंकले पनि वित्तीय कारोबार गर्ने संस्थालाई बाहेक अन्य संस्थालाई विदेशी मुद्रामा कारोबार गर्ने अनुमति दिन नमिल्ने हुनुपर्छ । त्यसैले यो कानुनी प्रश्न पनि हुन सकछ ।

प्राधिकरणले यसअघि पनि यस्तो सम्झौता गरेको छ, तर यसो भन्दैमा प्राधिकरणले यस्तो सम्झौता गरिरहन सकछ भन्ने हुँदैन र यो कानुनी पनि हुँदैन । तसर्थ यो विषयमा प्राधिकरणले ध्यान नपुऱ्याएको देखिन्छ । अर्को नेपाल वाटरलाई पनि उही कानुनी प्रश्न आउँछ : के नेपाल वाटरले अमेरिकी डलरमा भुक्तानी लिन मिल्छ त ? प्राधिकरणलाई जे कानुनी प्रश्न उठ्छ, नेपाल वाटरलाई पनि सोही प्रश्न उठ्छ ।

नेपाल वाटरको सञ्चालन खर्च र अमेरिकी डलरमा भुक्तानी : नेपाल वाटरलाई नेपालमा आफ्नो व्यवसाय सञ्चालन गर्नाका लागि आइपर्ने खर्चको भुक्तानीका लागि पनि नेपाली मुद्राको आवश्यकता पर्छ । यदि नेपाल वाटरले प्राधिकरणबाट अमेरिकी डलरमा मात्र भुक्तानी लिने हो भने उसलाई फेरि विदेशी मुद्राको जोखिम आउँछ । त्यसैले अमेरिकी डलरमा भुक्तानी लिनु नेपाल वाटरका लागि पनि सही माध्यम होइन । विदेशी मुद्राको जोखिम प्राधिकरणलाई मात्रै होइन, नेपाल वाटरलाई पनि रहन्छ । त्यसैले उसले पनि यस्तो जोखिमबारे सोच्नुपर्छ ।

उत्तम मोडल : यदि प्राधिकरण र सरकारी निकायले विद्युत् आयोजनाहरू भारतीय लगानी र ऋण सहयोगमा बनाउने र उत्पादित विद्युत् भारतीय बजारमा भारतीय मुद्रामा बेच्ने गरी परियोजना सञ्चालन गर्न र गराउन सक्ने हो भने धेरै हदसम्म यो विदेशी मुद्राको जोखिमलाई न्यून गर्न सकिन्छ । यही परिकल्पनामा चिनियाँ र बंगलादेशी लगानीकर्ताहरूसँग पनि विद्युत् आयोजनाको कार्य अघि बढाउन सकिन्छ ।

लाओस र थाइल्यान्ड अनि भुटान र इन्डियाले यो परिकल्पनामा केही आयोजना निर्माण गरेका छन्, जसमा विदेशी मुद्राको जोखिम धेरै हदसम्म न्यून गरेर देखाएका छन् । लाओसले थाइल्यान्डबाट थाई भाटमा ऋण लिई परियोजना बनाउँछ र ती आयोजनाबाट उत्पादित विद्युत् थाइल्यान्डलाई थाई भाटमा बेच्छ । भुटानले पनि त्यस्तै संरचनाका केही विद्युत् आयोजनाहरू बनाएको छ, जसमा परियोजनाको ऋण र खरिद सम्झौता दुवै भारतीय मुद्रामा गरिएको छ ।

लाओस र थाइल्यान्ड अनि भुटान र इन्डियाले गरेजस्तै संरचनामा हामीले पनि आयोजनाहरू परिकल्पना गरेर साकार पार्न सके हाम्रो लागि सबैभन्दा उत्तम उपाय त्यही हुन्छ । यसरी हामी यो जोखिमलाई नियन्त्रणमा ल्याउन सकौं ।

नेपाल विद्युत् प्राधिकरणलाई नेपाल वाटरसँग यो विद्युत् खरिद बिक्री सम्झौता (पीपीए) अमेरिकी डलरमा गर्नुपर्ने कुनै आवश्यकता र बाध्यता होइन । प्राधिकरणले यस्तो अप्राकृतिक विद्युत् खरिद सम्झौता सुरुदेखि नै गर्नु

हुँदैनथ्यो । किन गइयो, यो आश्चर्यको विषय छ । यहाँ प्राधिकरणले विदेशी मौद्रिक जोखिम बिल्कुलै बुझ्न नसकेको हो । यदि उसले बुझीबुझी यसो गरेको हो भने यो उसको हेलचेक्रयाइँ, लापरवाही र आत्मघाती कदम हो । यो यस्तो जोखिम हो, जुन प्राधिकरणले बिल्कुलै थग्न सक्दैन र यसले प्राधिकरणलाई टाट उल्टाइदिन सक्छ । जे हुनु भइसकेको छ, प्राधिकरणले यो सम्झौता रद्द गरेर नेपाली मुद्रामा भुक्तानी गर्ने बनाउन सके सबैभन्दा उत्तम हुन्छ । भविष्यमा यस्तो प्रकारको सम्झौता प्राधिकरणले मात्र होइन, अन्य कसैले पनि गर्नु हुँदैन ।

